ANALYSIS
EPISTOLAE
PAVLI APOSTOLI AD GALATAS, IN SCHOLA *Theologica Baſilienſis Academiæ tradita, eo conſilio, Vt doctrina ſana de Vocatione, de Iuſtificatione, de Eccleſiæ gubernatione, & de Sanctificatione, illuſtraretur:*

A'

IOHANNE IACOBO GRYNAEO.

1872

BIBLIOTECA NAZ. FIRENZE

BASILEAE,
Ex Officina Bryllingeriana.

ANNO M. D. LXXXIII.

THESIVM ANALYTICARVM, DE EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, AD GALATAS,

Pars Prima.

De qua in Theologica & publica συζητήσει, D. IOAN. IACOBO *Grynæo Præſide, ad diem* 20. *Septembris, σὺν Θεῷ, reſpondebit ingenioſus Iuuenis,*

DAVID FVETERVS, BERNAS.

AD

Nobilitate generis, Maiorum virtute, & ingenij laude florentem Iuuenē, NICOLAVM A' BVRCKHAVS, Sileſium, Magnifici, Nobiliſsimiq; viri, DN. SIGISMVNDI A' BVRCKHAVS, Filium.

I. *Pet.* 4. II.

ἤτις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεȣ̃.

NOBILISSIMO IVVENI, NICOLAO A' BVRCKHAVS, SILESIO, IOHAN. IACOBVS GRYNAEVS, S. D. P.

QVod benè vertat Dominus Ieſus Chriſtus, vnicus ille noſter doctor, conſtitui Theſibus Analyticis, de Epiſtolæ ad Galatas Oeconomia, conſcriptis, piæ & ingenioſæ Iuuētuti noſtræ, materiā diſſerendi de pietatis et doctrinæ Chriſtianæ Capitibus primarijs, ſubminiſtrare: ut, ſi quidem longiorē vitæ uſurā Chriſtus Dominus mihi concedat, pia, vtilia ac neceſſaria docendo, Deiq́; conſilio pro virili inſeruiendo, faciam officium, pro modulo talenti quod à Domino meo Ieſu Chriſto accepi: ſin autē illi, qui lucrū mihi eſt & in vita & in morte, libeatè terrena hac Academia in cœleſtem & æternam me traducere, res ipſa, & multi pij & eruditi Auditores mei, teſtari poſsint, me à triſtiſsimis certaminibus, quæ ſeneſcentē Eccleſiam nunc valdè affligunt, planè alienum tota vita fuiſſe: & ἐν εὐφημίᾳ πλευστᾶν, mihi ſummè fuiſſe cordi.

Tibi verò, Nobiliſsime Nicolae, primam hanc partē Analyticarū in Epiſtolam ad Galatas Theſium, inſcribere viſum eſt, quia laudabili tuo exemplo, ſuperioribus menſibus, tui ordinis Nobilib. Iuuenibus auctor fuiſti, vt non modò non eſſent mutæ perſonæ καὶ ἀσύμβολοι in Diſputationibus Theologicis: ſed etiā eruditè diſſerendo & ſibijpſis & alijs plurimùm prodeſſent. Et cùm nō ignores, vt gemmas & margaritas, quæ precio vſuq́; æſtimantur, licet paruæ ſint: ſic hæc quoq́; ſcripta, quæ exiguo centro ſpacioq́; multas magnas res complectuntur, cenſeri debere: pro tua humanitate Theologicum munuſculum boni conſules: memor videlicet Artoxerxis Longimani, qui cenſuit, non minus regium & humanum eſſe, parua libenter prompteq́; accipere, quàm magna tribuere. Spero tamen futurum, vt hæ Theſium primitiæ, plenioris Meßis, quæ Eccleſiæ profutura ſit, auſpicatiſsimum ſint proœmium.

Deum Patrem toto pectore oro, ut tibi det per omnem vitam piè, iuſtè & temperāter viuere & agere, ad ipſius laudem, nobiliſsimorum Parentum ſanctam voluptatem, & Reipub. vtilitatem, Amen.

Baſileæ VII. Septembris, M. D. LXXXII.

Deo

DEO æterno, cuius infinita eſt ſapiētia, bonitas & *φιλανθρωπία*, iuuāte & benedícente, in hac Theologica *συζητήσει*, initiò *τὰ προλεγόμενα* in Epiſtolā beati Apoſtoli Pauli: deinde & Procemiū, breuiter et perſpicuè exponemus, ad Dei Patris laudem, & ad noſtram inſtitutionē & communem exhortationem, per mutuam fidem Interrogantium & Reſpondentium.

2. Nihil verò dubium eſt, ad illud genus cauſſæ Epiſtolam hanc 1.
eſſe referēdā, quod in ea maximè dominatur. Iudiciale verò cauſ- *Genus*
ſę genus in ea eminere, inde colligi poteſt, quòd Apoſtolus in eo *cauſſæ.*
totus eſt, vt nō ſolùm ſeipſum & auctoritatem ſuam Apoſtolicā, adeoq; totam Euangelij doctrinam, aduerſus Sycophantarum & *τῶν ἑτεροδιδασκάλων* calumnias & fermentū Phariſaicum, tueatur: ſed etiam, vt Pſeudoapoſtolos, ſuis ad viuū coloribus depictos, accuſet grauiſsimè: & eorum errores *καὶ τὴν ματαιολογίαν* confutet ſolidiſsimè. Atq; his omnibus ſeruiunt tot correctiones, tot confutationes Sophiſmatum, & alia Elenchi documenta, vt non ſit neceſſe *ξύμμικτον* cauſſæ genus, in hac Epiſtola ſtatuere. Conſtat itaq; Iudiciale genus, in hac Epiſtola ſic excellere, vt cętera velut *ἐμβλήματα* eidem ſuis quæq; locis ſeruiant.

3. Status Epiſtolæ eſt *δικαιολογικὸν*, ſeu Iuredicialis. Hoc eſt enim 2.
quæritur. Iuréne Galatæ, deſerto eo, qui vocârat eos in gratiam *Status.*
Chriſti, transferri ſeſe paſsi ſint in aliud Euangeliū, an verò non? Hoc eſt, recténe & iure Galatæ ſibi à Pſeudoapoſtolis perſuaderi paſsi ſint, Iudaiſmum ſibi cum Chriſtianiſmo neceſſariò coniungendum permiſcendūq;: &, euitandæ crucis & perſecutionis ergò, fidelibus ex Gentibus iugum Legis Moſaicæ & Ceremoniarum Leuiticarum imponendum: quod alioqui citra legalium ſanctimonium accuratam obſeruationem nulla fidelibus videatur ſalutis ſpes eſſe?

Omnibus autem ætatibus Epicurea hæc ſapientia nonnullis placuit, pacis ciuilis & tranquillitatis retinēdæ nomine, Religionis *μίγμα* quoddam inſtituendum, & ex diuerſis pugnantium Religionum formis vnam quandam conſtituendam, quæ Religionum cauſſa diſsidentibus probari, & eorum conſociationi ſeruire poſsit, cum è diuerſis opinionum floſculis, inſtar corollæ varicoloris, ſit contexta.

Ac Pſeudoapoſtoli quidem aientem opinionem, tueri conati

 ſunt;

ſunt:Paulus autem negantem ſententiã ſolidiſsimè confirmauit: vt, Deo volente,in διεξόδῳ oſtendemus.

4. Partes Epiſtolę treis ſunt,Procœmium, Tractatio Argumenti, & Epilogus.

3. *Partium Oeconomia.*

Procœmium habet,Subſcriptionem Auctoris: Inſcriptionem nominis Eccleſiarũ,quibus primò Epiſtola ſcripta eſt: & Salutationem religioſsimam,ſummi erga eas amoris,teſtem.

Tractatio,conſtans primùm,Demõſtratione ſententiæ negantis iuſtam fuiſſe defectionis in aliud Euangelium , cauſſam: deinde,confutatione Sophiſmatum , quibus Pſeudoapoſtoli,de carne eiuſq; iuſticia gloriantes,nitebantur,ſubdiuidi poteſt.

1. In eam,quæ de Galatarum vocatione in gratiam Chriſti agẽs, optimo iure negat cauſſam vllam fuiſſe, cur ab ea vnquam, nedum tam citò reſilirent & deficerent.cap.1.& 2.vſq; ad verſum 16.

2. In eam,quæ de Iuſtificatione & alijs quibuſdã ei cognatis doctrinæ Chriſtianæ capitibus,demõſtratiuè agit.cap.2.verſu 16.vſq; ad finem 3.capitis.

3. In eam,quæ de diſcrimine Veteris & Noui teſtamenti Populi & Eccleſiæ diſſerẽs, negat viris ea opus eſſe pædagogia,qua olim pueri in officio,Deiq; obſequio & cultu retẽti fuiſſent:cum aliam ætatem,alia deceant:& viros libertate Chriſtiana gaudentes,Spiritu ſancto duci regiq;,æquum ſit.cap.4.& 5.vſq; ad 13.verſum.

4. In eam, quæ de Sanctificatione & eius effectis & exercitijs agit: verſu 13.capitis 5.vſq; ad cap.6.verſ.11.

Epilogus totius Epiſtolæ(cuius initium eſt verſ.11.cap.6.) conſtat, primùm commonefactione de animo Pauli, Epiſtolam hácce ſcribentis, verſ.11,ſecundò,Reprehenſione Pſeudoapoſtolorũ, verſ.12 13.tertiò,Sãcta Gloriatione Pauli de cruce Chriſti,verſ.14.15. quartò,amabili Voto,verſ.16.quintò,Interminatione Apoſtolica de moleſtia ſibi vlterius non exhibenda in cauſſa Chriſti, verſ. 17. poſtremò,Repetitione ſalutationis,verſ.18.

4. *Syllogiſmi principes & aduerſarij.*

5. Magnum autem operæpretium erit, Syllogiſmos ἀντιπάλων, Pſeudoapoſtolorum,qui Sophiſmatis quibuſdam ſuis, tanquam ficulneis fulcris nitebantur:& Pauli,qui Demonſtrationibus euidentiſsimis,rem Euãgelicam aduerſus eius hoſtes γνησίως καὶ ἀκριβῶς agit,velut in tabella initiò σκιαγραφῶν: nam ſuo tẽpore colores viui & alia nonnulla addenda erunt.

I. DE VOCATIONE GALATARVM.

Sic argumentabantur Pſeudoapoſtoli, hoſtes crucis Chriſti.

Licet omninò quam ocyſsimè deſciſcere à doctrina & vocatione eius hominis, qui nec cum ſummis illis Apoſtolis vnquam paria facere potuit: & non eſt θεοδίδακτος: nec vixit in contubernio Chriſti Ieſu & eius Apoſtolorum. De Paulo Tarſenſi hæc omnia dici poſſunt. Non igitur eſt tanti facienda eius tum vocatio, tum doctrina, vt nemini pio & prudenti homini vel latum vnguem, quod dici ſolet, ab ea diſcedere liceat.

Paulus econtrariò, vt doceat Aduerſarios ſuos in Minore τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, ſic argumentatur:

Non eſt fas vnquam abijcere doctrinā veram, & aſpernari vocationem eius ſerui Dei, qui diuinitùs καὶ ἀμέσως ad Apoſtolatum vocatus, per reuelationem dei, Euangelium didicit: nec re vlla inſigni inferior eſt ſummis illis Apoſtolis, à quibus etiam illius doctrina iure meritoq; pridem comprobata fuit. Talis autē ego ſum, per Dei gratiam: inquit Gentium Doctor Paulus. Itaq; cauſſa nulla erat, cur transferemini in aliud Euangelium.

II. DE IVSTIFICATIONE.

Sic argutabantur φρεναπάται καὶ ματαιολόγοι Pſeudoapoſtoli, pro tuēda iuſtificatione legis, ſeu operum, per commenticiam quandam ἀπαγωγὴν εἰς ἀδύνατον.

Si iuſtificatio nō penderet à legis præſtatione, hoc eſt, ab operibus Moralibus & Ceremonialibus: tum verò, fruſtrà Decalogus promulgatus: fruſtrà Leges Ceremoniales de Sacramentis, de Sacrificijs, de Feſtis diebus, de Ciborum delectu & alijs rebus eſſent latæ.

Conſequens abſurdum & impoſsibile eſt.

Igitur & Antecedens eſt eiuſmodi.

Paulus Apoſtolus ediuerſo, Paralogiſmum illum παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, retundēs: Demonſtratione, à διαιρέσει ἀμέσῳ ducta, fidei iuſtificationem, hoc pacto adſtruit.

Aut ex fide Ieſu Chriſti iuſtificamur, aut propter opera legis diuinæ. Atqui, Dauide teſte ex operibus Legis nō iuſtificabitur vlla caro. Pſal 143. 2. Itaq; ἀναντιρρήτως ſequitur, ex fide Ieſu Chriſti iuſtificari hominem.

III. DE PAEDAGOGIA ET DE LIBERTATE FILIORVM DEI.

Pſeudoapoſtoli hoc λεπτολογήματι, fucum faciebant Galatis.

Ea,tum vitæ rectè inſtituendæ,tum cultus diuini ratio, quam Deo ſummè ſapienti,ſemel viſum eſt Populo ſuo Iſraelitico præſcribere:illa inquam,haud dubiè omnibus Mūdi temporibus, in Eccleſia vigere & obſeruari debet.

Talis autem eſt Legalis illa & Leuitica pædagogia, καὶ ἱερουργία.

Ergo ea nobis hoc quoq; tempore,conſtanter retinenda,& diligenter obſeruanda eſt.

Paulus Apoſtolus contrà,in Maiore Sophiſmatis præcedentis Principij petitione prudenter animaduerſa,ſic argumentatur:

Non eſt hominibus ſobrijs cum Deo de ſapientiæ laude certandum,& ordo gubernationis Eccleſiæ,ab eodem (reſpectu literæ, non autem Spiritus) ſummo conſilio variatus, temerè improbandus.

Atqui Deus,quod aliā atq; aliā ætatē Eccleſiæ, alia quoq; decere intelligeret,eius infantiæ,pueritię & adoleſcētiæ conuenientē παιδαγωγίαν olim præſcripſit:nunc verò virili eius ætati & ſenectuti libertatis optatiſsimū priuilegium indulſit: quod Spiritus ſui magiſterio,à corporalibus exercitationibus ad εὐσέβειαν καὶ τὴν λογικὴν λατρείαν modis omnibus reuocandam,iudicaret.

Non igitur eſt,cur iam ſeneſcenti Eccleſiæ, puerilis illa pædagogia(quam oportuit vigere μέχρι καιροῦ διορθώσεως,Heb.9.10.)intempeſtiuè obtrudatur,eaq́; ad pueritiæ προγυμνάσματα, per indecorum quoddam ὕστερον πρότερον,reuocetur.

IIII. DE SANCTIFICATIONE.

Sic ſophiſticè argutabantur Pſeudoapoſtoli.

Emundationis à peccatis adminicula,bonorūq́; operum progymnaſmata, à Deo ipſo olim ſapienter & vtiliter præcepta,non ſunt nobis negligenda.

In eorum autem numero ſunt,Circumciſio,Leuiticæ luſtrationes à peccatorum ſordibus,Sacrificia,dies feſti,&c.

Non ſunt igitur nobis negligenda & intermittenda.

Paulus,fallaciam à dicto ſecūdum quid, ad ſimpliciter dictum, in Maiore obſeruans (non enim adminicula emundationis typicæ ideo præſcripta fuerunt, ut perpetuò in vſu eſſent) econtrariò ſic ratiocinatur:

Id quod in Chriſto Ieſu maximè valet, præcipuè quoq; nobis ſectandum eſt.

Atqui in eo non Sacrificia & Sacramenta(citra Spiritum) pręcipuè

præcipuè valent: ſed fides, ſpes, charitas. His igitur potiſsimùm nos ſtudere æquum & vtile eſt.

6. Hæc autem ὑπόθεσις: Galatæ grauiſsimè peccârunt, quòd ſe transferri paſsi ſunt in aliud Euangelium: reduci debet ad hanc θέσιν. Cùm non ſit aliud, quàm vnicum illud Ieſu Chriſti Euangelium, vehementer peccant, qui illud tum quoq; deſerunt, quum fermento αὐτοφαρισαϊκῆς illud corrumpunt, & cœleſtem doctrinam humanis commentis ita permiſcent, vt videatur habere, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά, ſecundum verſum veterem. 5. Ἀνάβασις.

7. Primarij Loci Communes, qui ceu lucidiſsima primæq; magnitudinis ſidera lucent, et quibus σποράδην in tota Epiſtola ſecundarij inſperguntur, hi ferè ſunt: 6. Loci Communes.

In cap. 1. De Apoſtolatu: de Euangelio vno & æterno: de Conuerſione ad fidem Chriſti.

In cap 2. de Defenſione ſanæ doctrinæ & fidelium Dei Seruorum aduerſus calumnias Sycophãtarum: de Sanctorum quibuſdam lapſibus: de Iuſtificatione.

In cap. 3. de eadem Iuſtificatione fidei: de Lege, eius principijs & vſu longè maximo.

In cap. 4. de diſcrimine Regiminis veteris & noui populi: ſeu Iudæorum & Chriſtianorum.

In cap. 5. de Libertate Chriſtiana: de Sanctificatione, & de ijs quę vel illius propria ſunt, vel eidem aduerſantur.

In cap. 6. De officijs hominis Chriſtiani, quæ Sanctificationis propria effecta & ſpecimina ſunt.

Horum pulcerrimorum & vtiliſsimorum capitum doctrinæ cœleſtis, ὀρθοτομία & expoſitio, in animis piorum accendere & fouere debet φιλομάθειαν καὶ φιλαλήθειαν, & odium fermenti Phariſaici, quod aliàs alijs coloribus pingi ſolet ab impoſtoribus & ſeductoribus.

8. Etſi autem quæ ſit ſingulorum capitum huius Epiſtolæ ſeries & ſentẽtia, ex ſuprà dictis liquet: quia tamen nihil vetat δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν, ſecundum parœmiam, repetere, breuiter capitum ſummas recitabimus. 7. Ἀνακεφαλαίωσις.

Cap. 1. Poſt præfationem, oſtendit nihil omninò cauſſæ fuiſſe, cur Galatę à ſancta vocatione in gratiam Chriſti deſciſcerent, ſiue quis doctrinam Euangelij, quam illi didicerant, ſiue eius fi-

delem præconem, Paulum Apoſtolum, ἀμέσως θεοδίδακτον, beneq́; de Eccleſijs meritum, ſpectaret.

Cap.2. Idē ex eo quoq; colligit, quòd immediatè à Deo ad munus Apoſtolicum obeundum vocatus, non eſſet re vlla inferior ſummis Apoſtolis: & quòd his cum Paulo præclarè & de doctrina & de miniſterio conueniret: deniq; quòd Petrum Apoſtolum non recto pede in Euangelio Chriſti apud Antiochenos incedentem, ipſe grauiter obiurgatum in viam reduxiſſet: nō autem econtrariò vllius erroris à quoquam vnquam eſſet conuictus.

Inde ad Iuſtificationis negotium tranſit, & propoſitionem, de fidei iuſtificatione, ſolidè confirmat & munit.

Cap.3. habet primò ἀπόδειξιν, qua Paulus oſtendit ſeſe rectè de fidei iuſtificatione, et ſecūdum Scripturas ſanctas, pronūciare: deinde ἀπέλεγξιν, qua euincit Pſeudoapoſtolos non rectè Operibus iuſtificationis palmam acceptam referre.

Cap.4. docet, vt veteri Populo, tanquam pupillo hæredi ſub tutoribus agenti, legalem παιδαγωγίαν: ſic Eccleſię Noui Teſtamenti ἐλευθερίαν, libertatem Chriſtianam conuenire: ac proinde huic nō quadrare per ὑπαλλαγήν, pædagogica exercitia, quæ puerili, non virili ætati ſint præſcripta.

Cap.5. Libertatem Chriſtianam, fructuum Spiritus pręſtatione, operumq́; carnis intermiſsione, declarandam eſſe: non autē cum iugo ceremoniali permutandam grauiſsimè, monet Apoſtolus.

Cap.6. Deniq; veris Officijs fidei, ſpei, charitatis, Sanctificationem per omnē vitam conſtanter & eleganter nobis eſſe demonſtrandam, Apoſtolus humaniſsima & efficaciſsima vtens exhortatione, ſignificat: ac coronidem toti Epiſtolæ imponit conuenientiſsimam.

8. 9. Obſeruent autem piæ mentes & Scopum iſtius Epiſtolæ,
Scopus. qui de eius vſu nos commonefacit: vt videlicet alieno malo, docti, nunquam inuertamus aut corrumpamus Euangelium Ieſu Chriſti: ſed conſtanter & ſincerè retineamus veram doctrinam de noſtra Vocatione, Iuſtificatione, Liberatione à iugo Legali, & Sanctificatione: & ipſis factis nos verè fideles eſſe, teſtemur. O vtinam Dei ac Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti dono, cum ſanæ
9. doctrinæ confeſsione, ſemper coniungamus vitę innocentiam,
Circūſtantiæ quedā. humilitatem, pacis ſtudium & alias virtutes.

10. Scripta eſt hæc Epiſtola ad Galatas, à beato Apoſtolo Paulo, m

lo, in vrbe Roma, Anno Chriſti 59. Conuerſionis Apoſtolatus Pauli, anno 26. Imperij Neronis 3. anno, qui pertinet ad illius quinquennium, quod à Traiano Imperatore ſæpenumero ita celebratum fuit, vt diceret, Principes omnes multùm abeſſe à Neronis quinquennio. Eodem autem anno ſcripſit Paulus Epiſtolas, ad Epheſios, ad Timotheum ſecundam, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes & ad Philemonem: cùm prima ſua Apologia defungeretur. Sequente autem anno, Nerone eum dimittente, ereptus fuit ex ore leonis. 2. Tim. 4. 17. Monent autem hæ circumſtantiæ, Dei Seruos, etiam in medijs vitæ periculis, non deeſſe debere ſuo officio, hoc eſt ſanctificationi diuini nominis, plătationi & rigationi Eccleſię, quę Dei aruum eſt, per uerbi Dei ſincerum præconium, & Sacramentorum adminiſtrationem.

11. Reprehenſionis Paulinæ acrimoniam, cum ea à Spiritu Dei profecta ſit, pij homines nequaquam uitio Apoſtolo dandam eſſe ſtatuent, ſi vel iſta quoq; ſecum diligenter perpenderint. 10. *Reprehenſionis acrimonia.*

I. Gentis, quam citra calumniam, *ἀνόητον* vocauit Paulus, ingenium. Opus habent acri obiurgatione, qui adeò ſunt *φιλόκαινοι καὶ ἀψίκοροι*, vt non tam ingenij tarditate, quàm leuitate, credulitateq; nimia peccent, & doctrinæ corruptelas citò & temerè admittăt: id quod feciſſe Galatas res ipſa loquebatur.

II. Pauli, vt Parentis Galatarum in Chriſto perſonă. Non enim iniuſtum aut indecorum videri debet, ſi qui patrum in Chriſto ſuſtinent perſonam, filios à recta inſtitutione ſummo ſuo cum periculo deflectentes, grauiter obiurgent.

III. Rei magnitudinem. Adducta fuit à Galatis in periculum eorum ſalus, cum in aliud Euăgelium ſe transferri paſsi ſunt. Itaque quòd meliora eſſent vulnera diligentis, quàm oſcula odium diſsimulantis: reprehenſionis acrimonia tempeſtiuè erant expergefaciendi, & in uiam ueritatis reducendi. Sed de his aliàs quoque dicetur.

12. Procemiĭ, quod capitis 1. verſ. 5. priores cŏplectitur, in *ὑπογραφὴν*, in *ἐπιγραφὴν* & in *ἀσπασμὸν* diuidimus: quia de Auctore Epiſtolę, eiuſq; Collegis, de Galatis ad quos illa perſcripta eſt, & de ea re, quă nunquă non nos ipſos quoq; ardĕtibus uotis & nobis & alijs precari oportet, potiſsimùm agit. Vident piæ mentes etiam in hac prima breuiſsimaq; Epiſtolæ huius parte, religioſi artificij, pulcerrimum ſpecimen. *De procemio, quod eſt 1. pars Epiſtolæ.*

13. De ſubſcriptione, verſ.1. & 2. Etſi vocationis diuinę & immediatæ præcipuum decus eſt: tamen, cum per ſua organa Deus ordinariè agat, etiam mediata vocatio, quæ fit per hominem, modò Dei voluntati ſit conformis, ſuam habet auctoritatem: vtraq; autem Gorgonis inſtar Pſeudoapoſtolis & Sycophantis (docendi partes citra vocationem ſibi ſumentibus, & piè docentibus, ſtrenuè maledicentibus) opponi meritò poteſt.

14. Modeſtia Chriſtiana facit, vt ſummi Eccleſiarum φωστῆρες & Antiſtites, ſubordinatos ſymmiſtas ſuos, ad Chriſti negocium ritè peragendum, συμπαραστάτας & Collegas libenter ſibi adiungát, vt monet exemplum Pauli, verſ.2. Quos autem ille eo tempore Collegas habuerit Romæ, colligi poteſt ex eorum catalogo, qui exſtat 2. Tim.4.

15. De Inſcriptione. Charitas, ſpe emendationis fratrũ aberrantium & præoccupatorũ in aliqua offenſa animata, fidelis nomen, nemini vni temerè, nedum toti Congregationi, quæ in doctrina & vita alicubi lapſa eſt, Eccleſiæ titulũ derogat. Ideo Paulus verſu 2. Eccleſijs Galatiæ, ſcripſit: non deſertoribus, aut planè alienis à fide Chriſti. Vtinam eadem quoq; ſit noſtra ἐπιείκεια & humanitas erga eos, qui aberrârunt quidem nõnihil à via veræ doctrinæ: ſed tamen poſterioribus curis, quę meliores eſſe conſueuerunt, & inſtitutioni piè docentium locum dant.

16. De Salutatione, quam gratia fideq; locupletibus dicendã̄, beatus Hieronymus alicubi pronunciauit. Hęc inuocationis dei forma, tribus partibus conſtat. Primo quidẽ precatione gratiæ & pacis, verſ.3. deinde ὑποτυπώσει doctrinæ Euangelij, verſu 4. poſtremò, breui δοξολογίᾳ, verſ.5.

17. Homini fideli nihil optabilius eſſe poteſt, Dei gratia, ſeu beneuolentia: & eius fructu, videlicet vera εὐθυμίᾳ, quam Paulus pacẽ vocare ſolet. Nec ſine conſilio mirificè placuit beato Philippo Melanchthoni, Eccleſiarum & Academiarum per Germaniam ex præſcripto verbi dei reformatarum, decori quondam & lumini, illud nobile Ioannis Chryſoſtomi dictum: οὐδὲν οὕτως εὐφραίνειν εἴωθεν ὡς τὸ συνειδὸς καθαρόν. Nihil eſt quod æquè nos exhilaret, atq; pura conſcientia. Tum autem pura & pacata eſt conſcientia, cùm homo fide iuſtificatus eſt, Roman.5.1.

18. Euangelij (cuius doctrinam pleniſsimam adducere benedictionem; & cœlorum portas nobis aperire, Cyrillus Alexandrinus

nus piè dixit)hęc hypotypoſis eſt,Chriſtum Ieſum vnica oblatione ſua redemiſſe nos,& ſanctificauiſſe è mundo: ſecundũ voluntatem ſeu propoſitum Patris æterni. Hanc breuem formam ſanorum ſermonum, toti ματαιολογίᾳ Pſeudoapoſtolorum Iudaizantium,Apoſtolus opponit.

19. Nihil autem eſſe,quod magis ad celebrandam Dei Redemtoris gloriam faciat, quàm ſit ipſa redemtio noſtra, ij demum vident,qui τῇ πίστει τῶν ἀποκαλύψεων ſucceſsiſſe, ſeriò & perpetuò gaudent:Deo q;,ita ut par eſt,toto pectore gratias agunt.

20. Et hæc quidem σὺν θεῷ,de Præfatis & de Procemio annotaſſe ſatis ſit. Chriſtus Ieſus vel nobis dexter adſit in continuatione Theologicorum iſtorum exercitiorum, vel nobis in cœleſtem ſubductis Academiam, orthodoxos καὶ ὁμονοοῦντας διαδόχους ſeu ſucceſſores ſubſtituat,qui ſint ſanæ doctrinæ cuſtodes:

Baſileæ, 7. Septembris: M. D. LXXXII.

Preſſa ſub ingenti ceu pondere Palma vireſcit:
Sub cruce ſic florent dedita corda Deo.

THESIVM ANALYTICARVM, DE EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, AD GALATAS,

Pars ſecunda:

In qua agitur,de vocatione Filiorum Dei per Euãgelium,nunquã illis deſerenda: & cauſſæ aliquot grauiſſimæ indicãtur,propter quas à Romana Papaliq; Religione pias mẽtes ſemper abhorrere oportet. De ea autem in Theologica Diſputatione, D. Ioan. Iacobo Grynæo, Præſide, doctrina & pietate excellens Iuuenis, Iacobus Arminius, Hollandus, 4. die Octobris,ſi Deus voluerit, γυμνασίας χάριν, reſpondebit.

AD

Illuſtrem & Magnificum Dominum,Dn. IOANNEM BARONEM A' KITLITZ, ſtudioſorũ hominũ Patronũ benigniſsimum.

Phil. 3. 15.

Quotquot itaq; perfecti ſumus, hoc ſentiamus: quòd ſi quid aliter ſentitis,hoc quoq; Deus uobis reteget.

ILLVSTRI ET MAGNANIMO DOMINO, DN. IOHANNI, BARONI À KITLITZ, S. D. P.

Cogitanti mihi de ratione citra contumeliam ab alijs quibuſdam diſſentiendi, nunquam non in mentem uenit, cedroq́; digno uidetur, illa beati Philippi Melanchthonis ſententia, qua monet, diſiungi debere, ut diuerſarũ ſpecierum accidentia, diſſentire & odium. Diſſentire enim, ait ille, iudicium eſt mentis: ſed odium flamma eſt uoluntatis.

Vtinam uerò tandem aliquando multi noſtrûm diſcant, illam Chriſtianis hominibus digniſſimam, & modis omnibus πρακτικὴν *Artem, quæ hoc præſtat, ut poſſimus, cum ijs quidem qui nobiſcum conſentiunt de tota Religione Chriſtiana, conſtanter & eleganter,* τῷ αὐτῷ ϛοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν *: ut alicubi loquitur Paulus cum ijs autem, qui, ſeu de parte, ſeu de tota Religione aliter ſentiunt, ita agere, ut ſiue fidei noſtræ profeſsionem, ſiue uitam inculpatam, ſpectent: in utroque amorem ueri, ſtudium gloriæ Dei, curam de noſtra & aliena ſalute procuranda,* συμπάθειαν, *modeſtiam : animum è contemtu aliorum, à uanitate omni, ab odio proximi, ab* αἰσχρονοφιλίᾳ, *alienum: lucere, & amabili fulgore doctrinæ & uirtutis, etiam aduerſariorum animos in admirationem rapere, ſentiant. Dedit ſanè Deus, huius rei modis omnibus amabile exemplum huic noſtro ſeculo,* PHILIPPVM MELANCHTHONEM: *qui etſi toto Agonis ſui, quo defunctus eſt, pro tuendo Euangelio D. N. Ieſu Chriſti, ſæpenumerò comminus & eminus cum exercitatiſsimis Antagoniſtis fortiter congreſſus eſt, & ſtrenuè conflixit: ſic tamẽ bonam cauſſam egit benè & decenter, ut cordati & literati Aduerſarij, cum non poſſent ſeriò odiſſe: & ut morte illius nunciata, ornatus ſit à laudatiſsimo Imperatore* FERDINANDO *Auguſto F. M. honeſtiſsimo elogio:* HVIVS VIRI CONSILIA SEMPER FVERVNT MODERATA. *Ego ſanè non ſolùm infirmitatis meæ cõſciẽtia, ſed etiã animi mei propoſito, ſic moueor, ut in omnib. Theologicis exercitijs, ea lege* διχοφωνίαν, *quæ de religione Chriſtiana inter nos & Põtificios eſt, ingenuè teſtatam mihi faciendã exiſtimem, ut tamen, & abeſſe uelim odij acerbitatẽ, ſcommata,* φλυαρίαν, *& alia ſanctæ noſtræ cauſſæ dehoneſtamẽta: & unicè Deum precer, ut errantes quidẽ in uiã ueritatis ducat: nos uerò nunq̃ patiatur ſepta ueritatis tranſilire: ut deniq; in nobis ſemper foueat ueritatis paciſq; amorem. Res ipſa autem poſtulabat, ut Illuſtri tuo nomini hæ Theſes inſcriberentur. Neq; enim ſolùm præſentia tua Theologicas* συζητήσεις *ornare: ſed etiã erudita collatione ſententiarum ſic illuſtrare ſoles, ut Nobilitati florentiſsimæ ea res ſit exemplo: & iam multi Heroici Iuuenes nequaquam ſint mutæ perſonæ in iſtis Diſputationib. Dominus Ieſus tuam Clementiam regat & protegat, Amen.*

T. CL. *obſeruans* IOAN. IACOBVS *Grynæus.*

DE

DE VOCATIONE FILIORVM DEI, A' QVA PIIS NON LICET DEFICERE,

THESES.

QVVM Apoſtolus noſter initiò Propoſitionem, toti actioni, quã Galatis ob defectionẽ intẽdit, velut baſin quãdã adamãtinam, ſubſternat: ac deinde, ſi ſpectes ὑπόθεσιν, de Galatarũ vocatione: ſi θέσιν, de filiorũ dei ſancta vocatiõe, grauiſsimè agat: nos quoq; eius veſtigia religiosè & libenter ſequemur, lætiq; ominis ergò vſurpabimus εὐφημισμὸν illũ veterẽ: ταῦτα δ' ἦ πάντα θεῶ συνεθέλοντος γίγνοιτ' ἄν.

2. Hypotheſeos de Galatis, qui ſanctæ ſuæ vocationis & inſtitutionis in fide Chriſti, non eam quam oportuit rationẽ habuerãt, hæc ſumma eſt: Miror vos ita citò deſerto eo qui vocârat vos in gratiã Chriſti, trãsferri in aliud Euangelium? verſ. 6. Sentẽtia eſt, Summæ mihi admirationi eſt, quòd à Deo Patre, me Apoſtolo per Euangeliũ noſtrũ, ad Chriſti gratiã gloriãq; vocati, fide iuſtificati, libertate filiorũ dei donati & ſanctificati: ita citò Pſeudoapoſtolis perſuaſi & ſeducti, ad nouũ quoddam Euãgelium, quod Iudaiſmum & Chriſtianiſmum quendam μίγδην complectitur, vos traduci paſsi ſitis? Admiratio de rebus inſperatis naſcitur: vt alicubi, contra Manichæos diſſerens, Auguſtinus pronunciauit. Nihil autem minus ſibi polliceri poterat Apoſtolus, quàm tam citò Galatas, fidelisſimè recens à ſe de fide Chriſti edoctos, à Pſeudoapoſtolis tranuerſos rapi & ſeduci poſſe?

3. Meminerint autem piè mentes, beatum Apoſtolum Paulum Hypotheſin iſtam de Galatis, eo cõſilio κατασκευαστικῶς tractare, vt euincat, Nullã planè cauſſam defectionis Galatas habuiſſe, ſiue quis Euangelium ipſum quod erant amplexi, ſiue eius auctorem Deum, ſiue Paulum eius profeſſorẽ fide dignum, ſiue aliud quippiam, ſpectarẽt. Eſt autem pulcerrima μέθοδος τῶν λόγων, & ſeries Argumentorum, quam nos fideliter & perſpicuè, deo gratiam ſuam largiente, ὡς ἐν πλάτει oſtendemus.

4. A' natura Euãgelij verſ. 6.7. Si vnum, ſimplex & æternum eſt Euangelium, tum non eſt vobis Galatis aliud multiplex et temporarium recipiendum.

Verum eſt Antecedens.

Verum igitur eſt & conſequens.

2. 5. A' fine,ſeu ſcopo Pſeudoapoſtolis præfixo, verſ.7. Si propoſitũ eſt ſeductoribus illis Pſeudoapoſtolis, non modò vos turbare, ſed etiam inuertere Euangelium Chriſti, tum non erat illis fides habenda. Atqui vera ſunt quæ antecedũt. Res ipſa enim teſtatur, impoſtores illos, ſic perturbare mentes hominum alioquin minimè malorum, vt velut ἐν περιόδῳ λογισμῶν poſiti, quid tandem certò credere debeant, ignorent. Deinde, annon hoc eſt inuertere Euangelium Chriſti illud in Legem de meritis noſtris, deque operum iuſtificatione, transformare: aut certè Chriſti Ieſu & hominum merita eo ſucceſſu cõciliare & cõiungere, quo lux cum tenebris, & verũ cum falſo permiſcetur? Vera igitur ſunt & quæ ſequũtur.

3. 6. A Comparatione docentiũ, καθ᾽ ὑπόθεσιν ab impoſsibili ad poſſibile, verſu 8. Si anathema eſſe debebat, aliud Euangelium annuncians vel Paulus ipſe, vel angelus aliquis è cœlo, quibus nemo pius hoc facilè tribuat: quantò magis anathema eſſe debent Pſeudoapoſtoli, Euangelium peruertentes. Sed prius verum eſt, Igitur & poſterius. Ne quis autem prius illud lemma per imprudentiam Paulo excidiſſe, dicere poſſet, repetitione τῆ καθόλου, illud confirmat verſu 9.

4. 7. A doctrinæ, quã Paulus Galatis tradiderat, materia, & docendi fine, verſu 10. Si quidem Deũ ſolum vobis nõ prædicaſſem, ſed homines: vt faciunt Pſeudoapoſtoli oſores mei: & eorundẽ exẽplo, homines inſignes tantùm in ore habuiſſem, & docendo hominum gratiam, non autem Dei, aucupatus eſſem: tum verò habuiſſetis, ô Galatæ, ab ea deſciſcendi aliquam cauſſam. Atqui deũ ſuadeo, id eſt, nomine Chriſti legatione fungor, velut deo vos precante per nos: oramus Chriſti nomine, reconciliamini deo, 2. Cor. 5.20. nec quæro hominibus placere: nec etiam horum nomina & auctoritatem vendito. Hoc lemma probat ab impoſsibili. Si hominibus adhuc (videlicet vt olim in Iudaiſmo) placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Sum autem Chriſti ſeruus. Itaque hominibus non placeo. Ex iſtis colligo, nullam apoſtaſiæ cauſſam Galatas habuiſſe, ſi quis inquam ſpectet, & Deum quem vobis prædicaui, & ſcopũ meæ inſtitutionis.

5. 8. Ab auctore Euãgelij, per ἀπόφασιν. Si Euãgeliũ, quod vobis Galatis prędicaui, humanũ, ſeu ab homine excogitatũ eſſet: &, ſi nõ immediatè à Deo edoctus accepiſſem: tum verò illud abijcere poteratis. Atqui illud non eſt ſecundũ hominẽ neq; enim ego id ho-

minũ

minum magiſterio, ſed Ieſu Chriſto reuelante, didici. verſ. 11. 12. Itaque retinendum vobis erat.

9. Minoris prius lemma, quo probat ſe non eſſe ἀνθρωποδιδάκτου, confirmat Paulus, primùm verſ. 11. 12. 13. Qui hoſtiliter perſequitur doctrinam aliquam, & eius profeſſores, is certè hiſce Magiſtris illam non diſcit. Ego verò cùm Iudęus eſſem, hoſtiliter perſequebar Euangeliū & Chriſtianos. Ergo non ab his didici Euangeliū. deinde verſ. 14 Qui præ multis alijs in Iudaiſmo proficit, quî dici poſſet Chriſtianiſmum, qui illi è diametro repugnat, interea ab eius profeſſorib. diſcere? Ego tū in Iudaiſmo plurimū proficiebā.

10. Poſterius autem lemma eiuſdem Minoris, in quo per κατάφασιν oſtendit ſeſe θεοδιδάκτου eſſe, probat verſ 15. 16. à cauſſa efficiente, à προηγουμένη, & à fine. Rectè dicitur θεοδίδακτος, qui Dei εὐδοκίᾳ, ſeparatus ab vtero matris, & per gratiam vocatus eſt, & illuminatus, vt retegat Filiū Dei, euangelizādo inter Gentes. Atqui Deus pro ſua εὐδοκίᾳ & gratia me eum admodum illuminauit & vocauit. Incidit autem conuerſio Pauli & eius vocatio ad munus Apoſtolicum, in annum Chriſti 35. Mundi conditi 4005. ſtatim poſt Stephani martyrium. Act. 9. & 22. 1. Tim. 1.

11. Rurſus autem idem lemma, per ἀπόφασιν probat, verſ. 16. 17. Si quidem non ſtatim poſt conuerſionem, Euangelium purè prædicauiſſem: ſed cum ſummis illis Apoſtolis (quos oſores mei mihi falsò tanquam aduerſarios obijciunt) de doctrina prius diu multumq; contuliſſem, tum videri poſſem alicui humanitùs inſtitutus, eoq; nomine forſan minoris faciendus. Sed non ſtatim contuli cum carne & ſanguine: neq; redij Hieroſolymam ad eos qui ante me fuerant Apoſtoli: ſed abij in Arabiam, ac denuò reuerſus ſum Damaſcum. Hanc Minorem probat à temporis interuallo, verſ. 18 19. Primus autem congreſſus Petri, Pauli & Iacobi, incidit in annum Chriſti 38. Mundi conditi 4008.

12. A peregrinationibus ſuis extra Iudęam, eandem ſententiam probat verſ. 21 22. 23. 24. Qui plerūq; in alijs locis, quàm ijs in quibus verſabant̃ Apoſtoli, docuit: ignotus facie Eccleſijs Iudæę: ſed interim clarus propter mirandam cōuerſionem ad fidē Chriſti, & fidele ac felix eiuſdē præconium, is non dici poteſt intra Iudæam delituiſſe per id tempus, Euangelij ab hominibus addiſcendi gratia. Illa verò ſuperiora de me, ait Paulus, uerè dici poſsūt. Igit̃, &c.

13. A συγκοινωνίᾳ Pauli & Apoſtolorū, de doctrina, quæ in Syno- 6.

do Hieroſolymitana, Anno Chriſti 49. Mundi verò creati 4019. declarata fuit, Cap. 2 verſu 1. & 2. Si conſenſus de Euágelij doctrina, inter Paulum, & ſummos illos Apoſtolos, publicè priuatimq; comprobatus fuit, in publica Synodo Hieroſolymitana: & animaduerſum Paulum nequaquam fruſtrà cucurriſſe: tum certè nō par erat Galatas, faſcinatos commento de Pauli cum Apoſtolis diſsidio, ab ea doctrina ita citò transferri in aliud Euangelium. Verum eſt Antecedens, vt teſtantur publica eius Synodi acta, quæ diligenter Lucas deſcripſit Act. 15. cap.

14. A conſenſu Apoſtolorum cæterorum & Pauli, de Circum-
r. ciſione fidelium ex Gentibus, quam planè neceſſariam eſſe ad ſalutem Iudaizantes fingebant. Si vnà cum Paulo cæteri Apoſtoli non cenſuerunt circumcidendos eſſe fideles ex Gentibus: tū verò non eſt cur Paulo quiſquā vitio det, quòd circumcidi illos non vult. Prius eſt, vt verſ. 3. liquet, in quo Titi exemplum adducitur: & ex verſ. 4. & 5. in quibus Paulus, emiſſarijs ψευδαδέλφοις flagitantibus vt Titus circūcideret, ſe nequaquam tum ceſsiſſe, idq; declarandæ libertatis Chriſtianæ ergò, & vt veritas Euangelij permaneret apud Galatas alioſq; fideles, diſertè confirmat.

15. A doctrinæ Pauli æſtimatione, verſ. 6. Si ne quidem ij, qui
8. putantur eſſe aliquid, & ſunt in pretio (hac περιφράσει Petrum, Iacobum & alios denotat) nihil Paulo præterea contulerunt, quis non videat doctrina eius, contentos Galatas eſſe debuiſſe? Verū eſt Antecedens. Igitur & Conſequens eiuſmodi eſt.

9. 16. Ἀπὸ τ̃ βιαίου. verſu 7. Si Apoſtoli ſummi reipſa uiderunt, non minus Paulo creditum eſſe Euangelium præputij (id eſt, Apoſtolorū inter Gētes) quàm Petro commiſſum eſſet Circumciſionis, hoc eſt, Iudæorum circumciſorum: Tum non erat cur Galatę fidē haberent Pſeudoapoſtolis, miniſterium Pauli in dubium vocantibus. Verū eſt qđ antecedit, vt ex efficacia Apoſtolatus vtriuſq;, quæ certè vocationis diuinæ documētum illuſtre eſt, colligi potuit. verſ. 8. Non igitur falſum eſt, quod ex eo conſequitur.

17. Duo ſequentes verſus 9. & 10. ἐργασίαν habent, præcedentis argumenti, cuius ſumma huc redit.

Candidiſsimi illi alienorum donorum æſtimatores, Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui putantur eſſe columnæ, nobis duobus (ait Paulus) mihi & Barnabę, dexteras ſocietatis dederūt: & nos pauperū memores eſſe voluerūt, ac reipſa ſunt experti eā rē nobis

ſummæ curæ fuiſſe. Horum grauiſsimorum de nobis iudicium, vobis Galatis, longiſsimè anteponendum erat, iniquiſsimo de nobis & de doctrina, quam bona conſcientia profitemur, præiudicio, Tenebrionum Pſeudoapoſtolorum, qui nos inhumaniter & calumnioſè traducunt.

18. Ab eo, quòd nunquã iurè Paulus doctrinæ, liturgiæ & exempli vitę cauſſa, reprehendi potuit, verſ. 11. Si perinde vnquam condemnandus fuiſſem ſententia Apoſtolorum, vt olim Petrus Antiochiæ: tum verò plauſibilem me reprehẽdendi, & miniſteriũ quo fungor traducendi, anſam Pſeudoapoſtoli haberent. Atqui nunquam doctrinæ & miniſterij mei vitæq; cauſſa meritò redargutus ſum: Petrus autem Antiochiæ cum ſcandalo infirmorum fratrum ex Gentibus, Iudaizans, grauiter reprehendendus mihi erat. Quare non eſt cur vitilitigationem aliquam aduerſus me, Antagoniſtæ mei inſtituant. 18.

19. Minoris κατασκευή, & hiſtorica ὑφηγησία tradita eſt, uerſ. 12. 13. 14. Ordo autem hic eſt:

Primò docet, qua in re peccauerit Petrus, uidelicet quòd hominum metu ductus, libertatem Chriſtianam, qua iam iã uſus erat, non multò poſt in dubium vocaſſet, & à fidelibus ex Gentibus, quibuſcum familiariter cibum ſumſerat citra Iudaiſmi obſeruationem, ſeſe metu Iudæorũ ſubduxiſſet & ſeparaſſet. Præterquã enim quòd cauẽdum nobis eſt, ne ſimus, immò ne videamur Vertumni in Religione: piaculum ſummum eſſe debet, ſuo exemplo Chriſtianam prodere libertatem, verſu 12.

Secundò, teſtatur Petri exemplum plurimum obfuiſſe Iudæis, & inter alios Barnabæ, qui ſimul abreptus eſt in eandem ſimulationem. Ac ſummorum hominum exempla, cum in vulgus manent, ſi vitioſa ſint, magnopere obeſſe ſolent. ver. 13.

Poſtremò, ſubiungit publicam reprehenſionem Petri (non recto pede incedentis, vt veritati Euangelij conueniebat) qua Paulus vſus erat. Dignus eſt reprehenſione, qui ſecus, quàm ipſe bona cõſcientia viuit, agitq;, alios agere & viuere ſimulando cogit. Tu verò Petre, id agis. Cõfiſus libertate Chriſtiana, bona conſcientia, ἐθνικῶς ζῇς, gentiliter viuis (id eſt, non obſeruas Iudaicum viuendi inſtitutum, non ciborum delectum, non alia πατροπαράδοτα: nõ enim te clam eſt, quid Chriſtiana credentibus libertas permittat) non Iudaicè: & tamen fideles ex Gentibus ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν,

hoc eſt, exemplo tuo quodammodo cogis, vt iam obſoletis Iudę orum inſtitutis, ſibi opus eſſe putent. Dignus igitur es quem grauiter reprehendam, & ad Chriſtianæ libertatis vſum tempeſtiuè reuocem, verſu 14.

20. Ex his omnib. quæ de ὑποθέσει ἀνασκευαστικῶς dicta ſunt, rectè colligimus, Galatis nō fuiſſe cauſſam cur deſciſcerent à ſancta ſua vocatione, per Euangelium facta.

Coronidis vice illud addemus, Paulum cum à ſe Petrum reprehenſum ſcribit, nō officioſo vſum mendacio, vt Hieronymus cenſuit: ſed bona fide teſtatum id quod non rectè factum erat: ac iuſtam fuiſſe reprehēſionem, quòd res eſſet maximi momenti: nec Paulum ſibijpſi contradixiſſe dicto factóue, ſi omnia illius rectè conſiderentur: vt verius pronunciauit Auguſtinus. De hac autem controuerſia, agitur in vtriuſq; Epiſtolis, lectu digniſsimis. Ex illarum vna, quæ Hieronymi eſt, ea adducemus verba, quæ certè nemo noſtrûm facilè auſit per omnia probare. Didicimus, inquit Hieronymus, quòd propter metum Iudæorum, & Petrus & Paulus æqualiter finxerint, ſe Legis pręcepta ſeruare. Qua igitur frōte, qua audacia Paulus in altero reprehēdat, ipſe commiſit? Ego, immò alij ante me expoſuerunt, cauſſam quā putauerāt, non officioſum mendaciū defendentes, vt tu ſcribis: ſed docentes honeſtam diſpenſationem, vt & Apoſtolorum prudentiā demonſtrarent, & blaſphemantis Porphyrij imprudentiam coercerent, qui Petrum & Paulum puerili dicit inter ſe pugnaſſe certamine, immò exarſiſſe Paulum in inuidiam virtutum Petri, & ea ſcripſiſſe iactanter, quę vel non fecerit: vel ſi fecerit, procaciter fecerit, id in alio reprehendens, quod ipſe commiſerit, &c.

21. Sequitur altera inſtituti noſtri pars, uidelicet θέσις, de uocatione noſtra per Euangelium, de qua κατασκευαστικῶς, quantum dabit Deus, agemus.

Eius hæc ſententia eſt. Filios Dei, eius qui eos uocauit efficaciter in gratiam Chriſti, uero illo æternoq; Euāgelio cōtentos eſſe, oportet. Iuxta illud eiuſdem Apoſtoli: Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper de uobis, fratres dilecti à Domino, quòd elegerit uos Deus ab initio ad ſalutem per ſanctificationem Spiritus, & fidem habitam ueritati: quò uocauit uos per Euangelium noſtrum, ad obtinendam gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, 2. Theſſ. 2.13.14.

Firmiter

Firmiter itaq; ſtatuamus,quòd ut olim fidelibus ex Gentibus, non licuit cum Chriſtianiſmo Iudaiſmum (perimpium quendã Samaritaniſmum,uera falſis permiſcẽtem)coniungere:aut ad Iudaiſmum à Chriſtianiſmo deficere: ſic non fas eſſe,cum Chriſtianiſmo & Euangelio, Papiſmum & Monachorum deliramenta (per ἀσεβὲς μῖξιν,quale fuit Sphynx Auguſtana,1548.) conglutinare:aut à Chriſtianiſmo ad Papiſmum unquam tranſire: cùm ſit ſcriptum:Fugite idola.

22. Rationes autem quibus Theſis,ex ſententia Pauli confirmatur,hæ ſunt:

1. Vnum eſt ſimplex Ieſu Chriſti Euangelium: non multiplex. Gal.1.6.7 Eo igitur Dei Filios contentos eſſe,nec humana Pontificum Roman.& Monachorum commenta ei permiſcere, æquũ ſanè eſt.uerſ.6.

23. Euangeliũ Ieſu Chriſti planè diſtinctum eſt à Lege. Meminerint ergo Filij Dei,ſe uocatos ad fidem in Chriſtũ,cum operũ meritorumq; ſuorum fiducia, non confundendam: ne eorum conſcientiæ turbentur.Euangelij in legem quandam,partim quidem diuinam,partim verò humanam transformatione.uerſu 7.Cæterùm,quis ignorat Papã,Indulgentias,turpiſsimi lucri cauſſa,uendentem,gloriari de diſpenſatione meritorũ Chriſti & Sanctorũ? 2.

24. Vt benedictio ſpiritualis in eos redundat,qui Deo per ſuos fidos Seruos.Euangelium annunciantes,uocanti,cõſtanter obediunt:ſic anathema ſunt,qui aliud Euangelium prædicant:& maledicti qui illis fidem habent. uerſ.8. Fugiamus igitur Pſeudeuangelium Papæ Romani, quod noua lex nuncupatur, &, ſi Deo placet, Conſilia de perfectione Euangelica, Monachis potiſsimum præſtanda,complectitur. 3.

25. Toto pectore execrandi nobis ſunt,qui παραπρεσβεία defungũtur, & ad Pſeudeuangelium quenquã mortalium inuitant & pelliciunt:ut faciunt Antichriſtiani Hierophantæ,qui à Dei inuocatione,ad Creaturarum adorationem: à Chriſti ſolius fiducia, ad fiduciam in Sanctis reponendam, nos inuitant: ſuaq; τῇ ἑτεροδιδασκαλίᾳ efficiunt, ut uni Deo debita beneficia, beatæ Mariæ aut alijs,miſeri homines ab ipſis faſcinati attribuant. Adſcribam aũt eius abominationis exemplum notoriũ, quod extat in Templo D Virginis, quod eſt mõte Orthonis,prope Thermas Aponenſes. 4.

VERSVS INSCRIPTI TABVLAE.

Triſtis eram longo tenuit me Gallia bello,
Nulla erat in Medico ſpes, neq; multa Deo.
Corripuit Cuſtos audacter me meus, heus tu
Conſule te, & mentem uolue nefande tuam:
Virgo tuis poterit ſuccurrere maxima uotis:
Quid dubitas teneras ſoluere dure preces?
Filia ſponſa Patris, mater ſpes unica noſtri,
Oranti priſcam reſtituet faciem.
Tunc ego ſingultu & lacrymis pia uota reſolui:
Suſcepit uoces diua Virago meas.
Lætus ago ingentes pro tanto munere grates
Virgo tibi, uitæ ſola medela meæ.

5. 26. Cum in Euangelio Deus, non homines, nobis prædicetur (ut ex illo nobili dicto, eius ſummam complectente, liquet: Sed ex ipſo uos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, iuſticiaq; & ſanctificatio & redemtio, ut, ſicut ſcriptum eſt, Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Cor. 1. 30. 31.) diuinum, ἀξιόπιστον & unũ illud eſſe, agnoſcamus, & toto pectore amplectamur & retineamus: nec ad Papiſticam ἀγγελολατρείαν καὶ ἀνθρωπολατρείαν nos abduci patiamur, ſic ut, contra expreſſum Dei edictum, Angelos, Sanctóſue homines adoremus, aut Mediatores ſuccenturiatos apud Deum Patrẽ eſſe, nobis perſuadeamus: aut deniq; dies feſtos, conciones Panegyricas de ipſorum meritis inſtituamus, Templaq; ipſis conſecremus.

6. 27. Docentes in Eccleſia ſummo id unum ſtudio habere debẽt, in propagatione ſanæ doctrinæ, ut Deo ſoli placeant. Hi enim ſoli, nihil ad aucupandam hominum ἀνθρωπίνων gratiá, dicunt faciúntue: eoq; nomine uocatio eorum magni nobis eſt facienda, ut quę mediatè à Deo Patre ſit facta. Pontificij, in ſuæ doctrinæ præconio, non Dei potiſsimum, ſed Sanctorum gloriæ conſulunt: dum cum perinde (citra Sanctorum interceſsionem & merita) inexorabilem fingunt: quemadmodum olim Stoici primam cauſſam ſecundis aſtringentes, Parcarum carcere clauſam, & ſine illis ἀδυναμίᾳ laborantem, comminiſcebantur. Horum igitur uocationẽ, uelut Sirenum cantum, fugiamus, ne in exitij æterni charybdin, incidamus.

28. Euan-

28. Euangelium,quod non eſt ab hominibus , ſed à Deo aucto- 7.
re profectum,nunquam eſt abijciendum. Tale autem eſt Euangelium,quod didicimus,vt per ἀπόφασιν docet Paulus,quum illud ſecundum hominem eſſe, negat, verſu 11. Ne igitur moueamur Pontificiorum fabulis,quibus illud vt humanum nouumq; commentum,traducunt.

29. Quis pius & intelligens dubitet, eam doctrinam ambabus 8.
manibus , & verius toto pectore amplectendam & retinendam, quam Ieſus Chriſtus dignatus eſt, Gentium doctori,ac proinde Apoſtolo noſtro Paulo patefacere? Euangelium autem,quod ſonat noſtris Eccleſijs , & inſcribitur cordibus noſtris , illa doctrina eſt,verſu 12.

30. Si beatum Paulum ea res non deterruit, quo minus Euan- 9.
gelium Chriſti amplecteretur,quòd diu in Iudaiſmo verſatus,plurimùm præ multis alijs in eo profeciſſet,oſorq; ſummus fidei Chriſtianæ fuiſſet: multò minus maiores noſtros pœnitere vnquam debuit, quòd à Papiſmo ad verũ Chriſtianiſmum, tranſierũt:nam ille multò minus remorari ipſos poterat,vt qui ab hominibus cõfictus eſſet,quàm olim Iudaiſmus Paulũ & alios. Verũ eſt quod antecedit: vt ſuo exemplo docet Apoſtolus , verſu 13. 14. Ergo & quod ſequitur verum erit.

31. Decet nos,exemplo Apoſtolorum,Dei beneficia & præſen- 10.
tiam grata mente agnoſcere & prædicare.Atqui illi Dei beneplacito ſe ſeparatos,& per gratiam vocatos eſſe , in Domino gloriabantur:vt Pauli exemplũ mònet,verſu 15. Agnoſcamus igitur ipſi quoque vocationem et ſegregationem noſtram,nec ijs qui λειποταξίαν,hoc eſt,ſtationis Euãgelicæ deſertionem & apoſtaſiam ad Papiſtas,ſuadere conantur,aures præbeamus.

32. Sic hic finis fuit Paulo reuelati Euangelij,vt illud annunciа- 11.
ret Gẽtibus:manifeſtum eſt velle Deum , ne illud aſpernemur & abijciamus.Verum eſt Antecedens, verſu 16.

33. Si tantus eſt vſus Euangelij,vt ſimul atque illud ſeu mediatè 12.
ſeu immediatè eius præconibus plenè innotuit, ſtatim illis ſit ijs omnibus ad quos miſsi ſunt,citra moram vllam,annunciandum, cum non liceat prius cum alijs Eccleſiæ doctoribus ἀνατίθεσθαι: Tum ſequitur illud maximi faciendum,vt nobiliſsimum margaritum,omnibus Mundi totius opibus anteponẽdum: nec vnquã abijciendum. Prius eſt,vt ſuo exemplo docet Apoſtolus noſter,

verſu

verſu 17.18.19.20.21.22.23.24. Ergo poſterius quoq; verum erit.

13. 34. Si doctrinæ Euangelicæ παναρμονία & veritas, non ſolũ pijs doctoribus Eccleſiarum noſtrarum, ex præſcripto verbi Dei reformatarum, demonſtrata ſæpenumerò eſt, ad mutuam eorum conſolationem: ſed etiam ſæpenumerò, in Imperij Comitijs & Colloquijs publicis, auctoritate Imperatorum Romanorum, & Ordinũ conſenſu hoc ſeculo habitis, aduerſus exercitatiſsimos hoſtes, Eccium, Maluendam, Ieſuitas, voce & ſcriptis aſſerta: tum verò Pauli (qui idem Euangelium, quod inter Gentes diu prædicauerat, Apoſtolis quidem bona fide tandem expoſuit: aduerſus oſores verò fortiter defendit, nec vnquam abiecit, verſ. 12. Cap. 2.) exẽplo, idem porrò quoq; noſtris faciendum eſt, & oſtendendũ fruſtrà nos in fidei ſtadio, nec currere, nec cucurriſſe: eoq; nomine non deficiendum in laudatiſsimo curſu. Verum eſt quod antecedit: ut teſtatur hiſtoria noſtri temporis. Ergo, &c.

14. 35. Si Paulus, legalib. ceremonijs hoc tempore τῆς διορθώσεως, ſeu correctionis, iam antiquandis & τῷ ἀφανισμῷ proximis: Heb. 8.13. Titum circumcidi noluit, ne cui circumciſio & tota Legalis παιδαγωγία videretur neceſſaria. Tum verò multò minus locus dãdus eſt, Papiſticis ἐθελοθρησκείαις, Miſſæ, Luſtrali aquæ & alijs ſordibus, ne videlicet cuiquam Paparum & Pſeudepiſcoporũ φαντασία multiplex, & in Deum contumelioſa, neceſſaria obſeruatu, videatur. Nam ſi diuinitùs olim inſtituta, ut certo tempore in uſu eſſet, periodo finita aboleri oportuit: quantò magis humanitùs confictа & Eccleſiæ obtruſa ſuperſtitionis & idololatrię ſpecimina, iureq; abrogata, nunquã ſunt in uſum reuocanda. Verum eſt Antecedẽs, ut apparet verſ. 3. è quo colligere licet idem planè cæteris Apoſtolis qui tum Hieroſolymæ erant, totiq; Synodo, quod Apoſtolo Paulo viſum. Eſt ergo & Conſequens verum.

15. 36. Exempla φιλαληθείας, & zeli pro tuenda & propaganda veritate Euangelica & libertate Chriſtiana, ideò à Spiritu ſancto nobis proponuntur, ut ijs admoniti & excitati, pro noſtra virili officium piè faciamus. Paulus autem, emiſſarijs falſis fratribus, qui irrepſerant ad explorandam fidelium libertatem, & ad ſeruitutis iugum Ipſis imponendum, ne ad momentum quidem ceſsit, ut veritas Euangelij permaneret apud Galatas aliosq; fideles. verſ. 3.4. Reſiſtamus igitur & ipſi Pontificijs, verbum Dei cauponantibus, & Traditionum humanarum iugum imponere cupientib.

37. Dei

37. Dei æterni inæſtimabili beneficio, amplexæ ſunt & profiten 16.
tur Eccleſiæ noſtræ, eam doctrinam, quam Paulus vnà cum cęteris Apoſtolis fideliter profeſſus eſt. Atqui ad eam nihil planè addi potuit, etiam ab ijs ipſis Apoſtolis, qui olim cum Domino Ieſu Chriſto familiariter conuerſati fuerant. verſu 6. Ergo multò minus à Papa, à Monachis & horum ſimilibus, aliquid Euágelio addi poſſe aut debere, perſuaſum habeant, & Pontificijs ſuas nugas pernicioſas & ſomnia relinquant.

38. Concordia & iudicium Apoſtolorum, exemplo eſſe debet 17.
noſtrarum Eccleſiarum Paſtoribus & Doctoribus. Atqui illi ab emiſſarijs falſis fratribus, ſe non paſsi ſunt ſcindi in contraria ſtudia: ſed dei dona, ac inprimis efficaciā eius in Miniſterio Collegarum, candidè agnoſcebant, & magni faciebant, & operas partiebantur, vt & Iudæis & Gentibus conſuleretur, pauperumque haberetur ratio, verſu 7.8.9.10. Itaque & noſtros Paſtores cõcordiæ ſtudere, παρεισάκτους ἀλλοτριοεπισκόπους non admittere nec audire: pauperum, peregrinorum fidelium, periclitantium ob piæ Religionis profeſsionem, ſumma cura affici, decet: ut intelligant Aduerſarij veræ doctrinæ, nos vnum in Domino ſentire & loqui, Diſcant autem, & quorundam fratrum importunitatem, aut infirmitatem, patienter ferre: Deumq; orent, ut ipſis det pacis & humilitatis ſtudium.

39. Si ne quidem Petro Apoſtolo, non recto pede incedenti, ut 18.
veritati Euangelij conueniebat, ſuoq; exemplo Barnabā & alios in eandem ſimulationem abripienti, eaq; re fideles ex Gentibus offendenti: parcendum fuit, aut diſsimulandum, quod grauiter peccaret: Multò minus Pontificię idololatriæ, errorumq; ſentinę, palàm & voce & Sophiſticis ſcriptis patrocinantibus, parcendū fuerit.

Verum eſt quod antecedit, ut habetur verſ. 11.12.13.14.

Igitur & Conſequens eſt verum. Meminerint autem pij, bonā cauſſam, benè agenda eſſe: & ſi quando res poſtulat, grauiter, eruditè, ſolidè, & ex præſcripto verbi Dei, ſummaq; cum humanitate & ſuauitate, doctrinam Euangelij tueantur & propugnent. Cõuiciorum ſputum, Sarcaſmos, ἀπολογίας ὑπλευμίνς, Aduerſarijs, malę cauſſæ patronis relinquant: ac ſi quando hiſce armis aliquem ex ijs vti ſenſerint, repetant memoria illud ueteris Hiſtorici Herodoti

THESIVM
ANALYTICARVM,
DE EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, AD GALATAS,

Pars tertia:

In qua de Iuſtificatione Fidei agitur: de ea autẽ in publica Diſputatione, 18. Octobris, D. Ioan. Iacobo Grynæo Præſide, reſpondebit, tertij Agonis Academici, σὺν Θεῷ, adeundi ſuſtinendiq́ gratia, eruditus piuſque Iuuenis,

IACOBVS ARMINIVS
Hollandus.

AD

Nobiliſsimum Iuuenem, IOHANNEM AB OMMEREN, *Geldrienſem, virtutum, ſtemmatum, & morum opt. laude florentem.*

ἀδήλου.

Forma, color, decus, pereunt, ceu lilia: ſed Mens
Luce Dei fulgens, non peritura manet.

VIRTVTVM ET INGENII LAVDE NON MINVS QVÀM STEMMATVM ET NOBILITATIS ſplendore, nobili Iuueni, DN. IOANNI AB OMMEREN, Geldrienſi S. D.

POLYCARPVM *celeberrimum Ieſu Chriſti hieromartyrem, per omnem ſuam uitam, pro* Eccleſiarum Chriſtianarum *pace, unà cum familiaribus ſuis, ardentiſsimas ad* Deum *preces fundere conſueuiſſe*, Eccleſia Smyrnæorum *in* Epiſtola *de illius martyrio, teſtatur.*

Vtinam uerò ipſi quoq;, ſancti illius Epiſcopi exemplo, PACEM, *quæ Eccleſiæ non minus, quàm ſiniſtræ dextera, opus eſt, ut* Baſilius *magnus alicubi dixit: nõ tantùm pijs precibus à* Deo *petamus, ſed etiã ſummo ſtudio ſectemur & colamus: & eius retinẽdæ cauſſa parati ſimus, mores infirmorum* Fratrum, *& iniurias Hoſtium, patienter & eleganter ferre.*

Sed ad pacis amorem, ueritatis quoq; ſtudium, eiuſq; tuendæ zelum, accedere oportet: neq; enim pax ſtabilis & diuturna eſſe poteſt, niſi immota ueritatis baſi nitatur. Ideo *uox diuina edixit:* DILIGITE VERITATEM ET PACEM.

Nihil autẽ mihi æquè ſemper uiſum eſt indecorum, & à ſancta noſtra profeſſione magis alienũ, quàm defenſionẽ Euangelicæ *doctrinæ aduerſus eorũ, qui à partibus* Papæ Romani *ſtant (quorũ aliqui eruditione, facundia & modeſtia excellũt)* Sophiſmata, *ironijs, ſarcaſmis & cõuicijs conſpurcare.* Hoc *enim in* Domino *perſuaſum habeo, bonã cauſſã bene quoq; eſſe agẽdã, & etiã in hoſte uirtutẽ magnifaciendã.* De Aduerſarijs *autẽ ſanæ doctrinæ, deus, qui ſolus* Iudex *mũdi eſt, ſtatuet q ipſi uidebitur.* Noſtrũ *fuerit cũ* φιλαδελφίᾳ *cõiungere* φιλαλήθειαν: *et nõ ſolùm argumẽtis, ſed etiã uitæ innocẽtia, tueri & profiteri* Euangeliũ D. N. Ieſu Chriſti.

Tuo autẽ laudato nomini, Nobiliſsime Dn. *ab* Ommeren, *has* Theſes *ideo inſcribendas cẽſui, ut extaret publicũ teſtimoniũ, cũ gratulationis, qua nobis ideo proſequendus es, quòd, deo dante, cùm ſtemmatũ et generis nobilitate pietatem, uirtutẽ et ingenij laudes feliciter cõiunxiſti, tum etiã gratitudinis tibi debitæ: eo quòd liberalitate tua et erudita ſententiarũ collatione,* Diſputationum *publicarũ exercitia, promouere et ornare ſtudes.* Deus *Opt. Maximus tibi det, ut per omnẽ uitam tuã diuino conſilio feliciter ſeruias, ac* Heroicis *tuis* Parentibus & Propinquis *ornamento uoluptatiq;,* Reipub. *autem præſidio ſis.* Bene Vale.

T. Iohan. Iacobus Grynæus.

PIA PHILIPPI MELANCHTHONIS PRECATIO
ad filium Dei, pijs omnibus aſsiduè repetenda.

FLecte, precor, nobis iratum Chriſte Parentem,
Qui uis pro nobis ſupplicis eſſe loco.
Et quam ſparſiſti prolatam ex mente Parentis,
Deleri uocem ne patiare tuam.
Doctrinæq; tuæ ſtudiũ, paruãq; Sareptam
Doctrinæ hoſpitiũ protege quæſo tuæ.
Et placidã clemens nobis cõcedito pacem.
Tuq; Ducum mentes, tu populũq; regas.

DE IVSTIFICATIONE
THESES.

1.

HANC doctrinæ Chriſtianæ partem illuſtriſsimã, in qua agitur de Peccatorum remiſsione, & de imputatione Iuſticiæ Chriſti, Gentium doctor Paulus, demonſtratiuè tractauit & perſequutus eſt, initio facto à 15. uerſu cap. 2. eiuſq; διεξόδῳ perducta, uſq; ad finem verſ. 22. in cap. 3. Det nobis Spiritus ſanctus, cuius hoc proprium munus & beneficium eſt, in omnem veritatem ducere, ut Pauli Apoſtoli ueſtigijs accuratè inſiſtentes, & ut ille exotericus eleganter dixit: πάλαι κυνηγετῶντες καὶ μισγόμενοι ἴχνη τἀκείνου πολυχάρακτον amabilem & ſalutarem ueritatis orbitam, Cynoſuram verbi diuini vera fide accuratè intuentes, nunquam deſeramus: & ut exemplo & inſtitutione fideli, in eandem alios quoq; inuitemus & adducamus, ad Dei gloriam, & Eccleſiæ ædificationem.

2. Propoſitum autẽ nobis eſt, bona fide, oſtendere, primùm quidem, quæ olim fuerit pſeudoapoſtolorum de Hominis Iuſtificatione opinio, & quínam noſtra ætate cum illis (mutatis nonnihil malæ, ſed tamen vnius eiuſdemque cauſſæ, fucis & coloribus) faciant: deinde verò, quæ fuerit Pauli ſententia vera & immota de fidei iuſtificatione, & qui tandem noſtra ætate eam retineant & orthodoxè profiteantur. Vbi enim de aduerſarijs iſtis ſententijs, è diametro inter ſe pugnantibus, probè conſtiterit: & vera ſententia, quam Paulus Apoſtolus defendit, ſolidè fuerit demonſtrata, contraria imaginatio, fumi cuiuſdam inſtar diſsipabitur in auras, & euaneſcet.

Pſeudoapoſtoli cum Euãgelio Legem coniungentes, magnoperè contendebant, iuſtificari hominem, non Chriſti tantùm merito, ſed etiam ſuo ipſius merito, ut qui opera Legis diuinæ, & traditiones Seniorum, ſtudioſè obſeruaſſet. Hanc opinionem, olim quidem Pelagiani, gratiæ Chriſti hoſtes, amplexi ſunt: nunc eandem, proh dolor, Papiſticæ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας profeſſores retinent, & σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, & omni Sòphiſmatum genere, tueri conantur.

Paulus econtrà colligit, fide iuſtificari hominem, abſque operi-

uidis teſtimonio, quod τὸ καθόλου complectitur: Ex operibus legis non iuſtificabitur vlla caro. Pſal. 143. 2. Genere enim vniuerſaliter negato, ſummouetur & eius ſpecies Nemo hominum (hi ob corruptionem ἐμφατικῶς caro vocantur) ex operibus legis iuſtificatur. Igitur nec Iudæi, nec alij ex Gentibus Peccatores ex operibus legis iuſtificantur.

Verum igitur eſt & conſequens. Viderint igitur Pontificij, quomodo ſaluti ſuæ conſulant? Nam ſi Iudæi, quorum veſtigijs illi inſiſtunt, iuſtificati non ſunt ex operibus legis, & quòd ſeniorum ſuorum traditiones ſolicitè obſeruarēt: quomodo, te quæſo propter ſua opera iuſtificabuntur, qui defungūtur partim impijs, partim ſuperſtitioſis, partim ridiculis operibus, velut Eleuſinijs quibuſdā munijs? Annón autē profanatio Cœnæ Domini, quæ fit cū celebratur Miſſa ἀρτολατρεία impia eſt? Annón impium eſt inuocare mortuos homines: ſuperſtitioſum cruce ſeſe ſignare, ciborum dierumque delectum religionis prætextu obſeruare: ridiculum verò luſtrali aqua ſeſe aſpergere, ad expianda venalia peccata: lucernam clara die ſtatuis inanimatis accendere: loqui cum ligno & lapide?

5. Secundum argumentum, quod à præcedente ortum ducit, cauſſamque finalem tranſitus ab Iudaiſmo ad Chriſtianiſmum, indicat. Reductione ad abſurdum & impoſsibile conſtat. verſu 17. 18. Si nos fideles ex Iudęis, dū neglecta operū iuſtificatione, quęrimus iuſtificari per Chriſtū, reperimur & ipſi peccatores (ſic vocat, non iuſtificatos: & per conſequēs, ne quidē ſanctificatos.) Tū uerò Chriſtus peccati miniſter nobis fuit: hoc eſt, malè nobis conſuluit, cum à Lege ad Euangeliū, à fiducia noſtrorū operū ad ſolius gratię dei πληροφορίαν, nos traduxit: cū hæc omnia συλλήβδην ad perficiendam iuſtificationem noſtri, videantur concurrere.

Conſequens autem abſurdum eſt: vt oſtendit Paulus, primùm quidem εὐφημισμῷ, Abſit, quo innuit illud extremè abſurdum eſſe, cum Chriſtus omnem adimpleuerit iuſticiam, Matt. 3. 15. per illius vnius obedientiam iuſti conſtituantur multi, Roma. 5. 19. Deinde verò & hoc argumento ab effectu ſeu reditus ad Iudaiſmū à Chriſtianiſmo, ſeu coniunctionis legis & fidei, ad hominem, partim Chriſti, partim ſuo ipſius merito, iuſtificandum. Quicunq; ea quę optimo conſilio deſtruxit, peſsimo rurſum ædificat, is verò abſurdè agēdo ſeipſum tranſgreſſorem conſtituit, & leuitatis vanita-

tisque ſemetipſum redarguit. Atqui, inquit, Paulus, ſi tuo, Petre, exemplo Iudaicè viuerem, qui Gentiliter iam diu vixi: Iudaiſmũ prudenter deſtructum reædificarem, Chriſtianiſmum eadem deſtruerem opera. Perinde enim eſt, ſiue quis cum illo hunc coniungere velit: ſiue hoc abdicato illum denuò ſectetur & colat. Suum autem exemplum adducit, quòd illud magis in ſenſus incurrere, animoſq; hominum afficere poſſe, ſciret: quam pronunciata vniuerſalia. Meipſum itaq; tranſgreſſorem conſtituerem: quod ne faciam, modis omnibus cauendũ mihi eſt: ne videlicet, quum alijs prædicârim, ipſe reprobus fiam. 1. Cor. 9.27.

Colligimus itaque, etiam Antecedens verum non eſſe: nam ex vero nil niſi verum ſequitur: vt habet καθολικὸν illud θεώρημα.

Porrò eadem planè cauſſa nos quoque, qui eandem quam Apoſtolus noſter, ſententiam de Iuſtificatione tuemur, mouet, vt nunquã in æternum Põtificiorũ opinionem, nobis noſtriſq; ſucceſſoribus admittendã ſtatuamus. Scimus enim per Dei gratiam, Chriſtum Ieſum nobis iuſtitiæ auctorẽ eſſe, nõ autem miniſtrum peccati: & lætamur nos fide iuſtificatos, inter peccatores non amplius cenſeri poſſe.

Vt ergo Paulus Pſeudoapoſtolis reſpondit: ſic nos, eandem cum iſtis crambem recoquentibus Papiſtis, ac aliud nihil docentibus, quàm partim fide in Chriſtum, partim operibus noſtris, illius ſanguine tinctis hominem iuſtificari, reſpondemus, Si non ex aſſe fide Chriſti iuſtificamur, tum Chriſtus non eſt iuſticiæ auctor, ſed peccati miniſter. Ratio, quia ſuis ſolius meritis iuſtificationis beneficiũ in ſolidum nos acceptum ferre vult. Conſequens ſummè abſurdum eſt. Igitur & Antecedens.

6. Secundi illius Argumenti ἑρμηνεία & expoſitio tradita eſt verſ. 19.20. Docendi autem gratia, oportet nos hæc Theoremata Theologica pręſupponere: 1. Hominem aut eſſe ſub lege, aut ſub gratia. Rom. 6.15. 2. Hominem eius eſſe, cui viuit: eius nõ eſſe, cui eſt mortuus. Rom. 7.9.10. 3. Legem homini dominari, quo ad ipſe vixerit. Rom. 7 1.2.3. 4. Deum homini dominari, quoad Chriſtus in eo vixerit. Gal. 2.20. 5. Hominem regeneratum & iuſtificatum Legi mortuum eſſe (per ſe) per Chriſtum. Rom. 7.4. 6. Eundem per Legem, Legi (per accidens) mortuum eſſe: quia eius terroribus compulſus, confugiat ad Chriſtum, Gal 2.19. 7. Sicut, Viuere Legi, & mortuum eſſe Deo, ſeſe reſpiciunt: ita mortuum eſſe Legi, & viuere

viuere Deo, itidem ſeſe reſpiciunt. Idem, verbi gratia, Paulus Iudaiſmum olim ſectans, homoq; animalis ac vetus creatura, Legi viuebat, Deo autem mortuus erat: poſteaquam autem Chriſtianiſmum amplexus eſt, homoq; ſpiritualis, ac noua creatura factus eſt, Legi mortuus, Deo viuere cœpit. Deſiit itaq; prioris eſſe, videlicet Legis: ut eſſet poſterioris, nempe Dei: deſiit eſſe ſub Lege, quia cœperat eſſe ſub gratia. Iſta ſi cui in Paulina Theologia minus per ætatem verſato, difficilia videbuntur, is accuratè multumq; cum præſenti loco conferat capita duo epiſtolæ ad Rom. 6. & 7. & meminerit etiã hîc locum eſſe prouerbio: Difficilia, quæ pulcra. Sed ad rem.

Non (ratiocinatur Paulus) decet me μεταμεληθέντα, ad id redire & ab eo iuſtificationis beneficium expetere, cuius nõ amplius ſum: ſed ei conſtanter adhærere, & ab eo iuſtificationis & ſanctificationis dona accipere, cuius iam ſum, & in æternum ero. Fateor enim, mei iuris nec unquam fuiſſe, nec etiam eſſe, aut poſthac unquam fore. 1. Cor. 6. 19. 20.

Ego verò nequaquam ſum legis: (Ratio prima, nã ei ſum mortuus, ut Deo viuerem verſ. 19. Ratio ſecunda, nam vnà cum Chriſto crucifixus ſum: & à Legis maledictione liberatus. verſ. 20.) ſed ſum Chriſti Ieſu: id autem euidenter ex eo colligi poteſt, quòd viuo ego, non amplius idem ψυχικὸς ἄνθρωπος, animalis homo, qualis ante regenerationem eram: ſed viuit in me Chriſtus, poſteaquã nouus homo & ſpiritualis factus ſum, per illam nouam creationem, quam Paulus καινὴν κτίσιν vocat, Galat. 6. 15.

Non igitur par eſt, me à gratia ad legem, à Chriſtianiſmo ad Iudaiſmum reuerti: ſed potius Chriſto Ieſu, cuius ſolius in me viuẽtis ſum, conſtanter adhærere, & per eius vnius nomen accipere peccatorum remiſsionem, &c.

7. Subiungit autem Paulus, eodem uerſ. 20. Occupationem, ut diluat in tranſcurſu obiectionem, contra Minorem, in qua de ſe non amplius viuente, & de Chriſto in ſe viuente & regnante, piè gloriatus fuerat: Qui in carne adhuc uiuit, is nec ſe nõ viuere: nec Chriſtum ſolum in ſeſe viuere, gloriari poteſt. Tu Paule adhuc viuis in carne. Ergo, &c.

Reſpondet Paulus, Vt in eodem homine regenito externum & internum hominem uos agnoſcere oportebat, 2. Cor. 4. 16. ſic in eodem, vitam naturæ & vitam gratiæ, ex ſuis quanque effectis

deprehendere & dignoſcere conueniebat. Fateor me adhuc vitā
naturæ ducere,in carne,ſeu corpore meo mortali: ac eius τεκμήρια
ſunt Motus & Senſus. ſed illa nō obſtante, Chriſtus in me quoq;
viuit,per Spiritum ſuum,qui in me habitat:ac huius vitę documē
ta ſunt fructus ſpiritus, de quibus Gal. 5. 22. Principia autem vitæ
ſpiritualis hæc adducit: Efficientem principem, Chriſtum Ieſum:
Inſtrumentalem famulantem, fidem quæ apprehendit, & homi-
ni fideli applicat Chriſtum, qui vita noſtra eſt: προηγουμένην, dilectio
nem Chriſti erga nos, quam tum multis alijs modis declarauit,
tum verò præcipuè ſeipſum pro nobis tradendo.

8. Iam verò ſi nos ipſi quoq;, Legi diuinæ mortui ſumus, ut Deo
viueremus: ſi vnà cum Chriſto crucifixi ſumus: ſi nō amplius ipſi
viuimus, ſed viuit in nobis Chriſtus, ſic ut non magis nos exhila
ret vita animalis & naturalis, quàm dulciſsimus ille ſenſus vitæ
gratiæ: quis pius & prudens dubitet, nobis quoq; Pauli exemplo,
Chriſto Ieſu ſoli (cuius iam ſumus, quiq; ſolus ſapientia, iuſticia,
ſanctificatio & redemtio nobis factus eſt. 1. Cor. 1. 29.) adhærere,
ac multò minus ad Papatum bona conſcientia tranſire poſſe, qui
ex meris hominum commentis conflatus eſt: & ſibi merita ſan
guinemq; Chriſti venditat, cum tamen cum meritis Monachorū
& Sanctorum, ſanguineq; Martyrum impiè confundit ac permi-
ſcet: quàm olim fideles potuerint ad veteris Teſtamenti pædago
giam, rudimenta & vmbras rerum futurarum, quas his adim ple-
tis euaneſcere oportuit, redire?

Vera ſunt quæ antecedunt: Etenim quotquot baptizati ſumus
in Chriſtum Ieſum, in mortem eius baptizati ſumus. Sepulti ſu-
mus vnà cum eo per Baptiſmum in mortem: ut ſicut excitatus eſt
Chriſtus ex mortuis in gloriam Patris: ita & nos noua vita ambu
lemus. Rom. 6. 3. 4. Mortui ſumus & vita noſtra abſcondita eſt cū
Chriſto in Deo. Col 3. 3. ſumus ſub gratia, non ſub lege: ac huius
noſtræ feliciſsimæ cōditionis teſtem habemus Spiritum ſanctū:
qui in nobis carnem quidem mortificat, Spiritum autē viuificat.

Igitur & quæ conſequuntur vera ſunt. Fugiamus itaq; Anti-
chriſtiana ſeu Papalia commenta, quæ nos à Chriſto abſtrahunt,
quaſi partim noſtri ipſorum, partim Sanctorum iuris eſſemus: &
vni Chriſto Ieſu adhæreamus: nam is ſolus traditus eſt in mortē
propter offenſas noſtras, & eſt excitatus propter iuſtificationem
noſtri. Rom 4. 25.

9. Tes-

9. Tertium Pauli Argumentum, itidem conſtat Reductione ad impoſsibile, quia ἀνασκευαστικὴ diſputatio eſt. verſ. 21. Præmittit autem Apoſtolus propoſitionem, qua teſtatur, ſe non abrogare Dei gratiam, cuius per Euangelium factus eſſet particeps, poſteaquá omiſſo Iudaiſmo, eiſdem habere cœpiſſet. Neq; enim faſtidium gratiæ Dei: nec ſancti propoſiti, pœnitudo eſſe debet. Subiungit deinde hanc demonſtrationem, quam opponit ijs qui Legem cũ Euangelio coniungentes, partim Chriſti, partim ſuis cuiuſq; meritis, Iuſtificationis palmá deferebant: id quod & Pontificij, quicquid dicant, reuera quoq; faciunt.

Si per Legem eſt iuſticia, hoc eſt, ſi propter operum Legis præſtationem iuſtificamur, igitur Chriſtus ſine cauſſa mortuus eſt. Nam bis per omnia diſsident, ſatisfactio propria, & ea quæ per alium fit.

Atqui conſequens eſt abſurdum. Vt maximè enim Sophiſtæ abſurdi euitandi gratia utantur exceptione, Non dici poſſe Chriſtum ſine cauſſa mortuum, cum non modò ab illo noſtra merita ortum ducant, ſed etiá id quod eis deeſt, Chriſti meritis ſuppleatur: tamen non aſſequuntur id quod quærunt. Etenim, ut gratia Dei, (quæ ut eſt planè indebita, ita ſola nós ſeruat) opponitur operibus: Rom. 4. 4 & 11. 6 ita mors Chriſti, ἐκ διαμέτρου opponitur meritis noſtris: ſic ut his poſitis, neceſſe ſit illam (quæ cum his cõiungi aut permiſceri nequit) ut non neceſſariam tolli.

Eſt igitur etiam Antecedens abſurdum. Vident itaq; Papiſtæ, nos propter gloriam gratiæ Dei, & meritum mortis Chriſti Ieſu, non poſſe unquam ad eos tráſire, & dogma illorum, quo ſanguis Chriſti conculcatur, dum merita eius cum humanis meritis confunduntur, amplecti. Etenim, ut præclarè dixit Ambroſius, gratia Dei aut tota ſuſcipitur, aut tota reijcitur. Ideo qui partem promereri vult ſuis operibus, & partem habere ex Dei gratia, is totá gratiam abijcit. Ad eos enim ablegádus nobis eſt, de quibus Paulus grauiſsimè dixit: Ignorátes Dei iuſticiam, & propriam iuſticiam ſtudentes conſtituere, iuſticiæ Dei non fuerunt ſubiecti. Rom. 10. 3. Meritò autem dubites, maior'ne ſit iſtorum ingratitudo erga Dei gratiam & Chriſti merita, an verò ſuperbia ob perſuaſionem de propria iuſticia?

Neq; verò Pontificijs prodeſt illud κρησφύγετον commenticium: Paulus, aiunt eorum quidam, Legi Ceremoniali ſolùm derogat

Atqui dona illa ſpiritualia, veſtrâ ipſorum experientia edocti, ſcitis vos obtinuiſſe non ex operibus Legis (illis enim tantiſper carendum vobis fuit, donec horum ſectatores fuiſtis) ſed ex fide per auditum percepta. Pulcrè autem huc faciunt verba Lucæ, de Cornelio & eius familiaribus, Petrum Apoſtolum euangelizantem audientibus: Adhuc loquēte Petro verba iſta, illapſus eſt Spiritus ſanctus in omnes, qui audiebant hunc ſermonē. Act. 10. 44. Cæterùm hîc non ea ſolùm χαρίσματα, ſeu dona intelligenda ſunt, quæ uel miraculis patrandis, vel Miniſterio Eccleſiæ ſeruirent: ſed inprimis ea, quæ noſtræ inſtaurationi conducunt, in quorum numero ſunt, fides, ſpes, charitas, ſummiſsio, patientia, &c.

Fateamur itaq; id quod res eſt, non ex operibus legis, ſed fide (cum fidei κατὰ συνεκδοχὴν meminit, ſubintelligit omnes alias principes cauſſas noſtræ Iuſtificationis nos) iuſtificari.

Alij quidam exiſtimant argumentum ductum à Spiritus ſancti teſtimonio, ſicut eius hæc ſententia ſit. Quū ipſemet Spiritus ſanctus teſtetur, non ex operibus, ſed ex fide, eſſe iuſticiam: non eſt reliquus locus contrariæ imaginationi. Sed prior argumentatio, loco iſti magis quadrat.

12. Sextum Argumentum, verſ. 3. ab abſurdo, quod eſt à melioribus ad deteriora deficere: contra Prouerbium: δευτέρων ἀμεινόνων. Amentia eſt, cùm Spiritu prudenter inceperis, per ὑπαλλαγὴν pernitioſam, carne (id eſt, operibus) perfici velle. Vos Galatæ, fide cō fugientes ad Ieſum Chriſtum Saluatorem Mundi, Spiritu prudenter & feliciter cœpiſtis: Foret itaq; amentia, carne perfici velle.

Hæc eadem cauſſa nos quoq; à Papatu deterret. Etenim, Dei dono, ipſi quoq; ſpiritu cœpimus, firmiter perſuaſum habentes, de Chriſto Ieſu Domino noſtro, non eſſe in alio quoquam ſalutē. nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo, quod datum ſit inter homines, per quod oporteat nos ſeruari. Act. 4. 12. Quæ igitur amentia foret, carne, id eſt, operibus ceremonialibus & traditionibus Paparum & Pſeudepiſcoporum, perfici velle: hoc eſt, legē & traditiones humanas præferre Chriſto. Hoc enim eſt non progredi, ſed regredi: non proficere, ſed plurimum deficere, à fide reſilire ad legem: à Chriſto, ad nos ipſos.

13 Septimum Argumentum, ab incommodo (quo vehementer alioquin ij offenduntur, qui ſeſe ab impoſtoribus circumuentos, aurea æreis, ſalutaria noxijs, vera falſis, permutauiſſe, tandem ſen

tiunt.)duci,in 4. verſu,rectè quidam docti Theologi autumant.

Exempla alienorũ errorum & incommodorum,nos commouere debent,ne ad eoſdem impingamus lapides.

Galatæ,pro tuẽda iuſtitia fidei initiò plurima paſsi ſunt: poſtea verò relapſi ad operum Iuſticiam,fruſtra ſeſe paſſos eſſe,ſuo ipſorum indicio prodiderunt.

Ergo,cùm noſtris Eccleſijs,ſinceræ & incorruptæ doctrinæ Euangelij profeſsio non ſolùm voce & ſcriptis,ſed etiá ſudore,periculis & ſanguine multorum milliũ Martyrum,conſtiterit: quæ tandem demẽtia,quis furor eſſet,ad Papiſticum redire vomitum, cœniq́; volutabrum?

14. In verſu 5. non ſolùm ὄργανα eſt quinti Argumẽti, de quo ſuprà,verſu 2. diximus:ſed etiam aliud ab eo diſtinguendum, reſpectu regenerationis,& aliorum Spiritus ſancti donorũ,quibus illa ætate Eccleſiæ opus erat.In horũ numero fuerunt Miriacula,Linguæ, *δυνάμεις ἐνεργημάτων*, & alia, quæ & ornamento & præſidio erant Eccleſiæ.

Octauum itaq; Pauli Argumentum huiuſmodi eſt:

Nec alius auctor eſt,tum regenerantis gratiæ & uirtutum Spiritus ſancti, tum Iuſtificationis: nec licet comminiſci diuerſos modos collationis iſtorum donorum,aut ab eo,qui deo placuit, abſcedere.

Deus verò,& Spiritum vobis ſubminiſtrauit,vt fontem donorum:& in vobis iam efficit virtutes,hoc eſt non ſolùm regenerat vos, & eſt in vobis efficax: ſed etiam per quoſdam è vobis ſtupenda opera edit:idq́ue non ex operibus legis,ſed ex fide per auditum percepta.

Idem igitur & vos iuſtificat,non ex operibus,ſed fide,nec vult vos vel latum vnguem ab hac ſententia diſcedere.Meminerimus autem iſthæc non Galatis tantùm, ſed etiam nobis eſſe dicta. Etſi enim non niſi ea *χαρίσματα*, quæ ad regenerantem gratiam pertinent,nobis cum Galatis communia ſunt:tamen,cùm miraculis Euangelium olim ſatis ſit confirmatũ, hæc præſtandi *ἀδυναμία* nobis nullo eſt præiudicio,quicquid tandẽ Phariſæorum exemplo, ſigna flagitantes Pontificij,nobis obijciant.

Adſcribam autem Ioan. Chryſoſtomi verba, quibus oſtendit, Pſeudoapoſtolos fidei legem adiungendam cenſuiſſe, id quod Pontificiorum Doctores opinari, res ipſa teſtatur. *Cum tantum do-*

num adepti ſitis, ut & miracula ederetis, utrùm quia legem ſeruaſtis, ideo iſta faciendi poteſtate dignatus eſt uos Deus, an per fidem? Non dubium eſt, quin per fidem. Quomã enim ſurſum deorſum hoc uertebãt illi, & ubiq; iactabant dicentes, fidem non ualere niſi adiuncta lege, Paulus contrà demonſtrat, additis preceptis, fidem iam nihil profuturam. Tunc enim ualet fides, quum nihil acceſſerit ex lege. Qui unq; enim, inquit, in lege iuſtificamini, à gratia excidiſtis. Hactenus ille.

15. Nonum Argumentum, traditum eſt verſu 6.7.8 9.

Si credentiũ pater Abrahã, fide iuſtificatus eſt: ſi etiã qui ex fide ſunt, in cenſu filiorũ Abrahæ ſunt: ſi deniq; promiſsio de benedictione etiã ad omnes fideles ex Gentibus, ſpectat: tũ ſequitur fide, nõ operibus, fideles tam ex circũciſis quàm ex Gentibus benedictionis diuinæ, cuius ſpecies eſt iuſtificatio, participes fieri.

Vera ſunt quæ antecedunt omnia. Etenim iuſtitiæ donum Abrahę, ſecundum promiſsionem fidei τῇ πληροφορίᾳ apprehenſam, gratuita imputatione collatum eſſe, auctor eſt Moſes, Gen. 15.6. Porrò, Abraham patrem eſſe omnium credentium, Paulus, Rom. 4.12. ac nobis quoq; fidẽ imputari pro iuſticia, eodem cap. uerſ. 23. 24. pulcrè & euidenter oſtẽdit. Poſtremò, benedictionẽ ad omnes fideles ex Gentibus pertinere, probat Moſis teſtimonio, Gen. 12.3.

Vera igitur & immota ſunt quę cõſequuntur, vt verſ. 9. Syllogiſmũ trimẽbrẽ concludens, his verbis Apoſtolus indicat: Itaq; qui ex fide ſunt, benedicuntur cum fideli Abraham.

Quòd ergo ad pontificos nemini noſtrûm tranſeundum eſſe, ſtatuimus, mouemur his grauiſsimis rationibus. I. Quia alium, quàm per gratuitã iuſtitię Chriſti imputationẽ, iuſtificationis modum nobis illi obtrudunt, eum videlicet qui eſt mercedis operibus debitæ. II. Quia nos ſua πιθανολογίᾳ è numero filiorum Abrahæ ſubducerent, qui credunt, & ſunt ſub gratia: & adiungerẽt ijs qui fruſtrà operãtur, & adhuc ſunt ſub maledictione legis, Rõ. 4. 3.4.5. III. Quia benedictionis priuilegio & promiſsione nos ſpoliare conantur. Hæc enim non niſi credentibus data eſt, vt diſertè docet Paulus, Galat. 3.9.

16. Decimum Argumentum, verſ. 10. tale eſt: Contrariorum cõtraria ſunt cõſequẽtia. Atqui quotquot ex operib. legis ſunt, ſub execratione ſunt: propterea quòd legi nõ ſatisfaciũt. Hãc Minorẽ Paulus probat teſtimonio Moſis, Deut. 27. uerſ. 26. Ergo quicũq; ex fide Chriſti ſunt, benedictionis ſunt cõſortes. Eſt aũt inter diuinæ benedictionis formas prę ſtantiſsimas, & iuſtificatio gratuita.

17. Vndecimum Argumentum, verſu 11. traditum, tale eſt: Aut per legem iuſtificamur apud Deum, aut ex fide. Hæc διαίρεσις eſt verè ἄμεσος. Nemo autem iuſtificatur ex lege apud Deum. Iuſtificamur igitur ex fide. Minor non ſolùm ex præcedenti verſu nota eſt, ſed etiam ex oraculo Domini, quod extat apud Habacucum cap. 2. 4. Eadem re & viuimus & iuſtificamur. Viuimus aũt fide, nõ legis beneficio. Nemo ergo ex lege iuſtificatur.

18. Duodecimum Argumentum à præcedente pendens, verſu 12. tale eſt: Fide iuſtificamur & viuimus: id eſt, cum fide amplectimur promiſsioné gratiæ, iuſtitiæ imputatę Vitæq́; dona accipimus. Hanc Propoſitionem omiſit Paulus, ſed καθ᾽ ὑπόνοιαν ſubintelligi debet: Lex non eſt fides, ſeu, Lex non eſt ex fide. Hanc minorem à ſe traditã probat teſtimonio Moſis, Leuit. 18 5. Nam lex flagitat puram, perfectam & perpetuam obedientiam, quam nemo vnquam, præter Chriſtum Dominum, præſtitit: ideò nemo lege viuit. Fides autem in promiſsione gratię ſuauiter & tutò acquieſcit. Sequitur, legis beneficio nos minimè iuſtificari.

19. Decimum tertium Argumentum, verſu 13. hoc eſt. Iuſtificatio, non ei qui nos execrandos eſſe pronunciat, tribui debet: ſed ei qui redemit nos ab execratione, ac nobis benedicit. Eſt enim hoc propriũ eius qui nos iuſtificat, execrationis quidé ingens malum à nobis auferre: benedictionis autem inæſtimabile bonũ nobis conferre. Lex autẽ nos execrandos, ob trãſgreſsionem eius, pronũciat: Chriſtus ecõtrà, nos redemit ab execratione legis: nobisq́; vbertim benedicit omni benedictione in cœleſtibus. Ergo, nõ lex, quę videlicet nobis maledicit, nos iuſtificat: ſed Chriſtus, qui nobis auctor eſt benedictionis illius ſpiritualis.

Minoré probat Paulus: Nemo alius nos redemit ab execratione legis, quàm qui factus eſt pro nobis execratio, κατάρα, victima piacularis, tollens peccata Mũdi. Atqui Chriſtus crucifixus, factus eſt pro nobis execratio: iuxta dictum Moſis, Deut. 21. 23. Solus igitur ille nos redemit à legis execratione.

Poſterius eiuſdem Minoris lemma, de benedictione, ἑρμηνείᾳ illuſtrat, & τῇ αὐξήσει probat Paulus, verſ 14.

Rectè dicitur auctor benedictionis illius ſpiritualis, qui ideò ſuſtulit maledictionem, vt Abrahæ & poſteris eius promiſſam gratuitam benedictionem, Gentibus per fidem conferret: & Spiritum, id eſt, promiſſam Euangelij gratiam, Iudæis itidem per fidem largiretur.

Vtrumq́;

Vtrumq; horum & præſtitit & præſtat Chriſtus Dominus, & quidem ſolus.

Certum itaq; eſt, eum ſolum eſſe vtriſq; benedictionis exoptatiſsimæ, vnicum auctorem.

20. Quòd autẽ videret Paulus, in proximè præcedẽtis Syllogiſmi Minore, ἀπορίαν ineſſe, Siccine cenſendum nobis eſt, eiuſdem benedictionis participes eſſe Gentes & Iudæos? vt ei quoque ſatis faceret, à fortiori ſic Argumentum decimumquartum ducit, uerſibus 15. 16.

Si non licet reſcindere ritè pacta inter homines, nec etiam fas eſt ijs quicquam addere: multò minus pacta inter Deum & ſelectiſsimos ſeruos eius, temerarijs præiudicijs quodammodo reſcindenda ſunt.

Atqui Deus promiſsiones dixit Abrahę & ſemini eius. Hic addit Paulus ὀρχασίαν, verſ 16. qua docet, in ſemine Abrahæ cenſeri etiam fideles ex Gentibus. Si quidẽ dixiſſet (multitudinis vſus numero) Et ſeminibus: tum videri poſſet alia Iudæorũ, alia Gentium conditio. Atqui non dixit, Et ſeminibus, vt de multis, ſed vt de vno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

Ergo, cum iam conſtet in ſemine Abrahæ cenſeri etiam Gẽtes, non mirum aut abſurdum videri debet, quòd diximus promiſsionem de benedictione Abrahæ & ſemini eius factam, nõ minus ad fideles ex Gẽtibus, quàm ad fideles ex Iudęis pertinere. Et per Conſequens, eodem modo vtroſq; iuſtificari, fide nimirum ipſis ad iuſtitiam imputata.

Porrò illud ἐν παρεκδρομῇ Iuniores obſeruare velim, Chriſti nomen, hoc quidẽ loco, collectiuè ſumtũ, de Chriſti capitis & totius Eccleſiæ coniunctione: vt & 1. Cor 12. 12. & Col. 1. 24. Eius enim ratione (imagine alia) Eccleſia dicitur in Chriſto συναρμολογουμένη, cõgruẽter coagmentata creſcere, ut ſit templum ſanctum Domino. Epheſ. 2. 21.

21. Decimum quintum Argumentum occurrit in verſ. 17.

Pactum, quod deus ſemel καὶ ἀμεταμελήτως cõfirmauit, irritum fieri per aliud ſubſequens, non poteſt: cum non ſit ex eorum genere, quibus aliquid derogari vnquam poſsit.

Talis autem eſt pactio illa cum Abrahamo inita, & antè confirmata, reſpectu Chriſti: Anno Mũdi 2024. Ante Chriſtũ natũ 1947. Non eſt igitur, cum opinemur Legem, quæ poſt annos 430. cœ-

pit(incidit illuſtris illa & modis omnibus commemorabilis *Νομοθεσία*,ſeu legis diuinæ,in monte Sinai,promulgatio & repetitio,in annum ab orbe condito 2454: ante Chriſtum natū 1517. Exod. 19. & 20.)pactionem illam irritam facere, & abolere promiſsionem de benedictione & iuſtificatione gratuita ſeminis Abrahæ.
22. Decimum ſextum argumentum,uerſ.18.extat.
Certiſsimum eſt, non aliunde ortum ducere iuſtificationem, quàm ex eo principio, à quo & eius finis, videlicet hæreditas vitæ æternæ proficiſcitur. Ac non niſi iuſtificati,hæredes ſunt vitæ ſempiternæ.
Atqui hæreditas nō eſt ex lege: nā Abrahę per promiſsionem gratificatus eſt Deus hæreditatem:quę tota gratuita eſt.
Quare & eā antecedens Iuſtificatio non ex legę eſt:ſed ex promiſsione,quæ itidem gratuita.
14. Verſ.19.diluit Apoſtolus Sophiſma,*παρὰ τὸ μὴ αἴτιον,ὡς αἴτιον*:Si ex lege nō eſt neq; iuſtificatio,neq; hæreditas,tum lex fruſtrà eſt lata:quod eſt abſurdum.Reſpondet Apoſtolus, legem non repetitam hominibus iuſtificandis:ſed vt tranſgreſsionum varietate & magnitudine demonſtrata,ad Chriſtum benedictū ſemen, Patribus promiſſum,nobisq; præſtitum, adduceret omnes fideles.
Quid autem aliud reſpondendum eſt Pontificijs,dicētibus:Si opera bona (quorum canon extat in lege Dei & in traditionibus Eccleſiaſticis)non faciūt ad nos iuſtificandos, fruſtra ijs operam damus.quàm quod hîc docuit Apoſtolus,legis videlicet eam eſſe perfectionē,operum verò bonorū,quæ vtcunq; præſtamus,eam eſſe imperfectionem,vt niſi etiam ſtudioſiſsimi bonorum operū ad dei patris miſericordiam et Chriſti merita confugiamus,actum ſit de ſalute noſtra?
Addit autem Paulus *ὑπεροχίαν*, qua docet, Angelos quidem in illa ſolenni legis diuinę repetitione,miniſtros fuiſſe dei legis latoris.Moſen autem internuncium inter Deum & Iſraelitas. Rectè autem poſterius colligitur ex hac phraſi: Per manum internuncij: quam non *αὐτοκρατορικὴν* filij Dei poteſtatem, ſed diſpenſationem ſeruo congruentem,ſignificare,nos ex eo colligimus,quòd memoriæ prodidit Moſes,Exod.20. 19. Iſraelitæ dixerunt Moſi:Loquere tu nobiſcū,& obſequemur: & ne loquatur nobiſcum Deus,ne fortè moriamur.
Cum autem dicit Paulus;Internuncius autem, vnius non eſt
hoc

hoc ſibi vult: Vt olim cum lex eſſet repetenda, Moſes internuncius fuit, ὡς θεράπων, inter deum & Iſraelitas: ſic inter genus humanũ quod erat reũ, & inter deũ iratum μεσίτης καὶ ἱκέτης eſt Ieſus Chriſtus, ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, Hebr. 3.5.6. Vnde liquet, internuncium vnius non eſſe.

Cæterùm, eo conſilio Deum vnum eſſe ſubiungit Paulus, vt oſtendat ſibi ſimilẽ ſemper conſtare, ἀναλλοίωτον, immutabilem eſſe: ac proinde pacta nõ reſcindere, ideo non eſſe cur de æterni illius pacti firmitate quiſquam dubitet.

24. Contra illud quod dixerat Paulus, Deum eſſe vnum, ſibi ſimilem, apud quem non ſit tranſmutatio aut conuerſionis obumbratio, obijciebãt Pſeudoapoſtoli, doctrinæ hactenus traditæ, refutandæ cauſſa: Non ſemper ſibi conſtat, qui auctor eſt ſententiarum repugnantium. Deus autem promiſsionibus gratuitis de benedictione ſua, adiũxit legem eis repugnantẽ: Ergo nec ipſe ſibi conſtat, & nec promiſsiones Dei ſubſiſtere poſſunt addita lege.

Reſpondet Apoſtolus ἀντὰ βίαιον: Immò Lex addita non eſt aduerſus promiſsiones Dei: vt vos fingitis.

Sic autẽ argumẽtatur à fine legis, verſu 21. Si data fuiſſet lex quę poſſet viuificare, verè ex lege eſſet iuſticia: ac tũ videri poſsẽt promiſsiones per legẽ antiquatę & abrogatæ. Etenim à quo dependet effectus, videlicet viuificatio, ab eodem pendet etiam cauſſa, nempe iuſticia. Atqui non data eſt Lex quæ viuificare poſſet. Rectè igitur antecedente remoto remouetũ & cõſequens, & negatur quòd ex lege ſit iuſtitia: hoc eſt, lege, ſeu operibus iuſtificemur.

Minorem probat Paulus, verſu 22. ab effectu diuerſo. Longè aliud eſt, cõcludere omnia (id eſt, omnes homines) ſub peccatum, aliud viuificare. Lex ſeu Scriptura, omnes reos peragens & conuincens ac damnans, concludit ſub peccato. Non igitur viuificat lex, & per conſequens, neq; iuſtificat.

25. Illuſtrabitur autem Argumentum iſtud, ſi à fine legis, ex præſcripto poſterioris hemiſtichij, ita formetur:

Si ideò Scriptura occidens, ſeu lex, omnia ſub peccato conclu dit, vt id quod promiſſum eſt (verbi gratia, iuſtificatio & viuificatio per Chriſtũ) ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus: tum non addita eſt lex aduerſus promiſsiones Dei. Hoc enim efficit, vt ſcientes quòd non iuſtificentur per opera legis, in Chriſtum Ieſum credant, vt ex eius fide iuſtificentur.

Verum eſt quod antecedit, verſ. 22.

Non igitur lege tollitur promiſsio gratiæ.

16. Ex ijs, quæ hactenus dicta demonſtrataque ſunt, manifeſtè liquet, Pontificios, cum vnà cum Pſeudoapoſtolis eandem, falſam tamen illam & pernicioſam hypotheſin de iuſtificatione defendere conentur, & μίγμα quoddam fidei & operum, gratiæ dei & humanorum meritorum, ſanguinis Chriſti & ſanguinis Martyrum, fingant: nobis propter gloriam gratiæ Dei, propter mortis ſanguiniſque Ieſu Chriſti meritum & honorem, denique propter ſalutem animarum noſtrarum, fugiendos & modis omnibus improbandam eſſe ipſorum opinionem: id quod demonſtrandum nobis erat, Dominus Ieſus in via veritatis nos regat & tueatur: errantes, quos ipſi placet in viam reducat: Sophiſtas contumaces confundat, Amen. Baſileæ, 10. Octob. qua die olim feſtum expiationis Iſraelitæ celebrarunt. Anno Domini 1582.

PRO ECCLESIA CHRISTI ADHVC MILITANte, *Philippi Melanchthonis, precatio.*

Te maneat ſemper ſeruante Eccleſia Chriſte:
Inſertosq; ipſi nos tua dextra tegat.
Tres uelut in flamma teſtes Babylonide ſeruas,
Rex ubi præſentem te uidet eſſe Deum.

Cauſſæ cur minus D. Philippus exhorreſceret mortem, conſignatæ in quadam Charta, paulò ante ſuum ex hac vita diſceſſum. Collocârat à

- Dexteris: Deſiderium clari conſpectus Dei, & lucis æternæ in quam eſſet venturus: vbi viſurus eſſet coràm Deum & Filium Dei: perſpecturus illa miranda arcana de Deo, & de Trinitate: de conſilio Patefactionis diuinæ & reſtitutione generis humani per & propter filium Ieſum Chriſtum: & cognitionis cauſſas: cur ſic conditi ſimus.
- Siniſtris: Liberationem à toto peccato: & à miſerijs & ærumnis vitæ huius: & ab odijs quorundam hominum.

DISCE MORI VT SAPIAS.

THESIVM ANALYTICARVM,

DE EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD GALATAS,

Pars quarta:

In qua agitur de Gubernatione Populi Dei, & de Veteris & Noui Teſtamenti diſcrimine: De ea autem in Diſputatione Publica, reſpondebit, Optimarum Artium Magiſter,

GREGORIVS BRANDMYLLERVS, Baſilienſis, Præſide

IOHANNE IACOBO GRYNAEO.

Pſal. 118. 17. 18.

Non moriar, ſed viuam: & narrabo opera Iah. Corripiendo corripuit me Iah, at morti non tradidit me.

BASILEAE,
Ex Officina Bryllingeriana.
ANNO M. D. LXXXIII.

DE GVBERNATIONE POPVLI DEI, ET DE OBEDIENTIAE DEO *debitæ exercitijs, Theſes.*

I.

SApientia Dei, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & imperueſtigabiles viæ (Rom. 11.33.) clariſsimè lucet, non ſolùm in gubernatione omniũ rerum, quas pulcerrimũ hoc mundi Theatrum complectitur: ſed etiam in miranda ſanctificatione & gubernatione Eccleſiæ, quę eſt totius humani generis flos & decus. Decet itaq; pias mentes accuratè obſeruare, qua ratione Deo viſum ſit, inde vſq; ab initio generis humani, æternam Eccleſiam colligere & gubernare, ἔσωθεν quidem, per illuminationem, vnctionem & gubernationẽ ſancti Spiritus: ἔξωθεν verò, per Verbi & Sacramentorum diſpenſationem? Quomodo peculium illud ſuum, gentemq́; ſanctam, certis quibuſdã Pietatis inprimis, deinde & τῆς σωματικῆς γυμνασίας exercitijs à ſe præſcriptis, in officio continuerit? Quo cultu potiſsimum delectetur Deus? In his enim & Piorum ſapientia ſumma poſita eſt. Oro autem Filium Dei, qui eſt æterni Patris Sapientia, ὁμοούσιος, συναΐδιος καὶ ὁμότιμος, vt eam nos doceat ſapientiam, ad gloriam ſuã, & ad noſtram inſtitutionem, Amen.

2. Hæc autem omnia initiò δεῖ ὑποτίθεσθαι, Primùm, Eccleſiã ſemper regi à Capite ſuo, de quo dicitur: Ieſus Chriſtus hodiè & heri idem eſt, & in ſecula. Hebr. 13.8. Secundò, Gubernationis Eccleſię duas eſſe formas, temporum διαστήματι diſtinctas, Alteram quidẽ παιδαγωγικὴν, quæ veteris Teſtamenti, ac infantię Iuuentutisq́; Eccleſiæ propria olim fuit: Alteram verò ἐλευθέριον καὶ προαιρετικήν, quę etiam nunc Noui Teſtamẽti & virilis ætatis ac ſenectutis Eccleſiæ eſt peculiaris. Tertiò, In vtraq; forma διοικήσεως ſeu adminiſtrationis Eccleſię, ac in earum exercitijs, Literam ſpectandam eſſe et Spiritum. Literam autem vocamus, externa, obedientiæ debitæ Deo, & cultus diuini, προγυμνάσματα, quibus externum hominem defungi oportet, ne ſit deſes, néue negligat finem propter quem conditi & redemti ſunt homines, gloriam videlicet Dei ſui. Spiritum appellamus, internam obedientiam cordis, quæ & fidei dicitur, Rom. 1.5. & à Paulo Apoſtolo, aliàs λογικὴ λατρεία, rationalis cultus, Rom. 12.1. aliàs, εὐσέβεια, pietas ad omnia vtilis, nuncupatur.

Hunc cultum Deo, τὸν ἔσω ἄνθρωπον, interiorem hominem: ſeu τὸν νοῦν, Mentem, prælucente fide & agnitione Mediatoris Chriſti, præſtare, Paulus docet Rom. 7. 22. 5. Quartò, Spiritum communem eſſe toti Eccleſiæ vtriuſq; Teſtamenti: Literam autem partim antiquatam, abrogatis Leuiticis ceremonijs: partim mutatam alijs quibuſdã, paucioribus tamen, ritibus introductis. Quintò, quod inter Principem iuſtum, iura ſuis ſubiectis dantem, & inter ſubditos fideles & obſequentes eidem morem gerentes, ius eſt: hoc idem ius multò magis inter Deum & Eccleſiam, eſſe debet. Quid igitur Deus Eccleſiæ præſtet: quid ab hac meritò flagitet, videndum: tum etiam quàm promtè & ſincerè huic ſit obſequendum.
3. Medentur enim euidentiſsima illa αἰτήματα, eorum errori qui putãt, non tam Spiritu & veritate, quàm labijs & factis externis, deum coli. Sed ad rem, σὺν χριστῷ, accedamus.

Cum Pontificij, de Eccleſiæ gubernatione differentes, exemplo Pſeudoapoſtolorum, ad egena & infirma mundi Elementa, hoc eſt, ad corporales exercitationes & Traditiones humanas, nos per abſurdum ὕστερον πρότερον reuocent: Pauli Apoſtoli fidelis ἔλεγχος & refutatio Pſeudoapoſtolici fermẽti, nobis repetẽda eſt, vt ne, eorundem ſectatorum, Pontificiorum dico (quibus ex toto corde pœnitentiæ donũ, & poſteriores curas, quæ meliores eſſe ſolent, à Chriſto, ſecundum Dei cõſilium, precamur.) Sophiſmata & ſtrophologiæ, nobis fucũ faciant. Vt enim ſanctæ noſtræ Vocationis, & gratuitę Iuſtificationis nomine, Pontificiorũ ματαιολογίαν, varijs opinionum commentis cõſtantem, probare non poſſumus: ſic ab eadem, & Gubernationis Populi Dei, & huius religioſorũ exercitiorum cauſſa, nos conſtanter, & prudenter abhorrere, pietas ipſa iubet.
4. Cæterum hanc de gubernatione Eccleſię tractationem, Paulus Apoſtolus orditur, cap. 3. verſu 23. ac vbi de populi Iſraelitici Pædagogia primùm: deinde verò, de Filiorum dei libertate diſſeruiſſet: finem & colophonem huic quartæ parti Tractationis à ſe inſtitutæ, imponit cap. 5. verſu 11. Id eò monere viſum eſt, vt de progreſsione doctrinæ Theologicæ, quæ vt in cæteris Epiſtolis, ſic in hac quoq; epiſtola, ſumma diligẽtia obſeruanda eſt, cõſtare poſſet Iunioribus: qui ſi hęc noſtra cum aliorum quorundam pijs enarrationibus contulerint, facile animaduertent etiam alijs eruditis Theologis ita viſum eſſe: ac nos non ἰδιοβουλεύειν.

5. Huius

5. Huius autem Tractatus, de gubernatione Populi Dei,& de exercitijs pietatis,initium facit Apoſtolus, à nobili συζητήσει de abrogatione Circumciſionis & totius Leuiticæ liturgiæ.

Status eſt coniecturalis, Anné eam ob cauſſam tota Legis oeconomia ſit abroganda,quòd ea non iuſtificat,nec ne?

Negãtem opinionẽ Pſeudoapoſtoli,qui cum fide Chriſti coniungẽdam eſſe legaliũ ceremoniarum obſeruationem putabant, tueri conabantur,hóc Sophiſmate.

Id quod ſemel placuit Deo(qui ſemper ſui ſimilis eſt)inſtituere, Patribuſque noſtris ſanctiſsimis illis Deoq́ue cariſsimis hominibus, ſtudioſè obſeruandum præſcribere: haud dubiè à nobis, qui iſtorum filij & ſucceſſores ſumus, idem quoque vult religioſè præſtari.

Atqui Legem (hac voce κατὰ συνεκδοχὴν, Paulus, Circumciſionem,& totam Leuiticam ἱερουργίαν, denotat) Patribus noſtris ſeruandam,non autem negligendam aut abolendam,ſummo conſilio præſcripſit.

Vult igitur eandem à nobis quoq; obſeruari. Vnde liquet iuſticiã à Chriſto Ieſu, & à lege, συμβολὴν, nobis petendam: nec in ſola fide Chriſti acquieſcendum.

Paulus econtrà, ſententiam aientem, de Legalis Oeconomiæ abrogatione hoc argumento demonſtratiuo,confirmat.

Id quod diuinitus ea lege inſtitutum eſt, vt definito tempore, certæ ætati Eccleſiæ prodeſſet, poſt id tempus,exactaq́; illa ætate,in vſu eſſe non debet. Alia enim aliam ætatem decent: vt habet vetus Prouerbium. Hanc Maiorem Apoſtolus καθ᾽ ὑπόνοιαν præſupponit.

Atqui Lex ſuo temporis & ætatis centro ſpatioq́; circumſcripta fuit. Hanc Minorem tradidit Apoſtolus verſu 23. Antequam autem veniret fides (συνεκδοχικῶς, Euangelij de Chriſto pleniſsimum præconium: cum Spiritus ſancti donorum vbertate coniunctum, quod in Noui Teſtamenti tempora incidit, ſic appellat Paulus.) ſub Legis præſidio tenebamur, concluſi in eam fidem quæ erat reuelãda. Patribus itaq; legis Oeconomiam plurimum profuiſſe quis dubitet?

Ergo mirum aut abſurdum nemini videri debet, quòd Legem dicimus, temporibus iſtis τῆς διορθώσεως, antiquatam eſſe.

Minorem probat verſu 24. Pædagogus diſcipuli ſui inſtitutio-

ni,& certo tempore,& definiti finis cauſſa,præeſſe ſolet. Lex autem pædagogus noſter fuit in Chriſtum (reſpiciens: & quidem eius vnius finis gratia) vt ex fide iuſtificaremur. Itaque ne exiſtimemus, eius diſpēſationem & obſeruationem tempus præfinitum excedere debere: niſi forte παλιμπαῖδας nos profiteri, & contra ætatis rationem Pædagogum requirere libeat, quod valde abſurdum foret.

6. Iam verò, ſi mihi ſit cum Papiſta, non ſophiſtico, ſed alieno à ſimulatione, & errores à maioribus acceptos, ſimplici animo amplectente & profitente, negocium, quid ni vtar hac conſcientiæ appellatione: Age, ſi cenſes Paulum rectè pronūciauiſſe de legalium, quæ diuinitus inſtituta eſſe non ignoras, abrogatione, propterea quòd ea non omni, ſed certo tempore, in vſu eſſe oportuit: qua, te quæſo, conſcientia, tibi quidem retinendas, nobis verò repetendas cenſes traditiones humanas: & commenta, de Mortuorū inuocatione, de votis Monaſticis, de auriculari confeſsione, de Miſſa, de vnctione extrema & ſexcētis alijs quiſquilijs hominū errore in Eccleſiā introductis? Si illa, quæ vt certò tēpore in vſu eſſent, à Deo ipſo præſcripta ſunt, tum aboleri oportebat cum illud tempus præterijſſet: quātò magis ea, quæ nunquā introduci in Eccleſiam, & à nomine pio vnquam obſeruari, æquum erat, oportebat vos quàmprimum antiquare, & nullo vnquam tempore in vſum reuocare.

7. Verſu 25. oſtendit Paulus, gubernationis reſpectu longè aliam eſſe Eccleſię noui Teſtamenti conditionē, quàm Veteris illius fuiſſet. Vtitur autem venuſtiſſimo et euidentiſsimo Enthymemate.

Venit fides: hoc eſt, Deus iam conſpicuus factus eſt in carne, iuſtificatus eſt in Spiritu, cōſpectus eſt ab Angelis, prædicatus eſt in Gentibus, fidesque illi habita eſt in Mundo. 1. Tim. 3.16.

Ergo non amplius ſub lege pædagogo ſumus.

Conſequens probat verſu 26. Liberi ſeu filij, è pueritia & plebis iam egreſsi, ſub pædagogis eſſe deſinunt. Hanc propoſitionē præſuppones Paulus, Minorem adducit, Nos omnes filij Dei ſumus, per fidem in Chriſto Ieſu. Hoc poſteriore lemmate exactam iam eſſe pueritiam, & virilem ætatem iam ei ſucceſsiſſe, innuit Apoſtolus. Nō igitur hac noſtra virili ętate, ſub lege pędagogo ſumus.

Minorem probat ab effectu, videlicet à regeneratione noſtra, cuius Sacramentum eſt Baptiſmus; verſu 27. Ii demum in cenſu adulto-

adultorum filiorum Dei habentur, qui Chriſtum induerunt vſq; ad ſanctificationem. Nos autem, quotquot non aqua ſolùm, ſed etiam ſpiritu, in Chriſtũ baptizati ſumus, Chriſtum nos induiſſe, per fidem agnoſcimus. Sumus ergo adulti filij Dei.

Etſi autem ſigni meminit Paulus, tamen cum illi effectum ſpirituale tribuit, rem ſignatam ſubintelligit, videlicet Baptiſmum ſpiritus & ignis: quia cum fidelibus illi negotium erat ac Deum promiſſa præſtare, rectè ſtatuebat. Iſtud eo monere viſum eſt, ne quis Sacramenta ex opere operato, prodeſſe, ex hoc loco perperam colligat.

8. Verſu 28. Vt oſtendat τὸ καθόλου tollere omnem προσωποληψίαν, ſeu Perſonarum, hoc eſt, qualitatum & circumſtantiarum diuerſarum reſpectum omnem, diluit Apoſtolus noſter hanc ἀπορίαν.

Fortaſsis alia eſt ratio diuerſorũ populorum, hominum, ſexuum, quod attinet gratiæ diuinæ, participationem.

Reſpondet Paulus, primò, per diſtinctionem καθ᾽ ὑπόνοιαν ſubintelligendam, Aliud eſt ſi quæras, quomodo inter ſeſe differant homines diuerſarum gentium, conditionum & naturę reſpectu: Aliud verò, ſi quo apud deum loco ſint & coaleſcant in vnam κοινωνίαν ſeu conſociationem, ſeu omnes, ſeu aliqui homines, conſideres, deinde, per inficiationem, quam hoc Syllogiſmo complectitur.

Qui vnus ſunt in Chriſto Ieſu, id eſt, vſq; adeò coniuncti, vnius vt hominis inſtar ſint, illi temerarijs præiudicijs non ſunt diſcernendi, & diſtrahendi, in hoſtiles factiones.

Omnes autẽ vos, vnus eſtis in Chriſto Ieſu: quia ſemen benedictum eſtis, cui hæreditas cœleſtis deſtinata eſt.

Non igitur illis modis, alijſq́; προσωποληπτικῶς diſcernendi eſtis: ſed communis gratia vobis omnibus tribuenda.

9. Neq; verò illud ſolum colligit Paulus, nos videlicet omnes, vnius cuiuſdã inſtar eſſe in Chriſto capite noſtro, per vnius Spiritus ἐπιχορηγίαν: ac proinde nõ eſſe iniquis prę iudicijs diſtrahẽdos: ſed etiam hæredes æternæ vitæ & aliorum cœleſtium bonorum, eſſe euincit, verſ. 29.

Semini Abrahæ, debetur (ſecundum gratuitam promiſsionẽ) hæreditas. Nos Abrahæ ſemẽ ſumus. Ratio, Quia Chriſti ſumus. Nemo autem huius eſt, qui non illius ſemen dicatur, cum ſit credentium Pater. Quare ſumus hæredes.

Valde autem mihi probatur Σαξίϊης, memoriæ iudicioq; ſeruiës, qui & hęc ſuperiora pulcrè connectit. Credentes ſunt in Chriſto. Qui verò in Chriſto ſunt, ſemen Abrahæ ſunt, Semen Abrahæ eſt hæres. Credentes ergo ſunt hæredes. Et per Conſequens, Sicut operāti merces ex debito datur: ita credenti in eum qui iuſtificat impium, imputatur fides ſua pro iuſticia. Rom. 4. 4. 5.

10. Quot autem modis, Deus optime, max. peccant Papiſtæ? Cum vota Monachalia, & ingreſſum in cœnobia (mutatis nominibus, baptiſmo æquiparāt? cum Monachos et Presbyteros, à Laicis (qui reuera ſunt pars maxima cleri, quem ſibi ſanguine ſuo Chriſtus acquiſiuit) tanquam non Spiritualibus, ſed profanis hominibus, ſeparant? Cum Monachorum alij Thomam, alij Franciſcum, alij Auguſtinum, alij alios, non certè minus, quàm Chriſtum Ieſum, celebrant? Si vnius Chriſti eſſent, tanquam ſui capipitis, non de membris, velut ſuccenturiatis capitibus, tantopere gloriarentur? Si Monachi illorum, Dei per adoptionem filiorum prętogatiuis contenti eſſent, per fidem in Chriſto Ieſu, & quidem ſolam (viuam tamen illam & per caritatē efficacem) ſeſe iuſtificari mallent, quàm etiam per ſua quædam merita, Chriſti, vt dicis cauſſa aiuut, ſanguine tincta. Si etiam, ſecundum fidem, Abrahæ filij eſſent, Abrahæ opera facerent: & Patris fidelium fidei veſtigijs ſtrenuè inſiſterent: non autem Papæ Romani (quem Patris infideliū nomine dignum eſſe, vtinam res ipſa non clamitet) idolomaniam, & errores probarent.

11. Acedimus iam ad Cap. 4. de quo (vt & de tota diuina Scriptura) id veriſsimè dicitur, quod Senex ille exotericus Hippocrates, non iniuriâ de ſua arte dixit: ὁ λόγος μικρὸς, ὁ δὲ βίος μακρὸς γεγονότων. Sed tamen breuitati ſtudebimus, & eo nomine Syllogiſmi inſtrumento adhibito, capitis ſummam, ὡς ἐν τύπῳ, oculis ſpectandam, ſubijciemus. Status eſt Cum ſub gratia ſitis & liberi: non debetis vos legi iterum ſubijcere: deſijſtis enim eſſe pueri, ideo legis pædagogia vobis non conuenit.

Filij Dei per adoptionis gratiam Ieſu Chriſti ſeruatoris ſui (qui finis legis eſt) aduentu, à Legalis œconomiæ tutela emancipati, non debent, in ſeductorum gratiam, repueraſcere, & ad ceremoniarum obſoleta crepundia velut ad egena & infirma mundi elementa, redire: Euangelij puritatem corrumpere: ſuamque libertatem, quam vt Saræ, liberæ illius matronæ filij iam adulti obtinent.

nét: cum turpi & indigna ſeruitute, quaſi Agar ancillę, filij eſſent, imprudenter permutare.

Vos autem, ò Galatę, Dei per adoptionis priuilegium filij eſtis & quidem iam adulti & à lege emancipati: vt ſuprà demonſtratiuè oſtenſum fuit. Intelligitis autem & virilis ætatis veſtræ, in quam Meſsiæ exhibitio incidit, decorum, & emancipationis à lege inæſtimabile beneficiũ vobis collatũ, à Domino Deo noſtro.

Quare veſtrum neutiquam fuerit, turpiter repueraſcere, & pædagogicam illam gubernationem, per hypallagen valde abſurdam, reuocare in vſum, quaſi vobis Chriſti meritum, Deiq́; Patris gratia non ſufficiant, ad ſalutem, niſi etiam ceremoniarum legalium aliorumq́; operum obſeruatio accedant.

Quòd ſi nemini fidelium Galatarum, Iudaiſmum iam τῷ ἀρχαϊσμῷ, vt alibi Paulus loquitur, proximum, repetere licuit: quantò minus, cum illo ne quidem conferendum, Papiſmum, propriè dictum & pſychotyrannidem Papæ & Pſeudepiſcoporum, vlli pio in vſum reuocare licet: cum ille, ſi quatenus à Deo ſancitus eſt conſideretur, gemmeus dici poſsit, præ hoc qui ne quidem vitreus dici meretur?

12. Minoris ἀνακοινωσιν & expolitionem firmiſsimam & venuſtiſsimam orditur Paulus, à ſimili, quo deſcribit Iudaiſmi veteris imaginem: & eam opponit Chriſtianiſmo, verſu 1.2.3.4.5.6.7.

Verſu 1. propoſitionem de hærede adhuc infante, veterem populum adumbrante, tradit, addita diſtinctione, de conditione infirmæ ætatis, & de iure domini & poſſeſsionis. Sententia eſt. Hæres dum eſt infans, nihil differt à Seruo, licet dominus ſit facultatum paternarum.

Verſu 2. Probat enunciationem tali argumento, Sicut ſe habẽt ſerui ad Dominos ſuos, ita (κατά τι) ſeſe habent filij familiàs, ad tutores & curatores. Atqui illi non ſunt ſui iuris, donec à Dominis emancipati, liberi fiant: Ergo & filij licet ſint hæredes, non ſunt ſui iuris, ſed ſub tutoribus & curatoribus agunt, vſq; ad tempus quod Pater eis præfinierit.

Verſu 3. Similitudinem illam de populo ſub tutoribus agente, Apoſtolus Iudæis, ſub lege Pædagogo adhuc verſantibus, dextrè accommodat, dicens: Ita & nos (Iudæi) quum eſſemus infantes, (durante veteris Teſtamenti pædagogia.) ſub elementis mundi (Sic vocat ceremonias Leuiticas abſolutè conſideratas, ex hypo

theſi Pſeudoapoſtolorum, qui vmbras ſectabantur, veritatem & Chriſtum, ignorantes.) eramus in ſeruitutem redacti:

Obſecro autem & iterum obteſtor eos, qui Papæ Romani auctoritati tantum deferunt, vt à Chriſti Ieſu doctrina abhorreant, nec vllius ἐχενίδος, ſeu remeligines obſeruare poſſunt, vt vel iſtud accuratè perpendant, deceat'ne homines de ſalute ſua ſeriò cogitantes, eius iugum ferre, qui citra omnem verbi Dei vmbram, dolo primùm circumuentis, deinde oppreſsis Imperatoribus, & alijs Magiſtratibus, pſychotyrannidem exercet, ac ſibi ius deturbandi animas in ima tartara permittit, cum olim non licuerit fidelibus pædagogiam, Chriſti aduentu abolitam, reuocare in vſum & obſeruare?

13. Verſu 4. & 5. noui Teſtamenti Eccleſiæ καταγράφειν graphicè Apoſtolus noſter deſcribit. Propoſitio eſt, Pædagogiæ ſeruili veteris Teſtamenti, ſucceſsit libertas filialis noui Teſtamenti.

Eruditè autem deſcribit temporis circumſtantiam & principia libertatis filiorum Dei iam adultorum.

Tempus. Poſtquam venit plenum tempus. Sic vocat tempus exhiberi Meſsiæ deſtinatum. Natus autem eſt Ieſus Chriſtus, Seruator noſter, Anno Mundi 3970. Ætatis autem ſuæ anno 30. euangelizare regni Dei Euangelium, & illud vitæ ſumma innocentia καὶ τῇ θαυματουργίᾳ ornare & confirmare cœpit. Anno verò Mundi conditi 4004. ætatis ſuæ 34. noſtra cauſſa crucifixus, mortuus, reſuſcitatus, aſcendit in cœlum & conſedit ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Sequor autem libenter in Synchroniſmis annorum Mundi, veſtigia Abrahami Bucholceri, eximij ſerui Chriſti Ieſu.

Perſona mittens (ſic loqui, cum beato Philippo Melanchthone Præceptore noſtro optimo, me quidem nonpudet.) eſt Deus Pater, qui quoniá eſt fons, diuinitatis et ἄναρχος (reſpectu ordinis & eſſentiæ) Deus hoc loco vocatur κατ᾽ ἐξοχήν. Hic Deus emiſit Filium ſuum. Ioá. 5. 37. Et qui miſit me Pater, ipſe teſtatus eſt de me. Neq; vocem eius vnquam audiſtis, neque Speciem eius vidiſtis. Ioan. 10. 36. Me, quem Pater ſanctificauit & miſit in Mundum, vos dicitis me blaſphemare, quia dixi, filius Dei ſum? 37. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. 38. Sin verò facio, etiſiſi mihi non credatis, operibus credite; vt cognoſcatis & credatis Patrem in me eſſe, & me in eo.

Perſona

Perſona miſſa eſt filius Dei,factus ex Muliere(ſexus, non conditionis,reſpectu ſic vocatur:natus enim Ieſus Chriſtus,ex virgine,ἀπάτωρ, Eſa.7.14.Heb.7.3.)factus legi obnoxius.De hoc Meſsia benedicto dicitur:Et ſermo iſte caro factus eſt: & cõmoratus eſt inter nos,(& ſpectauimus gloriã eius, gloriam inquam vt vnigeniti egreſsi à Patre.)plenus gratię et veritatis.Io.1.14.Factus dicitur ex Muliere,quia ex ſubſtãtia illius,verus nobisq; ὁμοιοπαθὴς homo factus eſt. Legi autem factus eſt obnoxius, quia cum liber eſſet, ſpontè ſua,in noſtri gratiam eius iugum ſubijt, omnemq; iuſticiam accuratiſsimè adimpleuit.

Finis autem exhibitionis Meſsiæ,erat redemtio noſtra & adoptio,ab æterno quidem nobis decreta: ſuo autẽ tempore exhibita verſu 5. vt eos qui Legi erant obnoxij, redimeret: & vt adoptionem (Sic vocat eius poſſeſsionem: nam iure adoptionis ne quidem Patres veteris Teſtamenti caruerunt.)acciperemus.

Verſu 6. probat, Galatas per adoptionem Dei filios eſſe factos.

Certiſsimum eſt adoptionis teſtimonium, arrhabo Spiritus ſancti,qui in cordibus habitans,facit vt Deũ ceu Patrẽ inuocetis.

Emiſit autem deus Pater,Spiritum Filij ſui,in corda veſtra,clamantem,Abba,id eſt,Pater.In hac Minore Trinitatis mentio fit: & adhibetur conſcientiæ Galatarum conteſtatio, ad eam confirmandam.

Quis igitur dubitet de veſtra in filios Dei adoptione?

Ex hoc autem Argumento colligimus, fugiendos nobis eſſe eos, qui vertiginis abducti, quaſi abnegato adoptionis in filios Dei iure, alios ſibi Patres adſciſcunt, & non modò hominibus mortuis, ſed etiam ligno & lapidi dicunt, Pater meus eſt. Item, qui beatam Virginem adorãtes,Pater noſter, aiũt qui es in cœlis.

15. Verſu 7.duo colligit Apoſtolus(adhibens ἐναλλαγὴν numeri, vt non ſolùm ad totum corpus,ſed etiã ad ſingula Eccleſię membra immutatis à legali œconomia priuilegium iam pertinere innuat.)Alterum eſt, non amplius ſeruilem eſſe noſtram conditionem,qualis pridem fuerat ſub lege Pædagogo. Alterum, Dei nos eſſe hæredes per Chriſtum.

Prius ſic probat,ſicut ſe habet is,qui 25. annum ætatis exceſsit, ad ſuos tutores & pædagogos:ita ij quoque ò Galatæ,qui adoptionis Spiritum iam acceperunt, ſeſe habent ad totam illam lega

lem oeconomiam, ſub qua olim egerant. Atqui ille cum ſit filius familiàs, deſinit illo tempore eſſe veluti ſeruus tutorum, curatotorum & pædagogorum ſuorum. Ergò & fideles Iudæi, deſinunt eſſe ſerui Legis, cũ ſint filij & fructu ſuæ adoptionis iam fruantur. Multò igitur magis abſurdũ foret, fideles ex gentib. quaſi prodito filiorum iure & priuilegio, ſpontè ſua ſeruitutem legalem accerſere, ſub qua nunquam fuiſſent.

Poſterius autem ſic confirmat Syllogiſmo hypothetico conditionali: Si filij eſtis, etiam hæredes Dei eſtis per Chriſtum. Atqui Filij eſtis, vt ſuprà demõſtratum fuit. Eſtis igitur & hæredes, &c.

Nos ſanè memores dicti Chriſti: Si vos Filius in libertatem vindicârit, verè liberi eritis, Ioan. 8. 36. libertatis beneficio in Domino vtamur & fruamur, nec ἐθελοδουλείαν Papiſtarum iugum Papæ & Epiſcoporum qui in ipſius verba iurarũt, vnquã admittamus. Vnum habemus ſanctiſsimum Patrem Deum, qui & ſpiritus ſancti ſui arrhabone obſignauit corda noſtra, & nos filios, hæredes ſuos, Chriſtiq; cohæredes eſſe vult. Eum ſolum ſpiritu & veritate colamus.

16. Verſu 8. tranſit Paulus ad ſecundum argumentum, (ductũ ab Antitheſi Ethniciſmi & Chriſtianiſmi, verſu 8. 9.) quod vt illuſtretur, collationem præcedentis & huius ſubſequentis, præmittemus. Si fidelibus ex Circumciſione, poſteaquam adueniente fide à lege manumiſsi ſunt, nõ licet repudiato libertatis beneficio, ad ſeruilem illam pædagogiã, quę olim diuinitus inſtituta & eiſdem pręſcripta erat, redire: certè nec fidelibus ex Gẽtibus, ab εἰδωλολατρείας liberatis, & adoptionis Spiritu donatis, Moſaicam παιδαγωγίαν, nunquam ipſis à Deo impoſitam (tãquam ea ad ſalutem neceſſaria foret) licet ſuperſtitioſè requirere & obſeruare. Verum autem eſt, quod antecedit. Igitur verum eſt & quod ſequitur.

Eſt autem pulcerrima ἀντίθεσις Ethniciſmi & Chriſtianiſmi, in verſu 8. 9.

Ethniciſmum definit Paulus, duabus nocentiſsimis peſtibus, Ignorantia veri Dei, & Seruitute, ſeu ſeruili cultu Deorum, quos Paulus negat eſſe naturà deos, cum eſſent figmenta humana, Satanæ præſtigijs proſtituta ad cultum, vt contumelia afficeretur verus Deus, & homines in errore detinerentur.

Chriſtianiſmum autem idem definit, vera agnitione Dei, & ſpirituali eius cultu, qui nuncupatur λογικὴ λατρεία, Rom. 12. 1.

Sic

Sic autem argumentatur Paulus per reductionē ad abſurdum.

Abſurdè faciunt,qui etſi ſpiritu inceperūt: tamen carne perfici volunt.Hanc Maiorem petere libuit,ex præcedentis cap.verſu 3.

Vos autem,ò Galatæ id facitis.

Abſurdè igitur & præpoſterè agitis.

Minorem probat. Qui deum cognouerunt,immò potius edocti ſunt à Deo,ſi retrorſum ad impotentia & egena elementa (ſic vocat Iudaiſmum,Chriſti planè expertem,qualis erat Pſeudoiudæorum)conuertantur,& illis retrorſum ab initio ſeruire velint, illi carne perfici volunt,cùm Spiritu cœperint.

Vos Galatæ id facitis.Ergo,&c.

17. Minorem probat Paulus, κατὰ συνεκδοχὴν enumerans quædā impotentia & egena Elementa,quę in vſum ſibi vocanda Galatę à Pſeudoapoſtolis ſeducti,opinabātur.verſu 10. Dies obſeruatis, & mēſes,& tempora,& annos.Quaſi dicat,Itáne vos ab ethnica idololatria liberatos,illa Iudaicæ pędagogiæ obſoleta rudimenta,nulla decori & libertatis ratione habita,obſeruare non pudet: cum ne quidem cum Iudæis id prætēdere poſsitis, vos à teneris vnguiculis ad ea obſeruanda eſſe aſſuefactos?

Sit itaq; hoc tertium argumentum à Samaritaniſmo eiuſq; periculo ductum,verſu 10.11.

Fugiendus eſt pijs omnibus Samaritaniſmus in religione, qui ceremoniarijs rudimentis, & miſtura verorum ac falſorum dogmatum conſtat.

Atqui Pſeudoapoſtoli eum inuertere conātur,dierum,ciborū, rituū delectu pædagogia Leuitica obſoleta pridem,fidelibus obtruſa Igitur,&c.

Pontificijs autem,an nón & dierum ſuperſtitioſa obſeruatio,& multa alia portenta & βδελύγματα, verè obijci poſſunt? Celebrant dies feſtos in honorem mortuorum quorundam hominum: Baptizant Campanas & imponūt eis muliebria & alia nomina: Sepulcra conſecrant preculis, murmure & luſtrali aqua: cucullas Franciſcanas cadaueribus humanis circūponunt: Crucibus ſe & cibos quibus veſcuntur,conſecrant.Idola ſua veſtimentis ornāt, quaſi à frigore aut calore periculum valetudinis,ligno,lapidi, cemento,gypſo,aut metallis eſſe poſsit. Sed ſciens prudens omitto ſordium illarum enumerationem.

In verſu 11. Apoſtolus ἀπορίαν diſcutit. Si dicet aliquis, hæc lu-

dicra & puerilia rudimenta ſunt, cur de ijs abolendis opere tanto laboras? Reſpondit Paulus, Imò verò non hoc ſolùm ſpectare conuenit, qualia illa per ſe ſint: ſed etiam an ne ea ingens malum cuiquam creare poſsint hæc Samaritaniſmi exercitia. Non leuiculum & contemnendũ illud videri debet, quod facit vt fidele præconium euangelij fructu carere poſſe videatur. Atqui (inquit Apoſtolus) metuo de vobis ne fruſtra ſim fatigatus (Euangelizãdo) apud vos. Ergo, &c.

Idem ſanè & ijs reſpondemus, qui nobis obijciunt miras nos & non admodum neceſſarias tragœdias excitare aduerſus, habitum Sacerdotum & Monachorum, quo religionis cauſſa vtuntur, aduerſus Idola, exorciſmos, Peregrinationes votiuas, & alia ſexcenta. Nam horum multa ludicra quidem videntur, ſeria tamen interim ducunt, multa ſupeſtitioſa ſunt, plurima autem impia. Ac ſi illis locus detur, certè Euangelij ſinceritas excludetur: quæ tamẽ ſummo nobis ſtudio tuenda & profitenda eſt, cum ſit cœleſtis παρακαταθήκη.

18. Quartum argumẽtum ducit Paulus à ſuo ipſius exemplo, & ἐν παρόδῳ, diluit obiectionem de offenſa.

Decet ſanè fideles, Apoſtolorum exempla perinde imitari, vt & ipſi de ſua ſalute & officio ſeriò cogitantes, Chriſtum imitati ſunt 1. Corin. 11. 1. & eorum preces & inſtitutionem fidelem, non contemnere.

Atqui ego Paulus, legis iugum à Chriſto ſublatum, mihi non iterum imponendum cẽſeo: ac vos oro, vt eodem animo ſitis. eademq́; ſorte libertateq́; gaudeatis.

Eſtote igitur quaſi ego: nam ego ſum quaſi vos.

Cõtra. Non eſt conſultum eos imitari & ſequi, in quos fueris iniurius. Galatæ fuerunt in Paulum iniurij.

Reſpondet Paulus. Nam iam de cauſſa Chriſti, & de doctrinæ (quæ non mea, ſed Chriſti eſt propria) cõtemtu agam, ſed de meo in vos animo, qui ita comparatus eſt, vt de vobis reſipiſcentibus libenter teſtaturus ſim, me à vobis non eſſe læſum. Operit enim charitas multitudinem delictorum.

Minoris in priore Syllogiſmo lemma illud de ſuis precibus & de fideli inſtitutione Galatarum, confirmatur, verſu 12 13. Fratres, rogo vos. Item, ab illorum conſcientia, Noſtis enim me per infirmitatem carnis (id eſt, multis magnis ærumnis laborantem, ſumma ta-

ma tamen fide & ſedulitate) vobis prius Euágelizaſſe. Vtinã hoc ꝑpẽdant,qui dolẽter ferũt Euágelij prçconiũ nequaꝗ̃ eſſe delicatũ & quçſtuoſum:ſed cum multis çrumnis & periculis cõiunctũ.

19. Quintum argumentum dũcitur à præſtante voluntate & egregio Galatarum erga Paulum Apoſtolum ſtudio,verſu 14.15.

Non eſt cur homines pij & prudentes, vlla ducantur recti de Dei ſeruis iudicij,& egregiæ erga illos voluntatis,τῇ μεταμελείᾳ, ſeu pœnitudine:ac patiãtur,ſe,ab illis alienos reddi, Sinonio artificio inuidorum Aduerſariorum, aliam rationem colendi Deum præſcribentiũ,& fermento phariſaico doctrinã euãgelij corrũpentiũ.

Atqui vos Galatæ,cum primum apud vos euangelizarem,experimentũ mei quod fiebat per carnẽ(ſic vocat çrumnas quç erãt probatio fidei ipſius, pariens patientiam.Iaç. 1. 3.) non pro nihilo habuiſtis , neq; reſpuiſtis:ſed me (miniſterij Apoſtolici reſpectu) vt Angelum Dei,vt Chriſtum Ieſum excepiſtis:ac beatos vos eſſe prædicabatis,quibus datum eſſet me præcone Euangelium diſcere,teſtimonium ſanè reddo vobis,vos,ſi fieri potuiſſet,oculos veſtros effoſſos daturos mihi fuiſſe.

Huius igitur Iudicij & amoris erga me non debet vos hoc tempore pœnitere.Ac quo maioris meum Miniſterium feciſtis, tantò minus à Peudoapoſtolis in illiberalem ſeruitutem legalium rituum, vos redigi,patiemini.

20. Sextum argumentum ab indigno,ducitur,verſu 16.

Modis omnibus indigna res eſt,hoſtẽ fieri eius qui vera dicat, amicum autem eorum qui falſa pro veris venditant.

Ego verò,inquit Paulus, vera doceo, vt de cæteris doctrinæ Chriſtianæ partibus, ſic etiam de libertate à iugo legis Moſaicæ: econtrà Hoſtes mei Pſeudoapoſtoli, falſa dogmata profitentur & vobis indignam ſeruitutem obtrudunt.

Quare modis omnibus indignum fuerit,me quidem hoſtis loco habere:illos verò ſeductores,vt amicos,benignè complecti.

Sibi autem idem à Paulo dictum eſſe, Eccleſiæ noſtræ in Domino perſuaſum habentes,ne ſibi à Papa et Pſeudoepiſcopis iugum papale imponi, vnquam patiantur:ſed conſtãter diligãt veræ doctrinæ profeſſores, & caueant ſibi à χρηστολόγοις Sophiſtis, qui ſpecioſis Eccleſiç,Patrũ,Conciliorum,nominibus errores Antichriſtianos tueri conantur.

21. Septimũ argumentũ ducit à deſtinato Pſeudoapoſtorũ verſ.7.

Non ſunt audienda eorum de religione & de cultu Dei conſilia,qui hoc vno nomine amorē erga Eccleſias ſimulant, vt ipſi in pretio chariq; ſint:non autem vt animarū ſaluti conſulant: etiãſi animas ſuas millies publicè deuoueāt, pro ijs quos in naſſam ſuam illicere conantur.

Tales autem ſunt Pſeudoapoſtoli,de quibus Paulus ait: Depereunt vos non benè (metaphora ducitur à procis zelotypis, qui riualem non poſſunt ferre.) Immo excludere nos (ſic eſſe vertēdum,ipſa ratio indicat. De perſonis enim docentium loquens Paulus,ait Pſeudoapoſtolos,in eo eſſe,vt Paulo excluſo, ipſi ſoli veritatis Magiſtri à Galatis haberentur.)volunt:vt ſe depereatis.

Vt ergo olim Galatarum erat, ſibi cauere à Pſeudoapoſtolis:ita nunc quoque noſtrarum Eccleſiarum fuerit,diligenter ſibi cauere à ſeductoribus, qui nunc blandiloquentia: nunc ſubdola animarum,ſuarum, ceu pignorum, depoſitione :nunc armatis precibus:nunc minis & vi, hoc vnum agunt, vt Euangelium Chriſti ſubmoueant ex Eccleſijs reformatis, Miſſam,Idola,aquam luſtralem & alia ſubſtituant. Hæc enim illorum zelotypia flagitioſa eſt,quia ſui quæſtus cauſſa (quem ex papiſmo vberrimum percipiunt)amorem erga fideles, quos ſeducere cupiunt, ſimulant: vt ſi apoſtoſiam ad papatum ipſis perſuadeant,in cultu & obſequio & admiratione ſui,circumuentes retineant.

22. Octauum Argumentum,à decora & honeſta zelotypia,ducitur,verſ.18.

Scitè vereq; dicitur,τὸ καλὸν,φίλον:quod pulcrum, idem & amicum. Ac reuera præclarum eſt vehementer amare in re bona ſemper:hoc eſt,illud eſt præclarum, ſi quis propoſitum amandi & bona & bonos,nunquam mutet: ſed abſentes viros bonos æquè diligat atq; præſentes.

Vos Galatæ obuijs vlnis amplexi eſtis, inæſtimabile illud donum Dei,libertatē Chriſtianam: præclarè incepiſtis Spiritu : Deo vos per Spiritum libertatis regendos conſecrauiſtis: Me etiã qui Euangelicæ libertatis pietatisq; pręco apud vos fui,ſancta quadã Zelotypia præſentem proſecuti, neminē,qui me excludere vellet,vt vos ſibi iungeret,admiſiſtis.

Præclarum itaq; fuerit,ſi, in illo vehementi amore erga rē pulcerrimam,Chriſtianam dico libertatem,perſeueretis: & ſi eodem erga me abſentem animo eſſe pergatis,quo erga præſentem non ita pridem fuiſtis.

Hoc

Hoc idem ſibi quoq; à Spiritu Sancto, per Apoſtolum noſtrũ dictum eſſe, Eccleſiæ reformatæ, perſuaſum habentes, Euangeliũ & fidos eius Doctores diligant & reuereantur, nec à Pſeudepiſcopis, quæ ſua ſunt ventris cauſſa quærentibus, & illos excludere cupientibus, ſibi imponi patiantur. Ne ſint hac in re tepidæ: ſed calidæ, & ſpiritu feruentes: ac ſemper memores ſint nobilis illius dicti, Auguſtini, contra Adimantum: Qui non zelat, nõ amat. Non diligit Euangelium Ieſu Chriſti, qui non odio habet ἑτεροδιδασκαλίαν Papiſticam & Pſychotyrannidem Papæ: Deus ab vtraque peſte liberet eos, qui ipſi viſum eſt, è Babylone occidentali, in Eccleſiæ catholicæ & orthodoxæ communionem adſciſcere & cooptare.

23. Nonum Argumẽtum à paterna Pauli Apoſtoli erga Galatas φιλοστοργίας, & ab eius deſtinato, verſu 19.20.

Eccleſijs, ex præſcripto verbi Dei reformatis, non tam quid Pædagogi, παρεισάκτοι καὶ αἰσχροκερδεῖς, ſui compendij ſuæque gloriæ cauſſa, ſuadeant: quàm quid Patres fideliter conſulant & præſcribant, ſpectare conuenit. Iuxta illud: Nam etſi decem millia Pædagogorum habueritis in Chriſto, at non multos Patres habetis. In Chriſto enim Ieſu per Euangelium ego vos genui. Precor vos igitur, imitatores mei eſtote. 1. Cor. 4 15.16.

Ego verò, inquit Paulus, parens ſum, ò Galatæ: vos Filioli mei eſtis, quos ab errore in viam reuocando, iterum parturio: & quidem eo conſilio, & tantiſper donec Chriſtus in vobis formetur. Tanta autem, & vſq; adeò ardẽs eſt, mea erga vos στοργὴ, ut vnicè velim nunc adeſſe apud vos: & mutare vocem meam, vt ea facilè à vobis percepta, vſibus veſtris tantò magis ſeruire queat: quoniam hæſito in vobis: non de veſtra emendatione & profectu dubitans: ſed qua ratione vobis laborantibus opem ferre debeam & poſſum, mecum ipſe diſceptans.

Veſtrum itaq; fuerit, fidele & paternum meum conſilium de libertate Chriſtiana, toto pectore amplecti & retinere: Pſeudoapoſtolorum autem, qui ne quidẽ Pędagogi ſunt, ſed impoſtores, πιθανολογίας Sophiſticas de Legali Iugo & ſeruitute, auerſari & ſeriò improbare.

Diſcimus aũt ex hoc Argumẽto, docentes in Eccleſia, paterno erga diſcẽtes animo eſſe, & optima (inter hæc ſummũ eſt, Chriſto σύμμορφον fieri) illis conſulere: hos verò filiali erga illos amore ſtudioq; obediendi, excellere, debere.

24. Decimum Argumentum, ducitur ab honeſto & inhoneſto; et illuſtratur Allegoria,de duabus Coniugibus & de duobus filijs Abrahę:Item,de duobus Montibus Sinai & Sion,in quorum illo Lex,in hoc autem Euangelium promulgatum eſt.

Nos initiò Argumentum ὡς ἐν τύπῳ, oculis piæ & ingenioſæ iuuentutis,ſpectandum ſubijciemus:deinde,verſiculorum ſumma capita perſtringemus.

Inhoneſtũ & illiberale eſt,cum ſis liberæ filius,libertatis Euangelicæ priuilegium, cum ſeruili conditione legalis illius œconomiæ,permutare,quaſi ex ſerua Matre natus ſis.

Econtrà honeſtum liberale eſt,cum te Abrahæ,fidelium Patris, filium,& quidem ex libera coniuge natum, per fidem intelligas, obſoleta illa ſeruitute omiſſa, libertatis prærogatiua, ceu nobili conditione,frui.Hæc traduntur,verſ.21.22.23.24.25.

Atqui nos Abrahæ, ex libera coniuge filij ſumus, alij quidem natura & fide,vt fideles Iudæi:alij fide (cuius maior vis eſt quam naturæ)vt fideles ex Gentibus:qui ex naturali exſecti oleaſtro,& præter naturam inſiti ſunt in veram oleam, & participes pinguedinis & radicis oleæ facti ſunt,Rom.11.17.24 Hanc Minorem tractat Paulus,verſ.26.27.28.29.30.

Ergo cum,non ancillæ,ſed liberæ filij ſimus,libertatis priuilegio, vtamur,fruamur, nec ſeruitutis iugo nos multiplicari patiamur. Complexionem iſtam tradidit Paulus, verſu 31. & caput 5.verſu 1.

Verſu 21.cap.4 Erotemate vtitur Paulus,vt quam abſurdum ſit, reuocare in vſum Leuiticam ἱερουργίαν & diſpẽſationem,oſtendat. Qui legẽ non audiunt,non debẽt velle vt ſub lege ſint. Vos Galatæ legem non auditis: neque enim quid Geneſeos liber de duobus Abrahę filijs teſtetur,attenditis.Non debebatis igitur ſeruitutem legalem nobiſipſis imponere.

Minoris huius Syllogiſmi ἀνασκευὴν,orditur ſequenti 22. verſu.

Qui legem audiunt & intelligunt,non poſſunt ignorare duos fuiſſe Abrahæ filios,vnum ex ancilla,& alterum è libera.

Vos Galatę iſtud non perpenditis.Hanc Minorem αὐτῷ τῷ ἔργῳ probatam,innuit Apoſtolus. Nam ſi Galatæ rectè intellexiſſent, filios Abrahæ non eadem cõditione natos eſſe,nequaquam cum libertate ſeruitutem permutaſſent:ſed filios liberæ ſeſe eſſe & proinde liberos,in Domino gloriati eſſent.

Faten-

Fatendum igitur eſt, vos Galatas Legem nō audire. Chryſoſtomus & eius abbreuiator Theophylactus, Legis voce Geneſin & eius libri hiſtoriam deſignatam eſſe, exiſtimant.

Maiorem probat Paulus verſu 23. Sed is qui ex ancilla natus eſt, &c.

Quis dubitet intereſſe plurimum inter eos, quorum alij ex ancilla, ſecundum carnem: alij ex libera, per promiſsionem nati dicuntur?

Atqui duo filij Abrahæ diuerſa conditione nati ſunt. Iſrael quidem ſecundum carnem, ex ancilla Agar: Iſaac autem per promiſsionem, ex libera Sara: vt Scriptura teſtatur, Gen. 16. & 21.

Plurimum igitur inter eos intererat.

25. Sed quó nam, dicet aliquis, hæc omnia tendunt? Eò, vt diſcamus duum generum eſſe filios Abrahæ (ſi gubernationis eorum diuerſitatem, non autem ſi gratiæ & ſalutis beneficium ſpectes.) Vnum eorum, qui etſi Sara matre nati ſunt, quia tamen ſub pædagogia & ſeruitute legis durante vetere Teſtamento, ſunt verſati, Agaræ filij typici ſunt, ſeruili conditione: Alterum eorū, qui, quoniam noui fœderis libertate fruuntur, Saræ filij cenſentur, & libertate fruuntur, verſu 24.25.26.

Docendi autē gratia Syllogiſmi inſtrumēto adhibito, ſententiā huius Allegoriæ, quæ cum fidei analogia pulcrè conſentit, enucleare & exponere conabimur.

Sicut ſe habent, Iſmael quidem, (Agare matre ſerua natus, ex monte Sina, in quo lex promulgata eſt) vnà cum ſuis poſteris, ad vetus Teſtamentum: ita ſe habent Iſaac (Sara matre libera natus & ſublimis Hieruſalem, ac Sionis, in quo Euangelium regni prædicari cœpit, conſors.) vnà cum ſuis poſteris, ad nouum Teſtamentum. Iſtud autem in hac allegoria, accuratè obſeruari debet, Abrahamū vtriuſq; filij patrem fuiſſe, etſi illi duo non vterini fratres eſſent.

Atqui Iſrael, & eius poſteri, ſeruitutis triſti humiliq; cōditioni fuerunt obnoxij, vt illorum hiſtoria teſtatur. Iſaac autem, & eius liberi, priuilegio libertatis gauiſi ſunt.

Quare fateamur id, quod res eſt, vetus teſtamentum et pactum ſeruitutis & pædagogię legalis imperio, nouum autē teſtamentū libertatis Euangelicæ, priuilegio, excellere. Hunc ordinem in gubernatione Eccleſiæ ſuæ cum Deo viſum ſit obſeruare, impium

foret, ἀταξίαν introducere, & pædagogia in ſeruilem, pro ingenua libertate, introducere.

Neq; verò hic libet ἐκτραγῳδίζειν, quam ſit indignum & impium, Papæ tyrannidem, nunquam à Deo approbatam, reuocare in vſum: cum, ne quidem veteris Teſtamẽti liturgiam & ſeruitutem, poſt correctionis tempora, pijs licuerit repetere, quam tamen olim diuinitus præſcriptam eſſe, conſtabat?

26. Atqui, dicet aliquis, iſta allegoria vel eam ob cauſſam non eſt firma, quod de filijs Abrahæ germanis loquitur: non autem de ijs qui ſentẽtia tua, per adoptionis gratiam, propter fidei κοινωνίαν καὶ ταὐτότητα, eius filij eſſe perhibẽtur, in quorum cenſu ſunt fideles ex Gentibus.

Reſpondet Paulus verſu 27. ex ſententia Iſaiæ, cap. 54. 1. Ii demum γνήσιοι Abrahę filij cenſendi ſunt, quos ipſe deus filios Abrahæ eſſe pronunciat.

Atqui etiam fideles ex Gentibus, Abrahæ filios eſſe pronũciat, & hos mirum in modum multiplicandos, Gentibus ad participationem ſortis Sanctorum in lumine, vocatis, prędicens.

Ne ſit igitur vlli dubium, hos quoq; Abrahæ filios eſſe.

27. Etſi autem fideles ex Gentibus, Abrahæ filij non ſunt κατὰ σάρκα: non tamen ideo è cenſu filiorum excluduntur, cum ſecundum promiſsionem eius filij ſint: ſicut & Iſaac, qui tamen vtroq; modo Abrahæ filius fuit, promiſsionis tamen nomine magis, quàm naturæ. Rom. 4. 12. 19.

28. Si, dicet aliquis, fideles ex Gentibus, filij Abrahæ ſunt, cur adeò ſunt exoſi Iudæis fratribus? Reſpõdet Paulus, verſ. 29. Cui mirum videatur, eos qui tantum κατὰ σάρκα geniti ſunt, eos odiſſe & perſequi, qui ſecundum ſpiritum ſunt nati. Illi autem Iudæi tantum ſecundum carnem ſunt filij Abrahæ. Itaq; vt Iſmael olim irriſit & perſecutus eſt Iſaacum, ita iſti quoq; perſequuntur veros Abrahæ filios.

Cæterum cùm de hac Pſeudoiudæorum θυμομαχίᾳ loquitur Apoſtolus, non obſcurè innuit, ſe quoq;, qui etiam ſecundum ſpiritum eſſet Abrahami filius, carnalium illorum Iudęorum odia & ſeuitiam experiri. Sed addit verſu 30. grauiſsimam comminationem, cuius ſumma huc redit, Sicut olim Iſmael cum Matre ſerua eiectus eſt è domo Abrahę: Gen. 21. Ita quoq;, & Pſeudoapoſtoli illi, & eorum ſectatores, è domo Dei, quę eſt Eccleſia, 1. Tim. 3. 15. exclu-

excludentur, cum nō niſi ὁμωνύμως, Ciues Eccleſiæ dici potuerint.
Sibi autem eadem dici ne dubitēt, & Papiſtæ, qui ſuppliciorum omni genere Euangelium purè profitentes afficere & exſtirpare conantur: & ij, qui ſic Δοξομανίᾳ ſua turgidi ſunt, vt conſeruos modeſtè & magnis de cauſsis à ſe diſſentientes, cædant & anathematiſmis immeritò proſequantur. Vtriq; enim Iſmaelis veſtigijs incedentes, eadem, qua ipſe olim, pœna afficientur.

29. In poſtremo huius 4. cap. & primo ſequentis cap. 5. verſu, Cōclusionem Argumenti, repetitione cōſtantem, adeò dilucidè tradidit, vt ſi quis ei interpretationis lumen conetur addere, ſolem admotis facibus iuuare velle videatur. Itaq; ſatis fuerit verba Pauli adſcribere. Fratres, non ſumus Ancillæ filij, ſed liberæ. In libertate igitur qua nos Chriſtus liberauit, perſtate: & ne econtrariò implicamini ſeruitutis iugo. Vtrumq; autem docet, &, quid faciendum ſit, dum libertate gaudendum, affirmat: & quid cauēdum nobis ſit, cum negat iugum ſeruitutis admittendum eſſe.

30. Prius autem quàm ad Argumenta Capite 5. tradita, accedamus, de veteris & Noui Teſtamenti παναρμονίᾳ, & diſtinctione, aliquid breuiter dicendum erit, cùm vtriuſq; mentio ſit facta, in præcedentibus argumentis, præcipuè autem in decimo, in quo non Allegoriæ pictura ſolùm, ſed etiā fidei doctrina eidem, inſtar fundamenti ſubſtrata, ſpectari debet.

1. Cum pacti & fœderis, quo Deus Pater, iuxta propoſitum voluntatis ſuæ, omnes fideles, ad vitam æternam præordinatos, ſibi in Chriſto Ieſu, iungere dignatus eſt, idem auctor Deus, idem conciliator & μεσίτης Chriſtus: eadem promiſsio gratiæ, eadem doctrina: idem finis ſit, videlicet gloria gratiæ Dei, declarata ſalute totius Eccleſiæ, quam inde vſq; ab initio Mundi collegit: quis dubitet ſubſtantia vnum eſſe fœdus ſeu Teſtamentum?

2. Vt tamen vni eidemq; Patri credentium, geminæ fuerūt coniuges, ſerua & libera: & ex illa quidem, natus eſt ei filius, κατὰ σάρκα, cuius ſeruilis fuit conditio, ex hac autē natus eſt eidem, ſecundū promiſsionē, liber filius, & hæres: ſic vnius eiuſdemq; Teſtamenti & fœderis, geminæ fuerunt Tabulæ & conditiones, Pædagogica ſub lege, Iudæis præſcripta, & Euangelica: illa veteris, hæc noui Teſtamenti propria.

3. Diſpenſatione itaq; differunt vetus & nouum Teſtamētum. Sic enim vtriuſq; populi ætas poſtulabat, vt tametſi eodem fœ-

dere Deo coniuncti eſſent, ille tamē in puerili ætate, ſub legis pædagogia in officio detineretur: hic autem virili ætate ſua, maiore luce doctrinæ, & libertate excelleret, & Spiritus ductu in pietatis exercitijs maximè occupatus, minus corporales exercitationes curaret.

4. In vtroq; autem teſtamento, ſi accuratè literam & Spiritum ſpectauerimus, tum quid fidelibus ſeu viuis Eccleſiæ membris commune, & quid proprium ſit, fueritq;: tum quid putridis vtriuſq; populi membris, cum illis, & inter ſe commune, propriumúe fuerit & ſit, facilè aſſequemur.

5. Iudæis fidelibus qui ſub lege Pædagogo verſati ſunt, & nobis Chriſtianis fidelibus, Spiritus communis fuit & eſt, Idem enim Deus, idem Mediator Chriſtus, idem Spiritus ſanctus, eadem legis & Euangelij doctrina, idem lauacrum regenerationis, eadem cordis circumciſio, idem cibus potusq; Spiritualis, eadem vocatio, idem deniq; eſt Pater Abraham.

6. Litera autem, hoc eſt, ceremoniarius Dei cultus, non eſt communis Iudęis & Chriſtianis fidelibus inquam, vt ex ſuperioribus liquet.

7. Pſeudoiudæis veteribus & Chriſtianis ὁμωνύμως ſic dictis, iſtud commune eſt, quòd vtriq; Spiritus expertes, literam occidentem ſectantur, Iudæi quidem Iudaicam, pſeudochriſtiani verò, ritus in nouo Teſtamento ſancitos.

8. Etſi autem, illi quidem Legalem œconomiam, cū veris Iſraelitis: hi verò Chriſtianos ritus, cum veris Chriſtianis, ſectari videntur: quia tamen vtriq; Spiritu deſtituuntur, corticemq;, nucleo amiſſo & neglecto, retinent, tam ſibi inuicem ſimiles ſunt, quàm ouo ouum: vt dici ſolet veteri Prouerbio.

9. Ex hiſce liquet, cur Paulus, aliàs quidem magnificè de vetere Teſtamento loquatur, quando videlicet Spiritum & Chriſtum ipſum, cum eis litera ἀνάλογως iungit: aliàs verò, contumelioſè, cū ex hypotheſi Pſeudoapoſtolorum (in vetere Teſtamento, ſecluſo Chriſto & Spiritu, ſolam occidentem literam, agnoſcentium) de litera à Chriſto ſeiuncta pronunciat, aitq; impotentia eſſe & egena elemēta: id quod & de Chriſtianis ritibus, ſi deſit fides Chriſtum intuens, dici poteſt. Sed de his aliàs quoq; dictum fuit, & porrò quoq;, ſi Deus voluerit, dicetur. Itaq; ad inſtitutum reuertemur.

31. Spero non mediocriter illuſtrari poſſe, grauiſsimam iſtam diſputationem, de Gubernatione Populi Dei, de cultu quem fideles Deo præſtare debent, de diſcrimine veteris & noui Teſtamenti, ſi quis poſt Confirmationem κατασκευαστικῶς hactenus inſtitutam, & decem Argumentis conſtantem: nunc ſubiungat Confutationem Obiectionum, & has ordinè enumeret, ac eaſdem ἀνασκευαστικῶς refutet. Nos ſaluo piorum Iudicio, quid nobis aperuerit Dominus, candidè & breuiter oſtendemus: aliorum διορθωτὰς, φροντιστὰς, eas'q; σοφωτέρας, libenter audituri.

32. Obiectio, de Circumciſione, quæ ipſomet Paulo teſte, fuit ſignum, quod obſignaret iuſticiam fidei, Rom. 4. 11. & veluti baſis totius cultus & œconomiæ legalis. 16

Quid obſtat, dicebant Pſeudapoſtoli, quo minus σφραγῖδα iuſticię, & fulcrum cultus diuini, obſeruari debere ſtatuamus? Circūciſio eiuſmodi eſt. Ergo, &c.

Paulus Apoſtolus econtrariò (quòd videret eos, circumciſioni carnis & literę, iſta falſo tribuere: nulla circumciſionis ſpiritualis, quæ eſt cordis, ratione habita) clauū clauo pellens, argumētatur.

Illud non eſt admittendum & vſurpandum, quod facit vt Chriſtus alicui non proſit, & ut homo implicetur debito quod nunquam exſoluere queat. Atqui circumciſio illa veſtra, ſi poſtquam à Deo iam eſt abrogata, reuocetur in vſum, efficit vt primùm quidem Chriſtus non proſit, ei qui partim ipſi, partim circumciſioni meritisq; ſuis ſalutē acceptam ferat: deinde, vt homo debitor fiat totius legis ſeruandę, cui tamen cum nunquam ſatisfaciat, meritò maledictus eſt, & habetur verſu 2. 3.

Quare non eſt reuocanda in vſum illa Cirmumciſio.

33. Obiectio Pſeudoapoſtolorum. Duabus anchoris in ſalutis negocio niti, quis dubitet eſſe optimum & cōſultiſsimum? Atqui & lege iuſtificari velle, & per & propter Chriſtum Ieſum iuſtificari velle, & quidem coniunctim, eſt duabus niti anchoris, Ergo illud optimum fuerit & cōſultiſsimum. Eandem autem eſſe & Papiſtarum opinionem, qui non intelligit, nihil intelligit. 2.

Paulus vitioſam σύνθεσιν, bona ſolidaq; διαιρέσει refutatio, è contrario diſiunctiuè argumentatur, verſu 4.

Aut per Chriſtum, gratis hominem iuſtificari oportet, aut per legem, Ratio. Nac hæc ἐκ διαμέτρου pugnant, nec vllo modo iungi poſſunt. Etenim, qui per legem Iuſtificari vult, inanis Chriſti fit, et

à gratia excidit:rurſum, qui per & propter Chriſtũ iuſtificari vult, Chriſti particeps,per gratiam,iuſtificatur.

Atqui,per legem nemo iuſtificatur:cum nemo ei ſatisfaciat. Ac ſi quis noui Teſtamenti temporibus,iuſtificationis promerendæ cauſſa pędagogiam legalem & ritus Leuiticos iam à deo antiquatos,repetat et obſeruet,θεομαχεῖν,non εὐσεβεῖν,id eſt,cum Deo belligerari,non autem Deum piè colere,cenſeri debet. Nec aliud iudicium eſſe debet,de obſoletis Papiſmi ritibus, quos nunquam in Eccleſiam inuehi,à nemine vnquam obſeruari, nedum reuocari ad vſum,oportet.

Ergo per Chriſtum,gratis iuſtificamur. Neque verò eſt cur quiſpiam miretur,intertexta eſſe argumenta eiuſmodi de iuſtificatione,diſputationi de Gubernatione & exercitijs populi Dei. Semper enim et fuerũt et ſunt,qui cultus diuini progymnaſmata,perperam referrent inter cauſſas & principia iuſtificationis:quorum periculoſo errori, occurrere oportebat Apoſtolum & alios Dei Seruos,quibus gloria Chriſti et veritas Euangelij,ſeriò cordi erat, & eſſe debet.

3. 34. Obiectio ducitur ab exemplo Patrum. Quis nobis vitio det, dicebant Pſeudoapoſtoli,ſi ſanctorum Patrum γνήσιοι filij,eorũ veſtigijs nobis inſiſtendũ & inhęrendũ ſtatuamus? Atqui illi,fide cũ ceremoniarum obſeruatione coniuncta, ſperatam illam iuſticiæ coronam,expectauerunt. Idem ergo & nos faciamus.

Reſpondet Paulus,primùm παρομολογίαν,ſeu conceſsionem,equidem illud facilè do,Patres,fide inuolucris Sacrificiorum aliorumq; rituum veſtita,ſperatam illam iuſticiæ coronam,exſpectauiſſe:quod ea ratio ipſis ex Dei inſtituto congrueret, & obſeruanda eſſet vſque ad correctionis, id eſt, noui Teſtamenti tempora: Deinde,per ἀντιπαραγωγὴν,Sed cum nobis ſpectãdum ſit, quæ ſit noſtra ætas & conditio in nouo Teſtamento, non carne, ſed ſpiritu fidei edocti,pleneq; perſuaſi,ſpem iuſticię,id eſt,coronæ & hæreditatis,exſpectamus,verſu 5. Ideo fides noſtra vt non eſt ceremoniarijs inuolucris tecta:ſic λογικὴν λατρείαν,rationalem cultum deo probare ſtudet.

Quam prodigioſis autem inuolucris,Monachatos,Miſſæ theatricæ,Peregrinationum, cultus idolorum & hominum Mortuorum,aliarũq; rerum, partim impiarum, partim ſuperſtitioſarum, coopertus & inuolutus ſit dei cultus,quo Papiſtę,citra fidem defungun-

funguntur, fandò exponi vix poteſt. Sic enim traditionum & ceremoniarum ſuperſtitione oppreſsi ſunt, vt de ijs obſeruãdis anxij, vix poſsint de vlla alia re vel cogitare.

35. Obiectio. Abſurdum eſt tollere in Chriſto diſcrimẽ Circumciſorum & Incircumciſorũ, cum ſcriptum ſit: Morte incircumciſorũ morieris, Ezech. 28. 10. & ex Eccleſia tollere pietatis progymnaſmata. Tu, Paule, vtrumq; facis. Eodẽ enim loco habes Iudæos & Gentes: & totum legalem Dei cultum, quantum in te eſt, abrogas. Ergo, &c. 4.

Reſpondet Apoſtolus per ἀνταγώνισμα. Immò illud abſurdiſsimum eſt, literæ & ceremonijs mordicus inhærentem, non videre, tum quid in Chriſto præcipuum & veluti palmariũ ſit, & quo obſequij genere Deus maximè delectetur.

In Chriſto autẽ, hoc eſt, in eius ſpirituali regno, non valet quicquam circumciſio (ſic κατὰ συνεκδοχὴν, mentione facta primarij Sacramenti, ſubintelligit totam Leuiticam œconomiam & corporalia exercitia) neq; Præputium, ut ne quidem Gentes habeant cur eius cauſſa ſibi Iſraelitis meliores videantur. Neq; tamen Eccleſia deſtituitur pietatis exercitijs, cum fidei per charitatem agentis, obedientia cultuq; Deus magis delectetur, quàm ullis unquã Sacrificijs. verſ. 6. & 1. Sam. 15. 22. 23.

Veſtra igitur opinio modis omnibus abſurda eſt.

36. Obiectio, Curſus in ſtadio legis diuinæ, laudi ducendus eſt. Galatæ, nobis ſubmouentibus, in illo ſtadio gnauiter decurrere cœperunt. Igitur, &c. 5.

Reſpondet Paulus cum Apoſtolica auctoritate, Immò verò in ſtadio Euangelico, me monitore, currebatis pulcrè: nunc autem non item.

Certè non currunt pulcrè, qui à ſeductoribus ſic ſeſe interpellari ſunt paſsi, vt veritati non amplius obſequantur.

Vobis Galatis hoc poſterius euenit. verſ. 7.

Quare ad priorem curſum, & ad ſtudium veritati obſequendi, vos redire ęquum eſt: ſecundum Prouerbium: πάλιν δραμεῖσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. Satius eſt recurrere, quàm malè currere.

Minorem probat verſ. 9. Non amplius & pulcrè currunt, & veritati obſequuntur, qui locum dant doctrinæ, quæ ſanè non eſt ab auctore Deo profecta. Talis autem eſt veſtra illa perſuaſio, neutiquam ex eo qui nunc quoq; ad reſipiſcentiam vos vocat, ortũ ducens. Itaq;, &c.

Vtinam verò, & qui ad Papiſmum, ceu ad vomitum, canum inſtar reuertuntur, hoc perpendant: & in tempore à tetra illius idolomania reſilientes, in veritatis viam redeant, & fructus dignos ijs qui reſipiſcũt, ferant: Nos uerò in ſancta uocatione & profeſſione perſeuerantes, Dei nomen ſanctificemus, & Eccleſiam uita inculpata, fideq; ſyncera ornemus.

6. 37. Obiectio. Si maximè aliquid uitij in hac re ineſſet, illud tũ cũ ſit exiguum, non decebat adeò ἐκτραγῳδίζειν. Non enim magni tumultus in Eccleſia, ob res leuiculas, excitandi ſunt. Sic ſolent nugari, quibus conſcientia tandem extorſit, confeſsionem erroris.

Reſpondet Paulus. Vt modicum fermenti, totam maſſam fermētat, verſ. 9. Sic unicus hic error ueſter, de legalium ceremoniarum obſeruatione ad ſalutem neceſſaria, totam doctrinam Euangelij corrumpit, & contumelioſus eſt in merita & ſanguinē Chriſti. Quare impium eſt eum ἐξουδενίζειν, qui ſi admittatur depaſcit, vt gangræna.

Eſt dulciſsima omnium partium doctrinæ cœleſtis παναρμονία: quæ ſi erronea διαφωνία ei miſceatur, tota turbatur. Id autem ijs potiſsimum obſeruandum erat, qui dum non rectè aſſequuntur ſymphoniam omnium Articulorum fidei, vera falſis miſcent, & hiſtorica nonnunquam allegoricè interpretando, corrumpunt.

38. Tandem hanc Epiſtolę partem concludens Apoſtolus, prēclaram ſuam fiduciam & iudicium liberale de Galatis exponēs, oſtendit, ſe in Domino (qui poſsit eorum animos ad obſequendum veritati flectere, & haud dubiè pro infinita ſua bonitate id ſit facturus) confidere, Galatas idem poſthac cum Paulo, de libertate Euangelica ſenſuros: horrēdi in pſeudoapoſtolos, qui ipſos turbaſſent iudicij, ſpectatores fore: & cogniturος tandem, quid Paulo, Dei gloriam & Eccleſiæ vtilitatem, non autem fugam crucis Chriſti ſpectanti, eſſet tribuendum. verſ. 10. 11. 12.

Diſcimus autem hoc loco, commemorabilia hæc capita.

1. Paſtoribus non temerè ſpem bonam, de ouiculis quæ exorbitārunt, eſſe deponendam.

2. Condemnationem Dei, certò imminere Eccleſiarum piè cōſtitutarum, turbatoribus.

3. Non eodem loco habendos fidos paſtores Eccleſiæ, qui ut gloriæ Dei & ſaluti gregis ſuæ fidei commiſsi conſulant, crucem Chriſti non detrectant: & Mercenarios, qui ventris, quæſtus, gratiæ

tiæ,gloriǫ́q; cauſſa miniſterio funguntur,nunquam hoc facturi,ſi ſpes lucri & gloriæ aliunde affulgeret, & ſi aliquid ipſorum ventri decedat.

4. Non impium eſſe, Dei ſententiam probandi cauſſa, magno Zelo, exitium imprecari Eccleſiæ vaſtatorib. Hoc fulmine percelli oportebat,omnes eos,qui ſeſe opponunt Euangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti,& vel ἐκ προαιρέσεως ueritatem oppugnant,uel Papæ (à quo nec conditi,nec redemti ſunt) tantum deferunt,ut in ipſius gratiam errare malint, quàm accuratè ſcripta prophetica & Apoſtolica euoluere,& ex ijs,fidei, ſpei & charitatis doctrinam addiſcere: vel deniq; qui veritatem ſeditionis inſimulant, & putant præclarum eſſe,pacis (ſi deo placet) optatiſsimæ cauſſa,cõniuere ad λογομαχίαν, qua tamẽ Religio funditus ſubuertitur.

39. Ex omnib. ijs, quæ hactenus dicta ſunt,colligimus,nec Galatis olim ius fasq; fuiſſe Legis Moſaicæ iugum, Dei ſapientiſsimo conſilio ſublatum, ferendum ſuſcipere: nobis autem multò minus licere, Papæ iugum, immò tyrannidem quaſi poſtliminij commentitio Iure reuocare in noſtras Eccleſias. Etenim,ſi non licuit legalia exercitia diuinitus olim,bono conſilio, Iſraelitis præſcripta,et ſeculis aliquot cum fructu vſurpata,vbi ſemel à Chriſto antiquata eſſent,retinere et obſeruare: multò minus par eſt,Papatum humanitus(vt nihil iam grauius dicamus)introductũ in Eccleſiam Chriſtianam, & cum eius damno ac dedecore maximo, aliquot ſeculis,latum vſurpatumq;,et per Euangelium regni Dei iam detectum,ijs in locis reſtituere,è quibus,ſummo Dei beneficio pulſus eſt: cum etiam vt è toto mundo Spiritu oris Chriſti exſtirpetur,ardentiſsimis votis ab eodem Filio Dei, qui ſolus Eccleſiæ caput & Princeps eſt, nobis ſit petendum?

40. Coronidis loco hoc addemus,vt vocationis & iuſtificationis: ſic etiá Gubernationis populi dei,ſiue veteris ſiue noui Teſtamenti tempora,ſiue diuerſam Eccleſiæ διοίκησιν ſpectes,Euangelij Ieſu Chriſti promulgandi cauſſa,Papatum deſtruendum, prælucente vera fide,noſtrę vocis,noſtræ vitæ,noſtrarum precum ad Deum, &(ſi ſit opus)ſanguinis etiam noſtri teſtimonio, Amen.

Πάντοτε δόξα Θεῷ.

THESIVM ANALYTICARVM,

DE EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD GALATAS,

Pars quinta

& poſtrema: in qua agitur de Sanctificatione, quæ eſt tertium noſtræ in Chriſto Electionis teſtimonium.

AD

DN. THEOPHILVM GRYNAEVM, *Eccleſiæ Siſſachianæ Paſtorem fidelem, fratrem germanum.*

Athenagoras in defenſione Chriſtianorum ad Impp.

Οὐ μελέτη λόγων, ἀλλ' ἐπίδειξις, καὶ διδασκαλία ἔργων, τὰ ἡμέτερα.

BASILEAE,
Ex Officina Bryllingeriana.
ANNO M. D. LXXXIII.

THEOPHILO GRYNAEO FRATRI OPTATISSIMO, IOHAN. IACOBVS GRYNAEVS S. P. D.

QVVM propitia Dei prouidentia, Rœtela Marchicorum Badenſium, Siſſachum Baſilienſis ditionis, nuper traductus ſis, ut Eccleſiam piè docendo & ſanctè uiuendo, Dei conſilio inſeruias, & idem in laudatiſſimæ huius Ciuitatis territorio, per reliquum illud uitæ tempus, ſedulò præſtes, quod totos uiginti ſex annos, bona fide egiſti in Eccleſiis, quæ ſunt in ditione Illuſtriſſimorum Principum Marchionum Badenſium, filiorum uerè Chriſtiani laudatiſſimiq; Principis, ac Domini, Caroli felicis recordationis: Quid aliud, mi frater, agamus, quàm ut omiſſa illa cauſſa proxima, quæ te abſtraxit è complexu Rœtelanæ Eccleſiæ, ad Deum conuerſi, qui mirabilis eſt in omnibus operibus ſuis, eidem primum toto pectore gratias agamus, quòd is dignatus eſt, Parentis noſtri Thomæ Grynæi fideli miniſterio per Octennium, mea uerò opera poſt illius obitum per undecim annos, tua uerò, uiginti ſex annorum quaſi quadam periodò, uti, & quidem ea lege ut ſpes ſit ſalutari fructu miniſterium noſtrum non caruiſſe: deinde, ut Pijs uotis, Principum Iuniorũ iam magis magisq; uirtutib. (inter quas primatum pietas obtinet) efflorescẽtium, uitam, honorem, decus, Deo commendemus: poſtremò, ſic corporibus abſentes, ueterib. Symmyſtis Spiritu ueràq; beneuolentia adſimus, ut Chriſtum Ieſum teſtem, ſtudij & precum quas & Eccleſiarum Marchicarum & illorum cauſſa ad Deum fundimus quotidie, in cordibus noſtris habẽtes, recti ſanctiq; propoſiti nulla pœnitudine unquam afficiamur?

Benè uale, & bonum certamen certando, fidem & bonam conſcientiam retinendo, perge Chriſto Ieſu Domino noſtro per gloriam & dedecus conſtanter, eleganter & patienter ſeruire: nec patiare te uinci ὑπὸ τῶν [illegible] φαυλοτέρων, ut Platonis uocibus utar, quæ cùm ſint breues, magnæ & intolerabiles uideri non debent. Baſileæ, Anno 1582, quo te ſimul & humiliauit & exaltauit, ob φιλαλήθειαν & φιλαδελφίαν Ieſus Chriſtus Dominus noſter.

DE SANCTIFICATIONE THESES.

I.

CVM inſtituti noſtri ratio flagitet, ut iam de tertio Electionis noſtræ in Chriſto Ieſu, teſtimonio, videlicet de Sanctificatione, agamus: prius quã accedamus ad declarandam Methodum, qua Apoſtolus uſus eſt in cap. 5. & 6. Epiſtolæ ad Galatas, aureæ baſis iaciendæ gratia, hos Aphoriſmos, ſubſternimus toti huic diſputationi de Sanctificatione. 1.

1. Sanctificari nos de mundo, ad ſaluté, noſtra omnino intereſt. *Segregatio*

2. Sanctificatio autem noſtra, Spiritus, Animæ & Corporis integritatem reſpicit 1. Theſſal. 5. 23. 2. *Forma.*

3. Solius Dei eſt ſanctificare genus electum, regale ſacerdotiũ, gentem ſanctam, populum quem ſibi Deus ut proprium vẽdicat. 1. Pet. 2. 9. 1. Theſſal. 5. 23. 3. *Efficiens.*

4. Electionis noſtræ in Chriſto primum teſtimonium eſt vocatio efficax: ſecundum iuſtificatio: Sanctificatio tertium. Iuxta dicta: Quos prædeſtinauit, eos etiam vocauit: & quos vocauit, eos etiam iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, eos & glorificauit. Ro. 8. 3. Et, Dilectis ex prænotione Dei Patris, ad ſanctificationem ſpiritus, per obediẽtiã & aſperſionẽ ſanguinis Ieſu Chriſti. 1. Petr. 1. 2. 4. *Ordo.*

5. Sanctificationis noſtræ deſtinatum eſt, ut ſancti ſimus quemadmodum & Iehouah Deus noſter ſanctus eſt. 5. *Finis.*

6. Ideo Paulus, de Sanctificationis exercitijs καὶ τῷ ἐνδελεχισμῷ, Purgemus, ait, nos ipſos ab omni inquinamento carnis & Spiritus, perficientes ſanctificationem cum timore Dei. 2. Cor. 7. 1. 6. *Finitio.*

Ex hiſce Aphoriſmis principia Sanctificationis quũ facilè poſſent colligi, ijs contenti, coronidis vice illud ſaltem monebimus, rectè (Platonis in Cratylo ſententia) nomen ἅγιος duci à priuatiua particula α, & à nomine γαῖα, quod terram ſignificat. Qui enim à terrenis vitiorum ſordibus purgati & alieni ſunt, ἅγιοι, Sancti nuncupantur. Sanctificatio igitur ſegregatio erit tam ab immundis, quàm ab immundicie. 7. *Notatio.*

2. Iam, ſaluo aliorum iudicio, quomodo Analyticè nobis videatur reſoluenda, beati Pauli de Sanctificatione Diſputatio & σωματοποίησις, indicabimus.

Quatuor omninò partibus tota hæc tractatio cõſtat. Eas igitur velut in Tabella depictas, oculis ſpectandas ſubijciemus.

1. Tranſitio, à doctrina de gubernatione Populi Dei, ad doctrinā de Sanctificatione, ad quam pertinet Caput illuſtre de Libertate Christiana. Hæc pars tradita eſt, Cap. 5. v. 13. 14. 15.
2. Propoſitio doctrinę de Sāctificatione, admodū ſentētioſa, v. 16.
3. Confirmatio & κατασκευὴ propoſitionis, Argumentis aliquot cōſtās, quæ occurrūt initio facto à verſu 17. vſq; ad finē 25. verſus.
4. Exhortatio ad Sāctificationē, præceptis ſalutarib. referta. Hęc pars cōplectitur vltimū cap. 5. verſum, & 10. verſus priores cap. 6.

De his vtinam ea lege theoricè agere poſsimus, ut interim practicè ſanctificationis ſtudentes, experiamur in nobis ipſis, ſalutarem ſpiritus ſancti, nos regenerantis, gratiam, virtutem & ſubminiſtrationem. Sed iam, σὺν χριστῷ, ad Analyſin accedamus.

TRANSITIO.

1. Tranſitionis ad Sanctificationis doctrinam, initium facit Paulus à παρομολογίᾳ, ſeu conceſsione, de libertate. verſ. 13.

Enimuerò fateor, fratres, vos ad libertatem Christianam vocatos eſſe: ac proinde in ea perſtandum uobis eſſe contendo.

Subiungit autem ἀνθυποφορὰν, contra licentiam carnis, ne Galatæ audiētes ſe à ſeruitutis iugo, uelut Charybdi, liberatos, ſemetipſos in Scyllam licentiæ & contētus bonorum operum, conijcerēt, eorum videlicet exemplo de quibus Apoſtolus alibi dicit: Qui poſtquā dedoluerunt, ſemetipſos dediderunt proteruiæ, ad certatim patrandam impuritatem omnem Eph. 4. 19.

Conſtat autem hæc ἀνθυποφορὰ, primùm negatione, Tantum ne libertatē arripite vt datam occaſionē carni (carni n. in omnes pęccandi occaſiones intentæ, & licentiæ ſuæ prætexenti plauſibile libertatis nomen, frenum non eſt laxandum.) Deinde affirmatione, Sed ex charitate ſeruite alij alijs. Charitas non quærit quæ ſunt ſua, non irritatur, non cogitat malum. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. 1. Cor. 13. 5. 7. Hæc autem uſum libertatis Christianæ moderatur. Quare ſic vtendum libertatis iſtius priuilegio, vt ex charitate alij alijs ſeruiāt. Id aūt futurū eſt, ſi infirmorū rationē habuerint ij, qui firmi ſunt fide: & econtrà infirmi fide firmis, iniquis prę iudicijs non fuerint moleſti, Ro. 14. & 15.

Quum autem videamus, quàm ſolicitè Paulus nouæ obedientiæ ſtudium requirat, & Iuſtificationi Sanctificationē coniungat: ne ſimus eorum ſimiles, qui dum Pontificiorum de operum iuſtificatione dogma falſum conuellunt, perinde de operib. loquuntur,

tur, ac ſi inter adiaphora referenda, eorũq; perpetuum exercitium non admodum à Chriſtianis exigendum foret.

4 In 14. verſu ſecundæ Tabulæ Decalogi complementũ, in Proximi dilectione poſitum eſſe, Apoſtolus confirmãs, αἰτιολογίαν, ab honeſtiſsimo & ſaluberrimo fine legis petitam adducit. Non pugnat cum fine legis, Chriſtiana libertas, quũ huius τῆς πράξεως lex amuſsis ſit. Finis autem legis eſt, vt proximos perinde vt nosipſos diligamus. Quare, vt iſtud reipſa teſtemur, alij alijs ſeruiant. Huc facit exemplum Pauli, dicẽtis: Nam quum liber ſim ab omnibus, omnibus meipſum ſeruum feci, vt plures lucrifaciam. 1. Cor. 9. 19.

Bone Deus, quàm ſunt diſsimiles Paulo, ambitioſi Diotrephes qui Domini clero imperare, quàm ſeruire malunt: conſeruos cędunt, & anathematiſmis inſectãtur: & pacẽ aliorũ regnorũ Eccleſijs ſuadent, Leonis Sophiſtæ exẽplo, qua domi ſuę deſtituuntur?

5 Verſu 15. idẽ oſtendit Apoſtolus, videlicet in vſu libertatis Chriſtianæ charitatis regulam non eſſe negligendam. Quod inhoneſtum & perniciosſum eſt, id à libertatis Chriſtianæ vſu alienũ eſt, & Sanctificationi è diametro repugnat. Neglectio legis de diligẽdo proximo & inhoneſta & pernitioſa eſt. Ratio huius Minoris ducitur à cauſſarũ & effectuũ expoſitiõe Metaphorica, de morſu, de voratione & conſumtione, quibus odia, concertationes deſignantur. Videbitur autem alluſiſſe Paulus ad illa verba Iſaiæ de ciuilibus Iſraelitarum diſsidijs: Et retrahet ſe ad dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & nõ ſaturabitur: vnuſquiſq; carnem brachij ſui comedet. Manaſſe, comedet Ephraim, & Ephraim Manaſſe, ſimul ipſi contra Iehudam. Iſa. 9. 20. 21. Quare libertatis amantes & ſanctificationi verè ſtudentes, alieni ab odijs, ſimultatibus & pugnis eſſe debent.

Ex totius autem Tranſitionis iſtius doctrina liquet, charitatem gubernatorem eſſe Chriſtianæ libertatis, & eandem lucere in omnibus ſanctificationis exercitijs.

PROPOSITIO.

6. Sicut iuſtificatio, ad fidei doctrinam, ita Sanctificatio ad Charitatis doctrinam & exercitia referri debet. Ideò Paulus tanto ſtudio dilectionẽ proximi nunc flagitat, vt certũ argumentum dilectionis erga Deũ. Iuxta illud: Si quis dixerit, Diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. 1. Ioan. 4. 20.

Cæterum propoſitio doctrinæ de ſanctificatione, παραινετικῶς,

tradita, occurrit, verſu 16.

Hoc autem dico, Spiritu incedite, & quod concupiſcit caro ne perficite.

Duo huius propoſitionis capita ſunt, alterum προτρεπτικὸν, quo oſtendit quid ſit ſummo ſtudio faciendum: alterum dehortatoriũ, quo quid diligenter cauendum & omittendum ſit, docet.

Πνεύματι περιπατεῖτε, Spiritu incedite. Spiritum vocat hominẽ quatenus per Spiritum ſanctum animatus & renatus, nouus homo eſt. Ioã. 3 6. Quod genitum eſt ex Spiritu, Spiritus eſt. Spiritu incedere nihil aliud eſt, quàm Renouari Spiritu mẽtis, & induere nouum illum hominem, qui ſecundum Deum conditus eſt, ad iuſticiam & ſanctimoniam veram, Epheſ. 4. 23. 24.

Per Sanctificationem itaq;, Dei imago in nobis renouatur, cum Mẽs luce ſapientiæ de Deo conditor & Redẽtore illuſtratur: voluntas autem flectitur ad amorem Dei, iuſticiæ, & pietatis: & deniq; vires ad benè agendum in nobis inſtaurantur, ac tandẽ prælucẽte fide & agnitione Mediatoris Chriſti aliqua Deo grata fiũt.

Καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. Et quod concupiſcit caro ne perficite. Quid carnis vocabulo deſignet Apoſtolus, liquet ex Antitheſi cum ſpiritu, & illo Chriſti dicto: Quod genitum eſt ex carne caro eſt, Ioan. 3. 6. Caro itaq; totum hominem, quatenus nõ eſt regenitus, denotat. Quod caro concupiſcit non perficere, eſt deponere quod ad priſtinam conuerſationem attinet, veterem illum hominem, qui deceptricibus cupiditatibus corrũpitur, Eph. 4 22.

Ex hiſce colligo, Sanctificationem duabus rebus conſtare regeneratione primùm noui hominis, & imaginis Dei inſtauratione, ſtudioq; obediendi Spiritui ſancto: deinde carnis eiuſq; cupiditatum mortificatione & abolitione: Prior gratia eſt poſitiua, poſterior autem priuatiua, vt ita docendi gratia loquar.

In hunc modũ Paulus generatim de ſanctificatione loquens, miranda breuitate res multas et magnas complexus eſt, quarum nõnullas ſeorſim, in Paræneſi quæ κατασκευὴν ſubſequit̃, tractabit.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ.

6. Sequitur Cõfirmatio propoſitionis de Sanctificatione. Eius autem primum argumentum ducitur ab ἀσπόνδῳ πολέμῳ carnis & Spiritus in eodem homine qui nondum eſt ab omni parte renatus, verſu 17.

Inſenſiſsimi & tamẽ domeſtici hoſtis, ſubindè ad mala nos ſolicitan-

liciantis & impellentis impijs & noxiis cupiditatibus, nequaquam mos gerendus eſt.

Eiuſmodi hoſtis eſt Caro: vt ex eo manifeſtum eſt, quòd illa aduerſus Spiritũ concupiſcit: vt quę ei ſit oppoſita, efficiatq; vt non quæcunq; voluerimus, eadem & faciamus. Huc facit illa Pauli querela: Non facio bonum, quod volo: ſed malum quod nolo, hoc ago. Rom. 7. 19.

Quare id quod caro concupiſcit, perficiendum non eſt.

8. Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege, verſu 18. Argumentum ſecundum, à fructu & vtilitate ſanctificationis noſtræ ductum.

Inæſtimabilis fructus eſt eius rei, quæ certiſsimum argumentum eſt, nos non eſſe ſub lege, hoc eſt, nos primùm à maledictione Legis per eum liberatos eſſe, qui noſtra cauſſa execratio factus, benedictionis auctor extitit: deinde, ſub lege nō eſſe, quum gratis, fide, ꝑpter Chriſtũ iuſtificemur: tertiò, coactionis reſpectu ſub lege non eſſe, quia *ἐκ προαιρέσεως* legi obedire malimus: poſtremò, quatenus lex peccati virtus eſt, & iubendo non iuuando, nobiſcum agit, ſub exactore lege non verſari.

Atqui ſpiritus ductus (qui ſanctificationem noſtri præcipuè commendat) oſtendit, nos ſub lege non eſſe. Hæc minor probatur teſtimonio Pauli Roman. 6. 14 Peccatum enim vobis non dominabitur, non enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. Homo aut eſt ſub lege, ac tum ei dominatur peccatum, cuius illa virtus eſt: aut eſt ſub gratia, ac tum ſpiritu ducitur, nec ei dominatur peccatum.

Quare fructus imcōparabilis eſt ſanctificationis noſtrę, in qua ductus & magiſterium ſpiritus præcellit, &c.

9. Tertium argumentum ducitur ab inhoneſto & pernitioſo, vt quantũ mali ſit in ſanctificationis *τῇ σάρκα*, liquidum fiat. Non eſt eius deſiderijs obſequendum, cuius omnia opera turpiſsima & modis omnibus pernitioſa ſunt.

Atqui eiuſmodi ſunt carnis opera, verſu 19. 20. 21. Ex catalogo operũ carnis, eorum turpitudo: ex eo, quòd è regno Dei ea patrantes excluduntur, quàm ſint noxia, manifeſtum eſt.

Carnis itaq; cupiditates perficiēdæ non ſunt: vt quæ è diametro cum ſanctificatione pugnent.

10. Quartum argumentum, docet quantũ boni ſit in vera emundatione ab inquinamentis carnis & ſpiritus, & ducitur ab honeſto,

ſto, quod idem vtile & neceſſarium eſt.

Quis dubitet eius ductū nobis honori & vſui eſſe, cuius fructus ſunt charitas, gaudiū, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo temperantia.

Atqui hi ſpiritus fructus ſunt, verſu 22. Meminerint autem pij, iſtarum virtutū, quum ſint χαρίσματα ſeu dona Dei, αἴτιον κύριον eſſe Spiritum ſanctum, συνεργὸν autem hominem quatenus is renatus eſt, in quo à gratia liberatum arbitrium liberum eſſe incipit.

Quare ſpiritu incedendum nobis eſt.

11. Quintū argumentū à felice eorū qui ſanctificantur cōditione ideo ducitur, vt filij dei ſanctificationis gratiā ſibi gratulari diſcāt.

Præcipua eorum felicitas eſt, aduerſus quos non eſt lex, id eſt, quos illa condemnatione & maledictione proſequi nequit.

Sed aduerſus eos qui ſunt eiuſmodi, id eſt, ſanctificati, non eſt lex verſu 23. Ratio eſt, quia ſunt ſub gratia. Rom. 6.14.

Quare præcipua eorū felicitas eſt quam meritò & ſibijpſis & conſortibus eiuſdem benedictionis gratulentur.

12. Minorem præcedentis Syllogiſmi probat Apoſtolus, verſu 24. Lex nō eſt aduerſus eos, qui carni totis verbis aduerſantur. Atqui Chriſti ſunt, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiſcentijs. Quare aduerſus eos non eſt lex.

13. Poſtremum argumentum, verſ. 25. traditum eiuſmodi eſt.

Eius ductu incedendum, cuius cauſſa viuitur. Atqui Spiritu viuimus. Spiritu igitur & incedamus, & tota vita teſtemur nobis illud cordi eſſe, quod alibi Apoſtolus noſter teſtatus eſt: Si Spiritu actiones carnis mortificetis, viuetis. Rom. 8.13.

EXHORTATIO.

14. Reſtat poſtrema pars doctrinæ de Sāctificatione, q̄ eſt πρακτικὴ. Ne enim theoricè tantū in vmbra de ſanctificatione nobis diſſerēdū putaremus, ad praxim & exercitia eius nos reuocat: & eo conſilio præcepta & exhortationes ſubiungit. De his itaq; ordinè & breuiter agendum erit.

Primū præceptū eſt, de Modeſtia ſeu ταπεινοφροσύνῃ, quod Apoſtolus per contrarij negationem extulit, verſ. 26. Ne ſimus inanis gloriæ cupidi, alij alios prouocantes, alijs inuidentes.

Quēadmodum modeſtia, erga alios officioſa eſt, & gratulatur eis omne verum bonum: ita κενοδοξία, alijs obtrectando, alijs inuidendo, turbas dat & pernicioſam Atem agit in tota vita.

15. Se-

15 Secundum præceptum eſt de Manſuetudine, tum quoq; declaranda, quando nobis negocium eſt cum ijs, qui in aliqua offenſa præoccupati ſunt. cap. 6. verſu 1.

Sicut Spirituales, nunquam non manſuetudinem erga lapſos declarant: non enim ignorant ſe quoq; tentari poſſe, eoq; nomine cum fratribus lapſis haud ſecus agũt, quàm ſecum agi vellent: ita è diuerſo Carnales reipſa, nominetenus aũt Spirituales, ſummi iuris rigorem, à Græcis ἀκριβοδίκαιον dictũ, erga eos qui alicubi impegerũt, declarare ſolẽt: nequaquã memores ſuæ infirmitatis, & eius vulgò quod dici ſolet: ſummũ ius, ſumma ſæpè iniuria eſt.

16. Præceptum tertium eſt de communium onerum tolerantia verſ. 2. Sic enim in rebus humanis diuinitus comparatum eſt, ut nemo ſit αὐτάρκης, ſic ut aliena opera planè non indigeat. Tum demum verò alij aliorum opera rectè portabimus, iuxta legis Chriſti præſcriptum, quum Dei exemplo diſcemus τροποφορεῖν, mores ferre alienos, Act. 13 18. & memores erimus Apophthegmatis Demoſthenis, quod certè relatu indignum nõ eſt. Interroganti enim quid homo ſimile Deo habeat? reſpondit, τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν, hoc eſt, perpetuũ beneficentię & veritatis amorem & ſtudium.

17. Præceptum quartum, ſuperiorib. affine, eſt, de recta ſuiipſius & operum ſuorum cenſura & æſtimatione. verſ. 3. 4. 5.

1. Vt nemo ſua ipſius pro vineta cædere debet, ſic nemo diſsimulare debet, quídnam à Deo acceperit, quibus doctrinæ & virtutũ præſidijs ſit ornatus.

2. Nemo etiã ſimulãdo ea ſibi infeliciter arrogare debet, quib. ſe deſtitui ſentit: ne videlicet nõ tam alijs, quàm ſibiipſi imponat.

3. Ad calculos tamẽ, unicuiq; noſtrum Opus ſuum, id eſt, conſilia, dicta & facta, reuocãda ſunt: ne quid temerè à nobis peragatur.

4. Nec in illa cenſura illud potiſsimum ſpectandum, quid videlicet alijs quibuſdam de nobis videatur, ſed quid nobis bona conſcientia dictet. Nam aliorum de nobis iudicia, vel ſunt vera, vel ſunt falſa. Si vera ſunt, congruent cum noſtro iudicio: ſi verò falſa ſunt, cauendum, ne fucum nobis faciant.

5. Deniq;, cum nec aliena errata, nos bonos efficiant: neq; aliena ἁμαρτήματα meliores coram Deo iudice reddant: meminerimus noſtri ipſorum rationem habendam, & conſcientiam Deo vni potiſsimum adprobandam nobis eſſe.

Præceptum quintum eſt, de Beneficentia diſcentium in Eccle

2. Porrò quũ in προλεγομένοις ſex præcipua Epilogi capita expoſuerimus, nõ eſt cur eadem nunc repetamus, cum & ocio & viribus hoc tẽpore deſtituamur. Satis fuerit ὑποθέσεις ad θέσεις traducere: id quod breuiter præſtare conabimur.

3. Amoris piè docentium erga diſcentes, magnum argumẽtum eſt, ſi haud grauentur, ea, quæ viua voce fideliter tradiderunt, literis ſumma fide & perſpicuitate mandare. Ac hic inſignis doctorũ & paſtorũ amor mutuũ amorẽ Auditorũ promeretur verſ. 11.

4. Odio digni ſunt, qui ſub ſpecioſo obſeruationis ceremoniarũ religioſarũ prętextu, ſimplicibus diſcipulis, iugum quod ipſi non ſubeunt, imponunt, emerendæ quorundã Deuterotarum gratię ergò, & vt habeant de quo glorientur, verſu 12. 13.

5. Præſtat de Chriſti cruce gloriari, & Mundum ſibi crucifixum auerſari: quàm Chriſti cauſſa aduerſa pati nolle, & cum Mundo Pyrauſtæ gaudium gaudere, verſ 14.

6. Quum in Chriſto primas obtineat noua creatio, ſeu regeneratio & renouatio noſtri: non eſt cur ieiunis Mundi elementis ſuperſtitioſè ſeruiamus, verſu 15.

7. Veri Iſraelitę Spiritus non literę canoni inſiſtunt, & ſoli pace & miſericordia Dei fruuntur.

8. Senſus ſtigmatum & perpeſsionũ Chriſti in corpore, & gloriam maiorẽ & ſolatium habet: quàm omnium ceremoniarum, quæ ſunt expertes Spiritus, obſeruatio.

9. Ijs qui amaro animo ſunt aduerſus hoſtes crucis Chriſti, qui cũq; moleſtias exhibẽt, ignorãt, quàm non ſit in hoc mundo delicatum & voluptuarium veri Chriſtianiſmi exercitium.

10. Nihil maiore ſtudio & nobis expetendum, & alijs pijs precandum, quàm vt gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſit cum omnium noſtrum Spiritu. Baſileæ, peſtilentia graſſante, inter medios labores, Anno 1582. Menſe Decembri.

Πάντοτε δόξα Θεῷ.

39352480